

وزارت کشور

سازمان شهرداری و امور شهری

نیازسنجی آموزشی شهرداری ها

در بخش بهسازی سکونتگاه های غیر رسمی

سری منابع آموزشی شهرداری ها

بسم الله الرحمن الرحيم

نیازسنجی آموزشی شهرداری‌ها در بخش بهسازی سکونتگاه‌های غیر رسمی

- مبانی نظری، روش‌ها و نیازهای شناسایی شده
- دستورالعمل اجرایی آموزش بهسازی شهری
- فرم مشخصات دوره‌های آموزشی بهسازی شهری

تهیه کننده: معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور

مدیر طرح : حسین رجب صلاحی
جمع آوری و تدوین: شرکت خدمات مدیریت ایرانیان
ویرایش علمی: رحمت اله پاکدل
ناظران پروژه: محمدرضا صمیمی، جواد نیکنام، عارف موسوی، شهریار رحمانی
با تشکر از: شهرداری آمل – طرح بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن

چاپ اول: تابستان ۱۳۸۹
اجرا و چاپ: شرکت استاتیرا داده (www.ie24.ir)
شمارگان: ۳۰۰۰

نشانی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی: تهران، بلوار کشاورز، ابتدای خیابان
نادری، پلاک ۱۷
تلفن: ۸۸۹۸۶۳۹۸
نشانی سایت: www.imo.org.ir

حق چاپ برای تهیه کننده محفوظ است.

غیر قابل فروش

مقدمه:

یکی از اهداف «پروژه بررسی نهادی و طراحی برنامه آموزشی شهرداری شهرهای تبریز، سنندج، زاهدان، بندرعباس و کرمانشاه» در قالب برنامه ظرفیت سازی شهرداری ها در طرح بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن - پروژه مشترک دولت ج.ا.ایران و بانک جهانی - شناسایی حوزه های کلیدی منابع انسانی، تجهیزات و کمبودهای فنی در منابع مدیریتی در سطح شهرداری است. موضوع توانمند سازی برای سازمان زمانی مطرح می شود که سیاست گزاران سازمان یا جامعه ای که سازمان به آن خدمت می کند، به این نتیجه می رسند که در شرایط کنونی سازمان کارایی و اثر بخشی لازم برای دستیابی به اهداف خویش و کاهش مشکلات جامعه را ندارد و بنابراین لازم است تا استراتژی منابع انسانی سازمان مورد بازنگری قرار گیرد. (بامبرگور و مشولم، ۱۳۸۱)

توانمند سازی موضوعی است که به دنبال تغییر در سازمان است تا آن را کارآمد تر و اثر بخش تر سازد. یکی از زمینه های ضروری برای توانمند سازی سازمان توجه به شکاف های مهارتی و آموزشی در آن با توجه به واقعیت هایی است که سازمان با آنها مواجه است. برای نمونه پدیده اسکان غیر رسمی در شهرها و مشکلات ناشی از آن زمانی قابل ساماندهی است که ظرفیت های انسانی و مهارتی لازم مانند تدوین سیاست های جدید همکاری و شراکت با بخش خصوصی و تشکل های جامعه مدنی، نحوه تامین منابع مالی برای اجرای پروژه های فقر زدایی و روشهای بازیابی و اصلاح چارچوب های اداری و حقوقی موجود برای توجه بیشتر به فقیران شهری و گروههای آسیب پذیر در شهرداری ها و شوراهای شکل گرفته باشد. شکافهای مهارتی زمانی آشکار می شوند که در ابتدا طرح نیاز سنجی آموزشی و مهارتی انجام شده باشد. از این رو انجام نیاز سنجی را می توان گام نخست افزایش توانمند سازی سازمانی دانست. بنابراین لازم است تا در ابتدا مبنای نظری بحث نیاز سنجی آموزشی به عنوان مهمترین گام در تدوین برنامه آموزشی هر سازمان تشریح شود.

این کتابچه یکی از نتایج پروژه بررسی نهادی و طراحی برنامه های آموزشی برای شهرداری ها و شوراهای شهر است، که در قالب محور مدیریت نیروی انسانی پروژه ظرفیت سازی شهرداری ها از پروژه های واحد توانمند سازی و ظرفیت سازی طرح بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن - پروژه مشترک دولت جمهوری اسلامی ایران و بانک جهانی - با همکاری معاونت آموزش پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی و توسط شرکت خدمات مدیریت ایرانیان انجام گرفته است. این پروژه در چهارمین جشنواره پژوهشهای شهری و روستایی (آذر ۱۳۸۸) به عنوان پروژه برگزیده ملی در حوزه مدیریت شهری انتخاب گردید.

محمدرضا بمانیان

رئیس پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی
سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور

فهرست مطالب

فصل اول: حیطه‌های اهداف آموزشی.....	۳
طبقه بندی اهداف آموزشی.....	۳
نیازسنجی آموزشی.....	۵
تعریف و مفهوم نیاز سنجی آموزشی.....	۸
نیروهای دخیل در فرآیند نیاز سنجی.....	۱۱
اهداف نیازسنجی آموزشی.....	۱۳
اصول نیاز سنجی.....	۱۴
روش‌های مختلف نیاز سنجی آموزشی.....	۱۵
فصل دوم: تعریف برنامه ریزی آموزشی.....	۲۳
اصول برنامه ریزی:.....	۲۵
ساختار و فرآیند برنامه ریزی آموزشی.....	۲۶
تفاوت برنامه ریزی آموزشی با برنامه ریزی درسی.....	۲۶
مسائل اساسی برنامه ریزی.....	۲۶
نحوه عملیاتی کردن برنامه ریزی.....	۲۷
رابطه توسعه با برنامه ریزی آموزشی.....	۲۷
برنامه ریزی استراتژیک در آموزش.....	۲۷
فرآیند برنامه ریزی استراتژیک.....	۲۷
برنامه‌ریزی آموزش از طریق فنون تجزیه و تحلیل مشکل.....	۲۸
فصل سوم: روش شناسی نیاز سنجی آموزشی در طرح بهسازی شهری.....	۳۱
نیاز سنجی آموزشی بر اساس تحلیل اسناد.....	۳۴
نیاز سنجی آموزشی منتج از تحلیل خلأ ظرفیتی.....	۵۱

نیازسنجی آموزشی بر اساس بازدیدهای میدانی.....	۵۴
تحلیل مشکلات سکونتگاه‌های غیررسمی و نیازسنجی آموزشی مدیریت شهری در تبریز.....	۵۹
فصل چهارم: جمع‌بندی و تلفیق نیازهای آموزشی.....	۶۹
ادغام نیازهای آموزشی و اولویت‌بندی آن‌ها.....	۸۶
اولویت دوره‌های آموزشی برای مدیران شهری.....	۹۵
اولویت دوره‌های آموزشی برای کارشناسان شهری.....	۹۷
اولویت دوره‌های آموزشی برای اعضای شورای شهر.....	۹۹
فصل پنجم: دستورالعمل اجرایی آموزش برای بهسازی شهری.....	۱۰۱
اهداف.....	۱۰۳
تعریف اصطلاحات.....	۱۰۵
دستورالعمل آموزشی ویژه شهرداری.....	۱۰۷
اعضای کمیته راهبری برنامه‌های آموزشی بهسازی شهری.....	۱۰۸
ساختار برنامه‌های آموزشی.....	۱۰۸
عناوین برنامه‌های آموزشی.....	۱۰۹
جدول ۲۱: پودمان‌های آموزشی.....	۱۰۹
شرایط اجرایی دوره‌های آموزشی.....	۱۱۲
نوع اجرای دوره‌های آموزشی.....	۱۱۳
کنفرانس‌ها آموزشی.....	۱۱۳
۳.۲. منابع:.....	۱۱۴
۳.۲.۱. منابع فارسی.....	۱۱۴
۳.۲.۲. منابع انگلیسی.....	۱۱۵
پیوست:.....	۱۱۷

فهرست جداول

جدول ۱: فاکتورهای مورد توجه مدیران عالی، میانی و دست اندرکاران آموزش در فرآیند نیاز سنجی.....	۱۲
جدول ۲: روش و تکنیک های نیازسنجی مورد استفاده.....	۳۳
جدول ۳: تحلیل اسناد و نیازهای آموزشی متناظر.....	۳۶
جدول ۴: ارتباط بین اسناد مورد استفاده و خلا.....	۳۸
جدول ۵: وظایف و مسوولیت های نهاد مدیریت شهری، خلا ظرفیتی مدیریت شهری و نیازهای آموزشی متناظر.....	۵۱
جدول ۶: مشکلات شهرهای هدف و نیازهای آموزشی مربوط.....	۵۴
جدول ۷: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاههای غیررسمی شهر تبریز.....	۵۹
جدول ۸: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاههای غیررسمی شهر سنندج.....	۶۱
جدول ۹: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاههای غیررسمی شهر بندرعباس.....	۶۳
جدول ۱۰: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاههای غیررسمی شهر کرمانشاه.....	۶۵
جدول ۱۱: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاههای غیررسمی شهر زاهدان.....	۶۷
جدول ۱۲: جمع بندی و تلفیق نیازهای آموزشی.....	۷۱
جدول ۱۳: نیازهای آموزشی خاص شهر سنندج.....	۸۱
جدول ۱۴: نیازهای آموزشی خاص شهر زاهدان.....	۸۲
جدول ۱۵، ۱۶، ۱۷: نیازهای آموزشی خاص شهر تبریز، بندرعباس، کرمانشاه.....	۸۳
جدول ۱۸: الویت دوره های آموزشی برای مدیران شهری.....	۹۵
جدول ۱۹: الویت دوره های آموزشی برای کارشناسان شهری.....	۹۷
جدول ۲۰: الویت دوره های آموزشی برای اعضاء شورا شهر.....	۹۹
جدول ۲۱: پودمان های آموزشی.....	۱۰۹

فصل اول:

مبانی نظری نیازسنجی آموزشی

- حیطه های اهداف آموزشی
- طبقه بندی اهداف آموزشی
- نیازسنجی آموزشی
- تعریف و مفهوم نیازسنجی آموزشی
- نیروهای دخیل در نیازسنجی
- اهداف نیازسنجی آموزشی
- روش های نیازسنجی آموزشی

حیطه‌های اهداف آموزشی

طبقه بندی هدف‌های آموزشی باید بر مبنای تمایز سه بخش مهم حیطه‌های شناختی^۱، عاطفی^۲ و روانی- حرکتی^۳ باشد. حوزه شناختی هدف‌هایی را شامل می‌شود که با یادآوری^۴ یا بازشناسی دانش^۵ و رشد توانایی‌ها و مهارت‌های ذهنی^۶ سر و کار دارد. این حوزه سراسرترین حوزه برنامه‌های درسی است و تعریف اهداف آموزشی در این حوزه آسان‌تر و ملموس‌تر است (بلوم، ۱۳۶۸: ۲۰).

دومین بخش، حوزه عاطفی است. این حوزه شامل هدف‌هایی است که تغییرات حاصل در علاقه‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌ها و نیز رشد سازگاری را نشان می‌دهد. این حوزه با دشواری‌های متعددی رو به روست. چندین مشکل سبب این دشواری است. یکی این که هدف‌های حوزه عاطفی به دقت بیان نشده‌اند. دوم این که توصیف رفتارهایی که به این حوزه مربوط می‌شوند، دشوار است، زیرا احساس و انگیزه‌های درونی ناآشکار به اندازه رفتارهای آشکار برای این حوزه اهمیت دارند. سومین حوزه، مربوط است به زمینه مهارت‌های حرکتی یا حرکات بدنی. [مانند مهارت شنا، رانندگی، کار با دوربین نقشه برداری، مصالح ساختمانی و سایر مهارت‌های یدی].

طبقه بندی اهداف آموزشی

طبقات کلی هدف‌های آموزشی^۷ در حیطه شناختی عبارتند از:

دانش^۸

فهمیدن^۹

کاربرد^{۱۰}

تحلیل^{۱۱}

ترکیب^{۱۲}

ارزشیابی^{۱۳} (بلوم، ۱۳۶۸: ۳۱).

¹ Cognitive domains

² Affective

³ Psychomotor

⁴ Recall

⁵ Knowledge recognition

⁶ Intellectual abilities and skills

⁷ Educational objectives

⁸ Knowledge

⁹ Comprehension

¹⁰ Application

¹¹ Analysis

¹² Synthesis

¹³ Evaluation

هدف‌های هر طبقه، شامل بخشی از رفتارهای طبقات پایین‌تر و مبتنی بر آن رفتارها هستند. در این طبقه بندی، هدف‌های آموزشی از ساده به پیچیده مرتب شده‌اند. یک رفتار ساده را می‌توان با رفتارهای ساده دیگر ادغام کرد و رفتار پیچیده‌تری ایجاد نمود. به عنوان مثال رفتارهای طبقه الف و ب یک طبقه جدید و نیز رفتارهای الف ب و پ نیز طبقه دیگری می‌سازند. مسائلی که در آن‌ها دانش اصول و مفاهیم وجود دارند، بیش از مسائلی که در آن‌ها هم دانش و هم توانایی کاربرد آن دانش وجود دارند، قابل حل هستند. همچنین مسائل مربوط به تحلیل و ترکیب، پیچیده‌تر از مسائل مربوط به فهمیدن هستند.

دانش: شامل یادآوری امور جزئی و کلی، یادآوری روش‌ها و فرایندها، یادآوری الگوها، ساخت‌ها و موقعیت‌هاست. هدف‌های پرورشی از نوع دانش، به طور عمده بر فرایندهای روان‌شناختی یادآوری تأکید می‌کنند. همچنین دانش، امکان سازماندهی و تجدید سازمان مسائل را فراهم می‌آورد.

فهمیدن: این طبقه معرف پایین‌ترین سطح ادراک و به نوعی از فهمیدن یا درک کردن اشاره می‌کند که فرد از آن طریق می‌داند که هدف اصلی یک ارتباط [مطلب] چیست و می‌تواند موارد یا اندیشه‌هایی را که ارتباط مورد نظر به بیان آن پرداخته مورد استفاده قرار دهد، بدون این که نیاز داشته باشد که آن اندیشه‌ها را به اندیشه‌های دیگر ربط دهد یا موارد استفاده کامل آن‌ها را بداند.

کاربرد: استفاده از انتزاعیات و مفاهیم ذهنی در موقعیت‌های ویژه و عینی را دربر می‌گیرد. انتزاعیات می‌تواند به صورت اندیشه‌های کلی، قواعد اجرایی یا روش‌های کلی باشد.

تحلیل: شکستن یک ارتباط [مطلب] به اجزاء یا عناصر تشکیل دهنده آن به گونه‌ای که سلسله مراتب نسبی اندیشه‌ها به صورت روشنی نشان داده شود و روابط میان اندیشه‌های بیان شده مشخص گردد. در تحلیل، سازمان و ترتیب اجزاء نیز مشخص می‌گردد.

ترکیب: پهلوی هم گذاشتن عناصر و اجزاء برای ایجاد یک کل. این عمل به فرایند کار کردن با قطعات، اجزاء، عناصر و آرایش دادن و در هم ریختن آن‌ها به طریقی که به طرح یا ساختی که پیشتر بدین شکل وجود نداشته بینجامد نیازمند است.

ارزشیابی: داوری در مورد ارزش مطالب و روش‌ها برای مقاصد معین. داوری‌های کمی و کیفی درباره میزان انطباق مطالب و روش‌ها با ملاک‌ها. استفاده از یک معیار سنجش (بلوم، ۱۳۶۸: ۲۲۳).

نیازسنجی آموزشی

مفهوم نیاز

نیاز به معنای خواسته‌ها و نظرات افراد: شاید یکی از متداول‌ترین تعاریف ارائه شده از مفهوم نیاز، تعریف آن به منزله خواست یا ترجیحات افراد است. به عبارت دیگر، خواسته‌های افراد در زمینه‌های گوناگون، نیازهای آن‌ها را شکل می‌دهد (Soriano, ۱۹۹۵: ۷۴).

در صورتی که نیاز را خواست افراد تلقی کنیم، ضرورتاً باید در فرایند نیازسنجی، تلاش‌های خود را معطوف به تعیین و مشخص ساختن برداشت‌ها و نظریات افراد نماییم. برای مثال برای بررسی نیازها در حوزه آموزش ضمن خدمت کارکنان باید نظرها و دیدگاه‌های گروه‌هایی نظیر خود کارکنان، مدیران و متخصصان را مبنای برنامه ریزی تلقی کنیم (Saurez, ۱۹۹۶: ۱۱۵).

مهمترین انتقاد وارد بر این برداشت از نیاز، ذهنی بودن نیاز به منزله خواست و ترجیح افراد است. از آن جا که نیاز در این دیدگاه با خواست و نظریات افراد یکسان فرض می‌شود، نظریات افراد از عینیت کافی برخوردار نیست و چه بسا مبتنی بر حقیقت نیز نباشد (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۰۰).

حقیقت آن است که همواره نمی‌توان نیاز را مترادف خواسته‌های افراد دانست. زیرا ممکن است افراد برخی چیزها را بخواهند یا ترجیح دهند ولی به آن نیاز نداشته باشند. در عین حال ممکن است افراد به برخی چیزها نیاز داشته باشند ولی آن‌ها را ترجیح ندهند (Barrow, ۱۹۹۰).

با این حال هنوز برداشت از نیاز به منزله خواست و ترجیح افراد، از متداول‌ترین تعاریف ارائه شده از نیاز است.

نیاز به منزله نقص یا مشکل: در این دیدگاه نیاز هنگامی به وجود می‌آید که نوعی نقص یا مسأله در یک زمینه خاص وجود داشته باشد. اسکریون^{۱۴} یکی از حامیان این برداشت است. به گمان وی نیاز به موقعیتی دلالت دارد که در آن، سطح حداقل رضایت^{۱۵} به دست نیامده باشد یا نتواند به دست آید.

سطح حداقل رضایت، سطحی از عملکرد^{۱۶} است که در آن هدف و منظور تعیین شده محقق نمی‌شود. در خصوص تعیین سطح حداقل رضایت مطالعات میدانی اندکی انجام پذیرفته است، اما به طور عمده سطح حداقل

¹⁴ Scriven

¹⁵ Minimum satisfactory level

¹⁶ Performance

رضایت بر مبنای تجربه و به خصوص نظرات افراد متخصص و حرفه‌ای تعیین می‌شود (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۰۳).

نیاز به معنای فقدان یا ضرورت چیزی: در این دیدگاه نیاز به منزله برخی چیزها و وضعیت‌ها که ضروری یا مفید هستند، تعریف می‌شود. صاحب‌نظرانی که از این دیدگاه حمایت می‌کنند معتقدند که نیاز یک واقعیت عینی و علمی نیست، بلکه حاصل ارزش‌ها و قضاوت‌های افراد و تعاملات موجود در یک زمینه خاص است. از این نظر نیاز چیزی نیست که به صورت یک حقیقت تجربی^{۱۷} بررسی شود. بنابراین نمی‌توان آن چه را یک فرد یا جامعه نیاز دارد مشاهده و بررسی کرد. نیاز عبارتست از چیزها یا وضعیت‌هایی که وجود ندارند ولی ضروری هستند. منطق زیربنای این دیدگاه آن است که بیشتر وقتی از نیاز صحبت می‌شود که چیزی را نداشته باشیم یا فاقد آن باشیم (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۰۴).

نیاز به معنای فاصله یا شکاف: متداول‌ترین تعریف نیاز در مطالعات نیازسنجی عبارت است از تعریفی که بر نوعی فاصله یا شکاف^{۱۸} متکی است. اگر چه در بسیاری از فنون نیازسنجی از تعریف نیاز به مثابه نوعی فاصله یا شکاف استفاده می‌شود، اما برای اولین بار واضع این برداشت از نیاز، راجر کافمن است. از نظر وی نیاز در قلمرویی وجود دارد که در آن «موقعیت واقعی»^{۱۹} با «موقعیت مطلوب»^{۲۰} فاصله دارد. بسیاری از صاحب‌نظران این حوزه، از تعریف اخیر به منزله یک تعریف عینی و قابل سنجش یاد می‌کنند زیرا تجزیه و تحلیل و اندازه‌گیری فاصله بین آن‌چه باید باشد و آن‌چه هست، برداشتی با کاربرد بسیار وسیع است (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۰۵).

◀ جمع بندی تعاریف ارائه شده درباره نیاز

نیاز مفهومی چندبعدی است که درک کامل آن تا حدود زیادی مستلزم جامع نگری است. در میان تعاریف مختلف، کامل‌ترین تعریف ارائه شده تلقی نیاز به عنوان تحلیل شکاف یا فاصله است. در صورتی که نیاز را فاصله میان نتایج جاری و نتایج مطلوب در نظر بگیریم و در فرایند نیاز سنجی علاوه بر استفاده از داده‌های سخت^{۲۱} از داده‌های نرم^{۲۲} نیز استفاده کنیم، به طور عملی هر گونه تعریف ارائه شده از نیاز را در بر می‌گیرد. برای مثال هنگامی که نیاز را خواسته و ترجیح افراد تلقی کنیم، برای بررسی نیازها از آنان نظرخواهی می‌کنیم. اظهار نظرها و

¹⁷ Empirical fact

¹⁸ Discrepancy

¹⁹ Actual status

²⁰ Targeted status

²¹ Hard data

²² Soft data

داوری‌های افراد ریشه در ذهنیتشان در خصوص وضع موجود و وضع مطلوب دارد. همین طور وقتی نیاز را به منزله مسأله یا مشکل مدنظر قرار می‌دهیم، در عمل تصویری از نتایج مطلوب و نتایج جاری (مسائل و مشکلات داریم و سرانجام ضرورت یا فقدان چیزی نیز بر وجود نوعی شکاف و فاصله صحنه می‌گذارد (فتحی واجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۰۶). به رغم جامع‌تر بودن مفهوم نیاز به مثابه فاصله بین نتایج جاری و نتایج مطلوب، هر یک از تعاریف نیاز ممکن است در موقعیت یا موقعیت‌های معینی کاربرد داشته باشد. بنابراین شاید بهتر باشد بر اساس موقعیت و شرایط نیازسنجی، تعاریف مختلف از نیاز را بپذیریم و بر مبنای آن مطالعات نیازسنجی را سازمان دهیم.

◀ طبقه بندی نیازها

از نظر برادشاو^{۲۳} نیازهای مختلف در یکی از طبقات ذیل دسته بندی می‌شوند (فتحی واجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۰۷):

۱- نیازهای هنجاری

اگر مهارت، توانایی و ویژگی شخص یا گروهی از افراد، از استاندارد تعیین شده پایین‌تر باشد، آن فرد یا گروه دارای نیاز هنجاری است. تعیین نیاز معمولاً به وسیله متخصصان یا کارشناسان خبره انجام می‌پذیرد. در سازمان‌ها، شرح وظایف شغلی یکی از استانداردهای مؤثر است.

۲- نیاز احساس شده

نیاز احساس شده با مفهوم «خواست» مترادف است. وقتی از فردی سؤال می‌شود که چه نیازی دارید؟ معمولاً نیازی را که احساس نموده، بیان می‌کند. اطلاعات افراد در خصوص نیازهایشان، هماهنگی نیازهای احساس شده با باورها و ارزش‌های اجتماعی، میزان استقلال و اعتماد به نفس افراد برای بیان افکار و عقاید خود و انتقال آن به دیگران و نیز شرایط و موقعیت‌های سازمانی و اجتماعی عواملی هستند که می‌توانند بیان و ابراز نیازهای احساس شده را محدود یا تقویت نمایند.

۳- نیازهای مقایسه‌ای

زمانی به وجود می‌آیند که خصوصیات یک جامعه که خدمات ویژه‌ای را دریافت کرده‌اند با خصوصیات جامعه‌ای دیگر که همان خدمات را دریافت نکرده‌اند متفاوت باشد. برای نمونه، هنگامی که فرد در شغل به خصوصی،

²³ Bradshaw

خصوصیات، توانایی‌ها و مهارت‌های علمی و تخصصی خود را با افراد هم سطح خود در سایر سازمان‌ها مقایسه می‌کند و تفاوت‌هایی را مشاهده می‌نماید، به این تفاوت‌ها نیاز مقایسه‌ای می‌گویند.

۴- نیازهای پیش‌بینی شده یا مورد انتظار

به تفاوت وضع موجود با وضع مطلوب در آینده با توجه به شرایط و تحولات، نیازهای آینده یا مورد انتظار می‌گویند. برای مثال وقتی در نظام آموزش و پرورش، نظام جدیدی در حال استقرار باشد، معلمان، مدیران و سایر کارکنان برای اجرای وظایف جدید باید مهارت‌ها و توانایی‌های خاصی داشته باشند. نیاز به این گونه آموزش‌ها را نیاز مورد انتظار یا پیش‌بینی شده می‌گویند. هنگامی که قرار است در آینده پروژه‌ای اجرا شود که اجرای آن نیازهای جدیدی برای کارکنان شهرداری ایجاد نماید، آن نیازها نیز در دسته نیازهای پیش‌بینی شده جای می‌گیرد.

تعریف و مفهوم نیازسنجی آموزشی

نخستین گام در طراحی برنامه‌های آموزش و بهسازی عملکرد مدیران و کارکنان اجرایی در هر سازمان نیازسنجی است. هرچند شارون و گیسون بر این نظرند که برای هر اقدام یا تغییری نیاز به تعیین نیازهای آموزشی نیست (شارون و گیسون، ۱۳۸۳: ۳۰). اما عمده صاحب نظران آموزش سازمان‌ها نیازسنجی را گام مهمی در افزایش ظرفیت منابع انسانی سازمان‌ها می‌دانند. سنجدش همراه با نیاز است که آن را می‌توان از طرق مختلفی شناسایی کرد. اما به طور کلی نیاز به عنوان شکاف بین آنچه که در حال حاضر وجود دارد و آنچه که در آینده مورد نیاز است، توصیف می‌شود (عباس زادگان و ترکزاده، ۱۳۸۱).

این شکافها را می‌توان شامل تفاوت‌هایی میان:

- ۱- آنچه که سازمان انتظار دارد اتفاق بیفتد و آنچه که اتفاق می‌افتد؛
- ۲- عملکرد شغلی فعلی و مطلوب؛
- ۳- شایستگی‌ها و مهارت‌های موجود و مطلوب؛
- ۴- بهبود شایستگی‌ها و عملکرد گروه‌های شغلی؛
- ۵- موضوعات بهره‌وری و حل مسأله؛
- ۶- نیاز به آمادگی و پاسخگویی به تغییرات آینده در سازمان یا وظایف شغلی دانست.

برای نمونه در طرح حاضر، شکاف را می توان میان واقعیت های موجود توسعه شهری در ایران که شامل بروز پدیده اسکان غیر رسمی و مسائل ناشی از آن مانند کمبود مسکن، ساخت مساکن نامتعارف و بدون مجوز و انواع آلودگی های زیست محیطی از یک سو و وظایف شهرداری ها و آموزش کارکنان آن ها با ملاحظه اندکی نسبت به پدیده مذکور، شناسایی کرد. بدین ترتیب اگر خواسته باشیم تعریفی از نیازهای آموزشی کارکنان ارائه دهیم می توانیم آن را این گونه بیان کنیم:

«نیاز آموزشی عبارت است از تغییرات مطلوبی که در فرد یا افراد یک سازمان از نظر دانش^{۲۴}، مهارت^{۲۵}، یا رفتار^{۲۶} باید به وجود آید تا فرد یا افراد مزبور بتوانند وظایف و مسؤولیتهای مربوط به شغل خود را در حد مطلوب، قابل قبول و منطبق با استانداردهای کاری انجام دهند و در صورت امکان زمینه های رشد و تعالی کارکنان را در ابعاد مختلف به وجود آورد» (ابطحی، ۱۳۸۳: ۲۲).

بورتون و مریل بر این باورند که نیازسنجی به طور کلی عبارت است از فرایندی نظام مند برای تعیین اهداف، شناسایی فاصله بین وضع موجود و هدف ها و در نهایت تعیین اولویت ها برای عمل (Burrton & Merrill, ۱۹۷۷: ۲۲).

در برداشتی دیگر، نیاز سنجی عبارت است از فرایند تعیین آن چه باید آموزش داده شود. به این اعتبار، قلمرو اصلی نیازسنجی تعیین آن چیزی است که باید آموخته شود. فوردمعتقد است نیازسنجی فرایند شناسایی دانش، مهارت و نگرش مورد نیاز کارکنان برای اجرای وظایف حرفه های خود می باشد (Ford, ۱۹۹۹: ۱۲). در نهایت می توان گفت نیازسنجی یعنی فرایند شناسایی نیازهای مهم و فراهم کردن زمینه های تحقق آن از طریق اقدامات و برنامه های آموزشی است (همان).

مفاهیم دیگری نیز وجود دارند که با نیازسنجی شباهت دارند، اما با آن متفاوتند. این مفاهیم عبارتند از «شبه نیازسنجی»^{۲۷}، «شناسایی نیاز»^{۲۸}، «ارزیابی نیاز»^{۲۹}، «تحلیل نیاز»^{۳۰}، «تعیین نیاز»^{۳۱}، «نیازآفرینی»^{۳۲} و «ارزشیابی»^{۳۳} (فتحی واجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۱۳).

²⁴ Knowledge

²⁵ Skill

²⁶ Behavior

²⁷ Quasi-needs assessment

²⁸ Needs identification

²⁹ Needs appraisal

³⁰ Needs analysis

³¹ Needs determination

³² Needs making

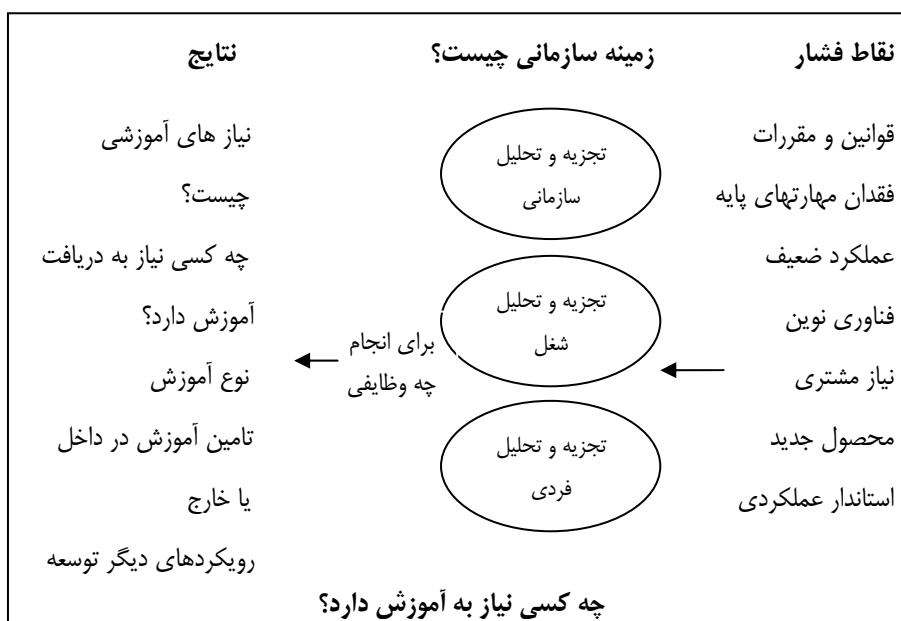
³³ Evaluation

در بسیاری موارد، نیاز سنجی با شبه نیازسنجی یکی فرض می‌شوند، در حالی که این دو با هم متفاوتند. هنگامی که از نیازسنجی بحث می‌شود، سنجش نیازها یا مجموعه‌ای از نتایج یادگیری یا تعیین اولویت‌ها مورد انتظار است. نیازسنجی با سنجش نتایج یا اهداف و مقاصد و اولویت‌بندی آن‌ها سروکار دارد، در حالی که شبه نیازها با مجموعه‌ای از وسایل، امکانات و تجهیزات برای تحقق نیازها یا اهداف سروکار دارد (Kaufman, ۱۹۹۱). برای مثال، نیاز به آموختن مهارت‌های اجتماعی، یک نیاز آموزشی است و از طریق فرایند نیازسنجی مشخص می‌شود، اما برای آموزش مهارت‌های اجتماعی، مجموعه‌ای از منابع و امکانات نظیر نیروی انسانی، محتوا، بودجه و مانند آن‌ها ضروری است که به آن شبه نیاز گفته می‌شود و از طریق فرایند «شبه نیاز سنجی» شناسایی می‌گردد. شبه نیاز سنجی فرایندی است که عموماً بعد از فرایند نیازسنجی انجام می‌شود.

نیاز سنجی آموزشی در مدل سیستمی - استراتژیک آموزش، فرایند تعیین نوع و مقدار آموزشی است که افراد در راستای تحقق اهداف و سیاست‌های آموزشی سازمان باید طی نماید. به عبارت دیگر در این فرایند بر اساس تجزیه و تحلیل‌های مختلف مشخص می‌گردد چه کسی؟ چه نوع آموزش‌هایی را باید به فراگیران آموزش دهد.

در شکل شماره ۱ نقاط فشار (عوامل موثر در تعیین نیاز) و نتایج نیازسنجی آموزشی نشان داده شده است. نقاط فشار شامل مشکلات عملکردی، فناوری نوین، نیاز مشتری، طراحی مجدد شغل، قوانین و مقررات جدید، محصولات جدید یا فقدان مهارت‌های لازم هستند که با تجزیه و تحلیل هر یک از آنها و با در نظر گرفتن اهداف و سیاست‌های آموزشی سازمان، نیازهای آموزشی افراد در مشاغل مختلف تعیین می‌گردد. نتیجه کلی فرایند نیاز سنجی، تعیین نیازهایی است که بایستی از طریق آموزش برطرف گردد. به عبارت دیگر چه کسی بایستی آموزش ببیند، چه نوع آموزشی، رفع نیاز در داخل یا خارج سازمان، و نهایتاً آیا آموزش با دیگر روش‌های توسعه مورد نیاز است یا خیر.

شکل ۱: عوامل تاثیرگذار بر فرایند نیازسنجی آموزش

نیروهای دخیل در فرآیند نیاز سنجی

از آنجائیکه هدف اصلی فرآیند نیاز سنجی آموزشی تعیین نیازهای موجود آموزشی و شاغلین نیازمند آموزش می‌باشد، مشارکت مدیران، مربیان آموزشی و خود کارکنان در تبیین نیازهای آموزشی بسیار مهم و موثر خواهد بود. بطور سنتی، دست اندرکاران آموزش به تنهایی نیازهای آموزشی را تعیین نموده و مدیران و کارکنان نقش قابل ملاحظه‌ای در این فرآیند ایفا نمی‌کردند. در حالی که در جهت گیری استراتژیک آموزش و تاثیر فرآیند آموزش در تحقق اهداف سازمانی، مشارکت مدیران و مسئولین سطوح بالای سازمان در فرآیند نیاز سنجی بسیار پر اهمیت و ضروری می‌نماید.

جدول شماره یک سولاتی را که مدیران سطوح عالی و میانی و همچنین دست اندرکاران آموزش در فرآیند تحلیل نیازهای سازمانی، شغلی و فردی انتظار دارند به آنها پاسخ داده شود، مطرح شده است. مدیران سطوح عالی شامل روسای سازمانها و شرکتهای، مدیران اجرایی و معاونین مدیران می‌باشند. اینگونه مدیران فرآیند نیاز سنجی آموزشی را از نقطه نظر (نگرش) سازمانی مورد توجه قرار می‌دهند. آنها به مشاغل خاص یا افراد ویژه توجهی نداشته و بیشتر نقش آموزش در تحقق اهداف و استراتژیهای سازمانی مورد تحلیل قرار می‌دهند. از طرف دیگر مدیران سطوح عالی در فرآیند نیاز سنجی نقش هماهنگ کننده زیر نظامهای منابع انسانی مانند جذب و استخدام، مدیریت عملکرد، کارراهه شغلی و ... برعهده دارد. بنابراین می‌توان نقش مدیران عالی را در فرآیند نیاز سنجی به صورت زیر توصیف نمود:

- ایجاد نگرش سازمانی در فرآیند نیاز سنجی
- برقراری ارتباط بین زیرنظامهای منابع انسانی
- جهت دهی نیازها به سمت اهداف و استراتژی سازمانی
- تعیین کارکردها و واحدهای سازمانی نیازمند آموزش
- تحلیل نیروی انسانی از بعد توانمندی مورد نیاز جهت رقابت در بازار رقابتی

جدول ۱: فاکتورهای مورد توجه مدیران عالی، میانی و دست‌اندرکاران آموزش در فرآیند نیازسنجی

سطوح تحلیل نیازها	مدیران سطوح عالی	مدیران سطوح میانی	دست‌اندرکاران آموزش
تجزیه و تحلیل سازمانی	آیا آموزش در تحقق اهداف سازمانی نقش موثری را ایفا می‌کند؟ چگونه آموزش استراتژیهای کسب و کار سازمانی را حمایت می‌نماید؟	آیا من تمایل به صرف بودجه در آموزش دارم! چه مقدار؟	آیا من بودجه لازم برای انجام فعالیت‌های آموزشی در اختیار دارم؟ آیا مدیران از آموزش حمایت خواهند کرد؟
تجزیه و تحلیل شغل	آیا سازمان از افراد توانمند برای رقابت در بازار برخوردار است؟	برای چه مشاغلی آموزش می‌تواند اثرات بیشتری بر کیفیت تولیدات و خدمات برجای گذارد؟	چه وظایفی بایستی آموزش داده شوند؟ چه دانش، مهارت و توانایی مورد نیاز است؟
تجزیه و تحلیل فردی	چه کارکردها و واحدهای سازمانی نیاز به آموزش دارند؟	چه کسی بایستی آموزش ببیند؟ مدیران؟ متخصصین؟ کارکنان؟	چگونه می‌توان کارکنان نیازمند آموزش را شناسایی کرد؟

مدیران میانی در فرآیند نیازسنجی به تحلیل نقش آموزش در کسب اهداف مالی و سازمانی در واحد سازمانی که آنها را مدیریت می‌کنند، می‌پردازند. به عبارت دیگر این مدیران به بررسی ابعاد ذیل در فرآیند نیازسنجی می‌پردازند:

- ۱- چه مقدار بودجه بایستی صرف آموزش شود؟
- ۲- چه کارکنانی بایستی آموزش ببینند؟
- ۳- در چه مشاغلی آموزش می‌تواند تاثیر زیادی بر کیفیت تولیدات و خدمات برجای گذارد؟

دست‌اندرکاران آموزش نیز در فرآیند نیازسنجی آموزش به تحلیل منابع مالی مورد نیاز آموزش، اعتقاد و حمایت مدیران، روشهای تعیین نیازهای آموزشی و اجرای فرآیند نیازسنجی می‌پردازند.

علاوه بر مدیران و دست اندرکاران آموزش، افراد دیگری نیز در فرآیند آموزش مشارکت دارند که تحت عنوان متخصصین موضوعی مطرح می باشند این متخصصین به شناسایی کارکنانی که نیازمند آموزش هستند پرداخته و دانش، مهارت و توانمندی مورد نیاز برای انجام وظایف را شناسایی می کنند.

اهداف نیازسنجی آموزشی

به طور کلی اهداف نیازسنجی آموزش را می توان به شرح زیر برشمرد:

- دریافت واقعی نیازهای آموزشی کارکنان در حال و آینده. در این زمینه با الگوهای علمی نیازسنجی، نیازهای واقعی و مورد نیاز فعالیت هایی که در بهره وری و افزایش عملکرد نقش دارد شناسایی و متناسب با جهت گیری استراتژیک سازمان، نیازهای لازم برای سازگاری با تحولات آینده تعیین می شود.
- حرکت نظام دار در جهت بهبود نگرش های کارکنان سازمان. نیازسنجی آموزشی به لحاظ توجه به دانش و مهارت های موجود کارکنان و توجه به زمینه های ذهنی موجب اصلاح نگرش کارکنان نسبت به سازمان و کار می شود و از این بابت انرژی روانی کارکنان صرف آموزش های موردنیاز می شود.
- شناسایی کمبودهای آموزشی پیشین و تکمیل آن در مدت زمان بهینه. یکی از فلسفه های نیازسنجی آن است که آموزش های گذشته را عمیق تر نموده و در صورتی که نارسایی هایی در ابعاد شکلی و محتوایی آنها وجود دارد، آنها را بهبود بخشد. آموزش های گذشته در فرایند نیازسنجی به دلیل تجربه آن در گذشته موجب تکامل آموزش می شود.
- کاربردی تر نمودن توسعه کارکنان. توسعه منابع انسانی تنها در عرصه نظری بدست نمی آید، بلکه یک فرایند عملی است که نیازمند مجموعه ای از اقدامات سازمانی می باشد. بنابراین توسعه منابع انسانی با نیازسنجی آموزشی شروع می شود. توسعه منابع انسانی به دنبال پرورش توانمندی های شناخته شده و شناسایی فرایندهای کم رنگ شده شغل می باشد که این مهم با نیازسنجی حاصل می شود.
- کمک به اثربخشی آموزش ها. یکی از اهداف نیازسنجی این است که آموزش های سازمانی به حل مشکلات پرداخته و بتواند مشروعیت خود را در اثربخشی به اثبات برساند. برآورد نیاز آموزشی بر مبنای واقعیات کاری و رفتاری موجب تحقق اثربخشی آموزش ها می شود.
- ایجاد چارچوب ادراکی در کارکنان. نیازسنجی آموزشی بایستی منجر به مشخص شدن فعالیت های آموزشی کار شود و خودآموزی را در کارکنان تقویت نماید. مشخص شدن دامنه عمل کارکنان در بعد آموزشی نیازمند یک چارچوب ادراکی است. مهارت های شناختی کارکنان به تشکیل چارچوب ادراکی کمک می کند. بر مبنای دیدگاه فرآیند شناختی می توان کار ایجاد چارچوب ادراکی را تسهیل نمود. یکی از هدف های اساسی دیدگاه مذکور پرورش استدلال عقلانی است. هدف برنامه درسی در این دیدگاه تقویت مهارت هاست تا افراد

بتوانند مسائل را بررسی و راه حل های گوناگون را از نظر بگذرانند و آنها را ارزیابی کرده و در آخر یکی از آنها را برگزینند و سپس آن را به مورد اجرا گذارند. نیازسنجی آموزشی حدود و عمق این چارچوب ادراکی را مشخص و از این بابت اقدامات آموزشی کارکنان به صورت نظام دار درمی آید.

• آمادگی برای مقابله با چالش های آینده. یکی از اهداف نیازسنجی آموزشی، آماده کردن کارکنان و مدیران برای رویارویی با چالش های آینده است. آموزش ها باید بتوانند ظرفیت کارکنان سازمان را برای شناسایی، درک و نحوه مدیریت و ساماندهی اوضاع شهر در برابر چالش های پیش رو افزایش دهند.

به طور کلی می توان فرایند نیاز سنجی آموزشی را پاسخ به پرسش های زیر دانست:

- چه کسی به آموزش نیاز دارد؟
- چه آموزشی مورد نیاز است؟
- با چه روشی باید آموزش داد؟

اصول نیاز سنجی

در فرایند نیازسنجی آموزش کارکنان، برنامه ریزان آموزش ضمن خدمت باید به اصول اساسی ذیل توجه نمایند (فتحی و اجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۲۱):

الف. اصل تداوم در نیازسنجی: نیازسنجی فرایندی مستمر است. از آن جا که به دلیل تغییر و تحولات علمی و فنی، نیازها دائم در حال توسعه و تغییرند، ضرورت دارد فرایند نیازسنجی آموزشی به طور مداوم صورت گیرد. پیشنهاد می گردد داده های به دست آمده از مطالعات نیازسنجی حداکثر برای مدت ۳ سال مورد استفاده قرار گیرد.

ب. اصل جامعیت در نیازسنجی: بنابر اصل جامعیت، از آن جا که بر اساس اطلاعات حاصل از نیازسنجی، تصمیمات مهم آموزشی و اداری اتخاذ می گردد و منابع و امکانات گسترده ای برای برنامه های آموزشی اختصاص می یابد، از این رو فرایند نیازسنجی باید به طور جامع و همه جانبه صورت گیرد و تمام ابعاد و ارکان یک نظام مورد جستجو قرار گیرد و اطلاعات مربوط به کاستی ها، موانع، خواسته ها و ضرورت های گوناگون با استفاده از روش های مختلف جمع آوری و تحلیل گردد.

پ. اصل مشارکت در نیازسنجی: نیازسنجی عمدتاً یک فرایند مشارکتی است و در آن باید تمام گروه های ذینفع، خصوصاً آن هایی که نیازسنجی در وضعیتشان مؤثر است، مشارکت فعال داشته باشند. نقش اصلی محقق نیازسنج در این میان، ایجاد هماهنگی بین اطلاعات حاصل از نیاز سنجی است.

محقق یا گروه نیازسنج نمی‌تواند تمامی نیازهای جامعه را تحت پوشش قرار دهد یا آن‌ها را رأساً کشف کند. از این رو در بسیاری از موقعیت‌ها، نیازسنجی مستلزم مشارکت فعال تمامی صاحب‌نظران، گروه‌های ذیربط سازمانی و حتی برون سازمانی است.

در فرایند نیازسنجی، گزینش و مشارکت تمام افرادی که اطلاعات و داده‌های صحیحی در اختیار دارند دارای اهمیت زیادی است. این بدان معناست که گروه نیازسنجی باید مشتمل بر افرادی باشد که از ماهیت مشاغل مورد نظر، وضعیت سازمانی، مسائل کارکنان، نوآوری‌ها و دستاوردهای جدید حوزه‌های مرتبط آگاهی کافی داشته باشند.

ت. اصل عینیت در نیازسنجی: نیازسنجی باید تا حد امکان از عینیت کافی برخوردار باشد. داده‌های به دست آمده باید دارای اعتبار لازم بوده، سلیقه‌ای و ذهنی نباشند. در فرایند نیازسنجی، دستیابی به اطلاعات دقیق و عینی اهمیت زیادی دارد. این مسأله ایجاب می‌کند که برنامه‌ریزان آموزش ضمن خدمت از ابزارهای دقیق و عینی در نیازسنجی استفاده نمایند.

روش‌های مختلف نیازسنجی آموزشی

◀ تجزیه و تحلیل سازمان^{۳۴}

در این روش، واحد تحلیلی به جای شغل و فرد، سازمان است. در این روش، رسالت، مأموریت، اهداف، استراتژی‌های سازمان، نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌ها در افق‌های حال و آینده در نظر گرفته می‌شود و بر اساس آن، فاصله مطلوب و موجود سازمان در نیروی انسانی و سپس نیازهای آموزشی کارکنان سازمان برای نیل به وضع مطلوب مشخص می‌گردد. اجرای روش مذکور، مستلزم درک فضای سازمان و لحاظ مواردی نظیر بهداشت روانی کارکنان، روحیه افراد، گردش عملیات، سرعت گردش کار، میزان غیبت‌ها، شکایت‌ها و مانند آن‌ها در نیازسنجی است (سعیدی و آهنگچیان، ۱۳۸۶: ۱۶۵ و ۱۶۶).

این سطح نیازسنجی مستلزم بررسی اهداف، منابع و محیط اجتماعی، تکنولوژیکی، اقتصادی و قانونی است که سازمان در آن فعالیت می‌کند. تجزیه و تحلیل سازمان، اثربخشی سازمان را تجزیه و تحلیل می‌کند و همچنین تعیین می‌کند که در کجا به آموزش نیاز است و این آموزش تحت چه شرایطی باید اجرا شود. تجزیه و تحلیل سازمانی باید موارد زیر را شناسایی نماید:

- مأموریت و استراتژیهای سازمان؛
- تأثیرات محیطی شامل قوانین جدید؛
- شرایط اقتصادی و تأثیر آن بر هزینه‌های عملیاتی؛

³⁴ Organizational Analysis

- محیط جغرافیایی و جامعه شناختی نیروی کار مانند ویژگی‌های فرهنگی و زبانی جامعه محلی؛
- تغییر فناوری و اتوماسیون؛
- تجربه‌های جهانی؛
- اهداف سازمانی یا این پرسش که تا چه اندازه سازمان در رسیدن به اهدافش اثربخش است.
- منابع در دسترس شامل منابع مالی، امکانات، تجهیزات و سرمایه انسانی سازمان.

در واقع در روش تجزیه و تحلیل سازمان به قانون گشتالت یعنی کل چیزی فراتر از مجموع اجزاء تشکیل دهنده است، توجه شده است. با این نگاه، سازمان را تنها مجموعه‌ای از شغل‌ها در نظر نمی‌گیریم، بلکه برای این «کل به هم پیوسته» ماهیتی ویژه قائلیم که به سوی یک وضعیت مطلوب در حرکت است. بر این اساس نیازهای آموزشی را نیز مجموعه‌ای از نیازهای آموزشی مشاغل یا افراد در نظر نمی‌گیریم، بلکه به آن، نیازهایی که از به هم پیوستن و جمع نیازهای آموزشی افراد نمایان می‌شود، توجه می‌نماییم (سعیدی و آهنگیان، ۱۳۸۶: ۱۶۶).

اهمیت روش تجزیه و تحلیل سازمان در آن است که استراتژی‌های سازمان، استراتژی‌های منابع انسانی سازمان و اهداف سازمان را زیربنای تعیین نیازهای آموزشی قرار می‌دهد. برای تجزیه و تحلیل سازمان جهت شناخت بخشی از نیازهای آموزشی باید به سؤالات زیر پاسخ داد:

- ۱- اهداف و استراتژی‌های سازمان کدامند؟
- ۲- استراتژی‌های منابع انسانی بر اساس استراتژی‌های سازمان، کدامند؟
- ۳- نظام آموزشی سازمان، چگونه می‌تواند در راستای استراتژی‌ها و اهداف سازمان مورد استفاده قرار گیرد؟ (علوی، ۱۳۷۹)

اطلاعات مورد نیاز برای هدایت و اجرای یک تجزیه و تحلیل سازمانی را می‌توان از منابع زیر به دست آورد:

- اهداف و مأموریت‌های سازمان؛
- برنامه‌های کوتاه مدت و بلند مدت منابع امور انسانی مورد نیاز سازمان؛
- مشاهده رفتار کارکنان، بررسی نگرش‌ها، و شکایات شهروندان به عنوان مشتریان؛
- گزارش سالانه عملکرد سازمان؛
- برنامه‌های سازمان برای سازماندهی مجدد یا تجدید ساختار شغل؛ و
- نگرش‌های کارکنان و رضایت آنها.

➤ روش تجزیه و تحلیل شغل^{۳۵}

خمیرمایه این روش، تشخیص نیاز آموزشی بر اساس مقتضیات مشاغل گوناگون است. در این روش، ابتدا مشاغل مربوط به یک سازمان مشخص می‌شود. سپس هر شغل، مورد بررسی تحلیلی قرار می‌گیرد. در این بررسی مشخص می‌شود که شغل مورد نظر از چه کارها و پاره کارهایی تشکیل شده و تحت چه شرایطی (نظیر ویژگی‌های فیزیکی محیط شغلی، زمان، مکان و ابعاد روانی فضای کار) انجام می‌شود. سپس حدود اختیارات، مسؤولیت‌ها و ارتباطات سازمانی شاغل با سایرین و وسایل مورد نیاز برای انجام شغل مشخص می‌شود. در مرحله بعدی، با ملاحظه تمام این موارد، مشخص می‌شود که برای انجام مطلوب وظایف شغلی (کارها و پاره کارها) به چه دانش‌ها، نگرش‌ها و توانش‌هایی نیاز است (سعیدی و آهنچیان، ۱۳۸۶: ۱۶۱).

باید توجه داشت که تحلیل شغل، توصیف کارمند نیست، بلکه توصیف شغل به گونه‌ای است که دانش، مهارت و توانایی لازم برای انجام این وظایف را مشخص می‌کند (گلدشتاین، ۱۳۸۰).

در تحلیل شغل دو هدف مهم دنبال می‌شود:

- تعیین اینکه شاغل باید چه دانش، مهارت و نگرش‌هایی داشته باشد تا در آن شغل عملکرد بهینه داشته باشد؛ و
- تعیین ویژگی‌های محیطی وظیفه مانند تجهیزات، جریان کار، و نحوه ارتباط میان کارکنان با یکدیگر و میان کارکنان و مدیریت سازمان و همچنین میان کارکنان و شهروندان.

مهمترین منابع برای جمع آوری اطلاعات تجزیه و تحلیل وظیفه به شرح زیر هستند:

- شرح شغل که عبارت است از فعالیتهایی که انجام یک شغل و شرایطی که این فعالیتها تحت آن انجام می‌شود. اگر شرح شغل وجود ندارد یا شرح شغل قدیمی است باید تکنیکهای تجزیه و تحلیل شغل به کار گرفته شود؛
- استانداردهای عملکرد شغل؛
- مشاهده شغل؛
- انجام شغل؛
- پرسشنامه مربوط به شغل.

فرایند نیازسنجی به روش تجزیه و تحلیل شغل کاملاً معطوف به شغل است. بنابراین به نظر می‌رسد ارتباط آموزش‌ها با محیط واقعی کار و بهبود امور در سازمان‌ها - به عنوان هدف عمده آموزش کارکنان - در حد بالایی تأمین می‌شود. اما انتقاداتی به شرح ذیل به این روش وارد گردیده است:

در این رویکرد به پویایی سازمان، کم توجهی می‌شود. در این روش، حداکثر مطلوب آن است که هر فرد، شغل خود را بهتر از گذشته انجام دهد ولی آموزش نمی‌تواند در خدمت ایفای نقش‌های جدیدی که ممکن است در یک سازمان ایجاد گردد باشد.

در این رویکرد از تعریف مشاغل جدید که برای پویایی سازمان و نیز برای اصلاح امور مفید می‌باشند، غفلت می‌شود. چه بسا سازمان یا بخشی از جامعه، نیازمند تعریف مشاغل جدید باشند و تکیه بر مشاغل پیشین در تجزیه و تحلیل شغل نمی‌تواند این مشاغل جدید مورد نیاز را مشخص نماید.

در طبقه بندی مشاغل، تکیه اصلی بر تجزیه و تحلیل و ترکیب وظایف شغلی مشابه در شغل‌های مختلف است و چه بسا در خود شرح شغلی، نقاط ضعفی باشد که مورد غفلت واقع می‌شود (سعیدی و آهنگچیان، ۱۳۸۶: ۱۶۲). در این روش از نقش آموزش در حل مشکلات سازمانی و یا مشکلات بخش‌های اقتصادی و اجتماعی که یک سازمان یا وزارتخانه متکفل حل آن‌هاست، غفلت می‌شود و آموزش ارتباطی با مشکلات واقعی نخواهد داشت. این مسأله خود باعث بدبینی به موضوع آموزش نیروی انسانی می‌گردد (سعیدی و بینقی، ۱۳۸۲).

در تجزیه و تحلیل مشاغل، معمولاً توافق بر سر این که اطلاعات مربوط به شغل، چگونه باید به دست آید، حاصل نمی‌گردد و هر یک از روش‌های مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه، مصاحبه گروهی، نشست متخصصان، ثبت وقایع، پرسشنامه تجزیه و تحلیل سمت، مشکلات و ضعف‌های خاص خود را داراست. تجزیه و تحلیل شغل معمولاً بسیار وقت گیر و هزینه بر است.

هنگام تجزیه و تحلیل شغل، شغل آن چنان که انجام می‌شود گزارش می‌شود نه آن چنان که باید انجام گیرد. بنابراین دستیابی به وضعیت مطلوب و شکاف بین وضعیت موجود شغل با وضعیت مطلوب آن مورد غفلت قرار می‌گیرد.

ممکن است کارمند دچار این تصور شود که بررسی شغل او به این دلیل است که کارش را درست انجام نمی‌دهد یا این که مدیریت در صدد یافتن راهی برای افزایش وظایف و مسؤولیت‌های شغل او یا برعکس، محدود کردن آن‌هاست (سعیدی و آهنگچیان، ۱۳۸۶: ۱۶۲).

واقعیت آن است که روش تجزیه و تحلیل شغل، سازمان را به مثابه مجموعه‌ای متشکل از تعدادی شغل و شاغلان آن می‌بیند و از این رو بهبود انجام وظایف شغلی فعلی را برای کمال سازمان کافی می‌انگارد. این مدعایی است که از طرف غالب صاحب‌نظران مورد انتقاد قرار گرفته است.

➤ روش تجزیه و تحلیل فرد^{۳۶} (تحلیل اختلاف)

هدف تجزیه و تحلیل فرد برآورد آن است که کیفیت دانش، مهارت و نگرش‌های کارکنان در محیط کار، واقعاً در چه حدی است. تحلیل فردی به دو سؤال پاسخ می‌دهد:

۱- در درون سازمان، چه کسانی به آموزش نیاز دارند؟

۲- این افراد به چه نوع آموزش‌هایی نیاز دارند؟

تجزیه و تحلیل فرد به معنای تشخیص دانش، نگرش و مهارت‌های موجود کارکنان و مقایسه آن با وضع مطلوب است. این روش در واقع مرحله‌ای وابسته و لاینفک از تجزیه و تحلیل شغل است، زیرا بعد از آن که دانش، نگرش و مهارت‌های مورد نیاز برای انجام مطلوب هر شغل مشخص شدند، لزوماً بایستی از طریق مقایسه وضع مطلوب و وضع موجود، به نیازهای آموزشی تک تک شاغلان پی برد (سعیدی و آهنگیان، ۱۳۸۶: ۱۶۳).

تجزیه و تحلیل فردی به دنبال تحلیل این مساله است که یک کارمند یا کارگر چگونه کارش را انجام می‌دهد و تعیین می‌کند کدام کارمند یا کارگر به آموزش نیاز دارد و چه نوع آموزشی باید به او داده شود. منابع اطلاعاتی موجود برای تجزیه و تحلیل فردی شامل موارد زیر می‌شوند:

- ارزیابی عملکرد فرد (توسط سرپرست یا خودارزیابی)؛
- مشاهده رفتار کارمند؛
- نمونه های کاری؛
- مصاحبه با کارمندان در مورد آنچه اعتقاد دارند و آنچه که نیاز دارند یاد بگیرند؛
- پرسشنامه ها شامل کارآمدی، شناختی و رفتاری؛
- چک لیست ها یا نمودارهای پیشرفت آموزشی مربوط به مهارت‌های فعلی.

به نظر می‌رسد تجزیه و تحلیل شغل را نمی‌توان روشی مستقل در نیازسنجی آموزشی محسوب نمود، زیرا بدون تجزیه و تحلیل فرد، نمی‌توان اظهار نظری درباره نیازهای آموزشی کارکنان نمود. بنابراین می‌توان تجزیه و تحلیل شغل و تجزیه و تحلیل فرد را دو مرحله از یک روش واحد دانست و نقاط قوت و ضعف تجزیه و تحلیل شغل را می‌توان برای تجزیه و تحلیل فرد نیز لحاظ نمود. علاوه بر این باید در نظر داشت که انجام مرحله تجزیه و تحلیل فرد با توجه به تغییرات سریع تکنولوژی، بازار کار، استراتژی سازمان‌ها و ماهیت مشاغل، گردش‌های شغلی، میل شدید افراد به ارتقاء شغلی در سازمان‌های کنونی بر برخی مشکلات پیش گفته راجع به تجزیه و تحلیل شغل به بعد زمان‌بر و هزینه‌بر بودن دامن می‌زند (سعیدی و آهنگیان، ۱۳۸۶: ۱۶۳).

³⁶ Individual Analysis

➤ روش تجزیه و تحلیل مشکل

این روش را می‌توان یکی از روش‌های خاص از مجموع روش‌های تجزیه و تحلیل سازمان دانست. در این روش لازم است مسائل و مشکلاتی که در انجام فعالیت‌ها بروز می‌کند، دقیقاً شناسایی گردد و تحلیل شود که آیا بروز آن ناشی از کمبود دانش و مهارت خاصی است یا خیر؟ (سی، ۱۳۷۴).

معمولاً روش تجزیه و تحلیل مشکل برای نقصان عملکرد در محیط‌های کاری مورد استفاده قرار می‌گیرد و نیازهای آموزشی کشف شده از طریق آن، مستلزم اجرای دوره‌های آموزشی کوتاه مدت و حین کار است. به نظر می‌رسد دوره‌های متناظر بر حل مشکلات سازمان، عمدتاً دوره‌های کارآموزی است، نه دوره‌های بلند مدت. به بیان دیگر روش تجزیه و تحلیل مشکل، عمدتاً ناظر بر رفع نیازهای آموزشی کارکنان است (بینقی و سعیدی، ۱۳۸۰: ۳۹).

برای تجزیه و تحلیل مشکلات به منظور پی بردن به نیازهای آموزشی، سوالات مختلفی را می‌توان مطرح کرد. برخی از سوالات می‌تواند به صورت زیر باشد:

- ۱- مشکل "دقیقا" چیست؟
- ۲- چرا این "مشکل" بوجود آمده است؟
- ۳- چه دانش، مهارت یا رفتاری لازم بوده است تا از بروز مشکل جلوگیری گردد؟
- ۴- در صورت بروز مجدد چنین مشکلی برای رفع کامل آن چه اقداماتی باید به عمل آید؟
- ۵- دانش، مهارت یا رفتار جدید را چه کسی یا کسانی باید فرا گیرند؟
- ۶- فراگیری چه موقع باید انجام پذیرد؟
- ۷- آموزش دهنده چه کسی باید باشد؟
- ۸- آموزش کجا باید انجام پذیرد؟
- ۹- آموزش چگونه باید انجام پذیرد و چه مسیری را باید طی کند؟ (ابطحی، ۱۳۸۳: ۲۸).

➤ نظرسنجی

مزیت مهم این روش، افزایش مشارکت کارکنان در فرایند نیازسنجی آموزشی و در نتیجه، افزایش اثربخشی آموزش کارکنان است. به عنوان نمونه نو و/شمیت دریافتند که کارکنانی که واکنش مثبتی به تشخیص و ارزیابی نیازهایشان نشان می‌دهند، محتوای برنامه‌های آموزشی، به احتمال بیشتری، نیازهای آنان را برآورده می‌سازد.

علاوه بر این کارکنانی که در طراحی آموزشی شغلی مشارکت داده شده‌اند، به احتمال زیاد جزء افرادی خواهند بود که محتوای آموزشی را در رفتار شغلی‌شان به کار می‌گیرند (گلدشتاین، ۱۳۸۰).

مزیت توجه به نظرات مخاطبان در تعیین نیازهای آموزشی، دوری از غرض ورزی است. مخاطبان بر خلاف مدرّسان، سازمان‌ها، تولید کنندگان مواد آموزشی و مؤلفان، منفعت خاصی در اضافه شدن مواد آموزشی جدید ندارند و از حذف درسی متضرر نمی‌شوند. از این رو ضرورت‌ها و اولویت‌ها را بیشتر از سایرین در نظر می‌گیرند (سعیدی و آهنگیان، ۱۳۸۶: ۱۶۴).

با این حال، به این روش نیز انتقاداتی به شرح ذیل وارد گردیده است:

۱- نظر سنجی از کارکنان یک سازمان، اصولاً به معنای دقیق، سنجش نیازهای آموزشی محسوب نمی‌گردد، زیرا در واقع، عمل سنجش^{۳۷} صورت نپذیرفته است. عمل سنجش در نیازسنجی آموزشی مستلزم نوعی اندازه‌گیری به مفهوم استخراج نیازهای آموزشی از منابع مختلف است. روش نظرسنجی در واقع نوعی جمع بندی نظرات است و هیچ نوع استخراج و استنباطی توسط تیم نیازسنج در فرایند نیازسنجی صورت نمی‌گیرد.

۲- باید توجه داشت که نیاز و علاقه دو مقوله مجزا هستند. اگر چه ممکن است گاهی در یک موضوع واحد، مصداق بیابد، با این حال محتمل است انتخاب یک دوره آموزشی صرفاً نشانه کنجکاوی و علاقه فرد باشد، نه نیاز آموزشی وی.

۳- تجربه نشان داده است مخصوصاً در پرسشنامه‌های طولانی دارای مقولات متعدد، افراد برای تکمیل پرسشنامه دقت کافی مبذول نمی‌دارند یا اصلاً مبادرت به پر کردن پرسشنامه نمی‌کنند.

۴- هر چند روش نظر سنجی تا حدی می‌تواند جایگزین روش تجزیه و تحلیل شغل و فرد شود، کمتر امکان دارد که جایگزین روش تجزیه و تحلیل سازمان گردد.

۵- به هر میزان که سطح خردورزی، تحصیلات و تجربه کارکنان، بالاتر باشد، بیشتر می‌توان به نتایج حاصل از نظر سنجی در مورد نیازهای آموزشی امیدوار بود. بنابراین در سطح مدیریت عالی و میانی، بیشتر می‌توان به نتایج حاصل از نیازسنجی اعتماد کرد.

علی‌رغم همه این موارد، روش نظرسنجی یکی از پرکاربردترین روش‌های نیازسنجی آموزشی در جهان است. بر اساس مطالعات دولان و شولر^{۳۸} (۱۳۸۰) حدود ۲۴ درصد پژوهش‌های نیازسنجی در آمریکا در دهه ۱۹۹۰ متکی بر توصیه مدیران و کارکنان بوده است و حدود ۱۶ درصد نیز اطلاعات خود را از طریق مصاحبه، فهرست چک لیست و امثال آن کسب کرده‌اند. یعنی حدود ۴۰ درصد پژوهش‌های نیازسنجی بر اساس نوعی پیمایش و نظر سنجی انجام پذیرفته است (سعیدی و آهنگیان، ۱۳۸۶: ۱۶۵).

³⁷ Assessment

³⁸ Dollan & Sholer

فصل دوم:

برنامه ریزی آموزشی – رویکرد تجزیه و تحلیل مشکل

- تعریف
- اصول برنامه ریزی
- برنامه ریزی آموزشی از طریق فنون تجزیه و تحلیل مشکل

تعریف برنامه ریزی آموزشی:

می دانیم که برنامه ریزی برای هر سازمان و اداره ای دارای اهمیت خاصی می باشد. هیچگاه بدون برنامه ریزی صحیح نمی توان به اهداف از پیش تعیین شده دسترسی پیدا کرد. در این مجموعه سعی می شود برنامه ریزی آموزشی و اصول مربوط به آن را که در دانشگاه جایگاه ویژه ای دارد بیان گردد. برنامه ریزی در یک مفهوم کلی یعنی پیش بینی راه ها، روش ها و امکانات برای رسیدن به یک یا چند هدف.

اصول برنامه ریزی:

اصول کلی برنامه ریزی که در واقع راهنمای ما در عمل و در دست یافتن به اهداف می باشد عبارتند از:

اصل جامعیت:

یکی از اصول مهم برنامه ریزی اصل جامعیت است. برنامه ریز باید متوجه این موضوع باشد که اجزا یک سازمان تحت تاثیر یکدیگر قرار دارند و تغییر در یک قسمت می تواند باعث تغییرات اساسی و عمده در سایر قسمتها و اجزا سازمان بوجود آورد. بنابراین در نظر گرفتن ارتباط این اجزا و اثر گذاری آنها با یکدیگر هنگام برنامه ریزی می تواند نقش مهمی در برنامه ریزی صحیح برای یک سازمان داشته باشد.

اصل تعهد:

احساس تعهد هنگام برنامه ریزی و اجرای آن نقش مهمی، هم در ایجاد انگیزش برای برنامه ریزی صحیح و هم در اجرای آن جهت دسترسی به اهداف دارد. در واقع می توان گفت که یک رابطه مستقیمی بین تعهد بالاتر و موفقیت بیشتر در برنامه ریزی وجود دارد.

اصل مشارکت:

هیچگاه برنامه ریزی، مخصوص افرادی که در رأس سازمان قرار دارند نمی باشد. برنامه ریزی جریانی است که مشارکت همه افراد را می طلبد.

اصل استمرار:

برنامه ریزی پایان ناپذیر و مستمر می باشد. با طراحی برنامه کار پایان نمی پذیرد و در طول اجرای برنامه و با دست یافتن به اهداف از پیش تعیین شده، برنامه ریزی بایستی برای دسترسی به اهداف والاتر ادامه داشته باشد.

اصل واقع بینی:

هر چه اطلاعات بیشتری در زمینه های مختلف فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی داشته باشیم برنامه ریزی مفیدتری می توانیم داشته باشیم.

اصل توجه به نوآوری ها:

پژوهش می تواند نقش مهمی در بهبود کیفیت و رسیدن به اهداف داشته باشد. پژوهش به ما کمک می کند که به اهداف خود دسترسی آسانتر و مفیدتری داشته باشیم. در واقع می توان گفت پژوهش، هدفش یافتن استراتژی های مناسب جهت رسیدن به اهداف از پیش تعیین شده است.

ساختار و فرآیند برنامه ریزی آموزشی

تهیه برنامه توسعه آموزشی دارای دو مرحله است:

- فعالیت پیش از برنامه ریزی
- فعالیت تدوین برنامه

فعالیت های پیش از تدوین برنامه شامل جمع آوری اطلاعات و شناخت نقاط قوت و ضعف و فعالیت های تدوین برنامه شامل انتخاب اهداف، انتخاب خط مشی ها، تعیین اولویت ها، تهیه برنامه عملی، تصویب برنامه، اجرا، ارزیابی و تصحیح برنامه می باشد.

تفاوت برنامه ریزی آموزشی با برنامه ریزی درسی

به فرآیند تشخیص وضعیت موجود و مطلوب، مشخص کردن اهداف نظام آموزشی، تخصیص منابع و امکانات، نیروها، بودجه و روش تحقق آن اهداف، برنامه ریزی آموزشی گفته می شود در حالی که برنامه ریزی درسی عبارت است از : فرآیند طراحی و تعیین اهداف، فعالیتها، روشها و ارزشیابی موضوعات مورد آموزش و ایجاد شرایط لازم برای یادگیری به منظور تغییر رفتار در یادگیرنده ها.

مسائل اساسی برنامه ریزی

- تعیین اهداف آموزشی
- تعیین راه حل های ممکن، روشها و روشن کردن مدت زمان اجرا
- تعیین منابع مورد نیاز و توزیع مطلوب منابع
- تعیین چگونگی تخصیص منابع

نحوه عملیاتی کردن برنامه ریزی

- ۱- مشخص کردن مقیاس ها و نحوه اندازه گیری
- ۲- مشخص کردن شاخص ها و ابزار اندازه گیری
- ۳- شناخت قوت ها، ضعف ها، فرصت ها و تهدیدها
- ۴- تعیین مأموریت ها و برنامه های اجرا
- ۵- ضوابط عملکرد
- آیا برنامه با اهداف مطابقت دارد؟
- آیا قابل حصول است؟
- آیا با توجه به منابع مالی و انسانی عملی است؟
- آیا برنامه قابل ارزیابی است؟

رابطه توسعه با برنامه ریزی آموزشی

برنامه ریزی صحیح نقش مهمی در توسعه و رشد یک کشور در زمینه های مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی دارد به عبارتی می توان گفت برنامه ریزی باعث از قوه به فعل درآوردن استعدادها و توانایی ها و در نهایت توسعه و رشد در زمینه های مختلف می گردد.

برنامه ریزی استراتژیک در آموزش

نوعی برنامه ریزی کلان است در پاسخ به این سوال: جامعه ما می خواهد از طریق آموزش و پرورش در بلند مدت چه کار کند، با چه روش ها و فعالیتهای و امکانات، آن را محقق سازد و از افراد چه بسازد؟

فرآیند برنامه ریزی استراتژیک

- تعریف رسالت سازمان
- ارزشیابی محیط بیرونی
- ارزشیابی محیط درونی
- پیش بینی تواناییهای سازمانی و فرصت و امکانات محیطی
- برنامه ریزی ویژه
- اعمال برنامه استراتژیک
- نظارت، کنترل و تجدید نظر

برنامه‌ریزی آموزش از طریق فنون تجزیه و تحلیل مشکل

نظر به ماهیت و ویژگی‌های خاص تحقیق حاضر که نیازسنجی آموزشی در آن را معطوف به یک مسأله خاص (بهبودی اسکان غیررسمی) می‌نماید، در این پژوهش روش تجزیه و تحلیل مشکل به عنوان روش اصلی نیازسنجی آموزشی در نظر گرفته می‌شود. همچنین به منظور تکمیل فرایند نیازسنجی از روش‌های تجزیه و تحلیل سازمان (از طریق ارزیابی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و نیز سازمان و تشکیلات شهرداری‌های هدف) و نیازسنجی نیز استفاده می‌گردد. در این بخش به تشریح تفصیلی تر روش تجزیه و تحلیل مشکل پرداخته می‌شود.

فرایند برنامه‌ریزی آموزش کارکنان از طریق فنون حل مشکل را می‌توان همانند دایره یا دوری مداوم ارائه داد که فرد یا سازمان گیرنده آموزش در مرکز آن قرار دارد و هدف آن تضمین همکاری برنامه ریزان و گیرندگان آموزش در برآوردن نیازهای آموزشی است. این که برنامه‌ریز یا کمیته آموزش، خود را مشاور بدانند و نه متخصصی که همه جواب‌ها را داراست، حائز بیشترین اهمیت است (جنسن، ۱۳۷۱: ۷۶).

مرحله اول: جمع آوری داده‌ها

کل فرایند غالباً با افراد یا سازمان‌هایی آغاز می‌شود که در واقع آموزش گیرندگان آینده به شمار می‌روند و ایده‌های کمابیش روشنی را از نیاز به تغییر در موقعیت خود دارند. معمولاً در وهله نخست، افراد در پاسخ به این که چه نیازهای آموزشی احساس می‌کنید؟ جواب‌هایی کلی و سطحی می‌دهند همچون: سمینار، بازدید، اینترنت و غیره. برنامه ریز آموزش باید متوجه این نکته باشد که چنین تقاضاهای کلی و مبهمی را باید با پرسش «چرا؟» مواجه کرد و آن قدر این چراها را ادامه داد تا دلایل آن روشن گردد و بدین ترتیب، نیازهای واقعی و بلندمدت متقاضیان شناسایی گردد. بنابراین جمع آوری داده‌ها فرایندی است که طی آن تلاش می‌کنیم تا برای کسب درک عمومی از نیازهای واقعی آموزش به عمق تقاضاهای سطحی دست یابیم.

مرحله دوم: ارزیابی و تفسیر داده‌ها

در این مرحله به این امر می‌پردازیم که قطعات متعدد و جدا از هم داده‌ها چگونه با هم پیوند می‌خورند؟ آیا در این زمینه الگویی وجود دارد؟ کدام داده با نیازهای خاص آموزشی ما مرتبط است؟ برنامه ریز ناگزیر است ضمن تشریک مساعی نزدیک با گیرنده آموزش با استفاده از واژه‌های پرسشی چرا، چه، کی، کجا، چه کسی و از این قبیل، به نیازهای بلندمدت و واقعی دست یابند.

مرحله سوم: تثبیت نیازهای آموزشی

با ریشه یابی مسأله، شانس شناخت ماهیت نیازهای آموزشی بیشتر می‌شود، شناختی که خود کلید ایجاد تغییرات مطلوب خواهد بود. در عین حال که برخی از مشکلات سازمان‌های صنفی جنبه عمومی دارد، درمی‌یابیم که هر سازمان صنفی مسائل مشابه و مرتبطی، با صنایع و شرکت‌هایی که سازمان به آن‌ها وابسته است، خواهد داشت.

در تجزیه و تحلیل مشکل، باید بین تقاضاهای مصنوعی که معمولاً مطرح می‌شوند و نیازهای واقعی و موجود تمایز قائل شویم. آن گاه در جریان رویداد آموزشی نیز باید مداوماً محتوای آموزشی را تنظیم و با شرایط واقعی زندگی شرکت کنندگان تطبیق دهیم.

مرحله چهارم: اولویت نیازهای آموزشی

تعیین اولویت نیازها چه از نظر تشخیص نیازهای واقعی و چه از بعد ملحوظ داشتن امکانات مالی و نیروی انسانی موجود، شاید مشکل‌ترین بخش فرایند برنامه ریزی آموزش باشد. امکان دارد وزارت کار، سازمان‌های صنفی گیرنده آموزش را ملزم به مقابله با اعتصابات غیرقانونی کرده باشد. در این صورت آموزش قانون کار و رسیدگی به شکایت‌ها در صدر نیازها قرار می‌گیرد. شاید در شرایطی دیگر، مسأله بهداشت و ایمنی (مثلاً پیشگیری از شیوع ایدز) مسأله اصلی آن‌ها باشد. این جا در واقع بحث زمان و هزینه مطرح است و این که با بودجه موجود و با برنامه زمان‌بندی کنونی، چه آموزش‌هایی در اولویت قرار دارند اصول اولویت بندی نیازها به شرح زیر می‌باشد.

- ۱- اولویت بندی بر اساس اهداف، راهبردها و خط مشی سازمان؛
- ۲- اولویت بندی بر اساس هزینه‌های رفع نیازها؛
- ۳- اولویت بندی بر اساس هزینه‌ی ازدست رفته در صورت رفع نشدن نیاز؛
- ۴- اولویت بندی بر اساس طول مدت زمان و منابع لازم و موجود برای رفع نیازها؛
- ۵- اولویت بندی بر اساس مقایسه‌ی هزینه‌های رفع یا عدم رفع نیازهای آموزشی؛

- ۶- اولویت بندی براساس تعداد افرادی که درگیر یک نیاز هستند؛ و
- ۷- اولویت بندی چند عاملی درونی (بر مبنای چهار عامل ضرورت، اهمیت، فراوانی تکرار، سطح بازخوانی و سختی یادگیری) (ابطحی، ۱۳۸۳: ۱۶۹).

مرحله پنجم: پی‌ریزی اهداف آموزشی

این که هدف از آموزش چیست اهمیت زیادی دارد. ما بعد از ارائه آموزش می‌خواهیم بدانیم که چگونه می‌توانیم این آموزش‌ها را ارزیابی کرده و از میزان توفیق آن‌ها مطلع شویم. اهداف دوره آموزشی باید به گونه‌ای تنظیم شوند که قابل اندازه‌گیری باشند.

مرحله ششم: برنامه ریزی فعالیت‌های آموزشی

با تدوین فهرست نیازهای آموزشی بر حسب اولییتی که باید برآورده شوند و تنظیم اهداف، زمان برنامه ریزی مبسوط فعالیت‌های آموزشی فرا می‌رسد. از کجا باید آغاز و به کجا باید ختم کرد؟ در این جا می‌توان آموزش‌های پودمانی (module) را تعریف نمود. در این روش، هر یک از واحدهای آموزشی به شکل یک پودمان، یک دانش یا مهارت خاصی را ارائه می‌دهند که ممکن است پیش نیاز پودمان‌های بعدی باشد یا مستقل از هم باشند.

عوامل مهم دیگری که می‌تواند در برنامه ریزی آموزشی مورد توجه قرار گیرد عبارتند از:

- خصوصیات کیفی مدرّسان
- مواد پایه آموزش
- وسایل کمک آموزشی سمعی و بصری (جنسن، ۱۳۷۱: ۸۳).

فصل سوم:

روش شناسی نیاز سنجی آموزشی در طرح بهسازی شهری

(سکونتگاههای غیر رسمی)

- مقدمه
- نیازسنجی برای تحلیل اسناد
- نیازسنجی آموزشی از تحلیل خلاء ظرفیتی
- نیازسنجی آموزشی بر اساس بازدیدهای میدانی
- نیازسنجی آموزشی بر اساس تحلیل محتوی مفاصلت پیشین
- تحلیل مشکلات سکونت گاهای غیررسمی

مقدمه

با توجه به مبانی نظری مورد بحث و ویژگی‌های خاص پروژه حاضر روش‌های نیازسنجی آموزشی مورد استفاده در این طرح عبارتند از: (۱) روش تجزیه و تحلیل سازمان که در طی آن از تکنیک خلاً ظرفیتی و تکنیک تحلیل اسناد استفاده می‌گردد. (۲) روش تجزیه و تحلیل مشکل که از تکنیک‌های بازدید میدانی (مشاهده و مصاحبه‌های محلی) و تحلیل محتوای مطالعات مشاوران از پنج شهر استفاده می‌گردد. در جدول زیر روش‌ها و تکنیک‌های خاص مورد استفاده نیاز سنجی در پروژه حاضر به طور خلاصه ارائه گردیده است.

جدول ۲: روش و تکنیک های نیازسنجی مورد استفاده

روش نیازسنجی آموزشی	تکنیک های مورد استفاده
تجزیه و تحلیل سازمان	تحلیل اسناد (شامل مطالعات نظری و اسناد مصوب دولتی)
	تحلیل خلاً ظرفیتی
تجزیه و تحلیل مشکل	بازدید میدانی (مشاهده و مصاحبه)
	تحلیل محتوای مطالعات امکان سنجی و ارزیابی اجتماعی شهر

اولین منبع نیاز سنجی آموزشی مدیریت شهری بررسی اسناد مرتبط با توانمندسازی و بهسازی سکونت‌گاه‌های غیر رسمی در ایران و اقدامات در بخش مبانی نظری ظرفیت سازی و بهسازی شهری است. در این بخش با توجه به خلاًهای ظرفیتی موجود در زمینه بهسازی شهری در شهرداری و شورای شهر مجموعه‌ای از نیازهای آموزشی عمومی شهرداری و شورای شهر تدوین می‌شود. این نیازسنجی بر اساس وظایف شهرداری و شورا در زمینه بهسازی شهری در وضع موجود و وظایفی که در وضع مطلوب برعهده نهادهای مدیریت شهری محلی خواهد بود به صورت جداگانه معرفی می‌گردد.

منبع دیگری که برای نیازسنجی آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرد، **مشکلات** و مسائلی است که هر یک از شهرها در حوزه اسکان غیررسمی با آن مواجه است که با استفاده از مصاحبه‌هایی که در طی بازدیدهای محلی از شهرهای پنج‌گانه صورت گرفت و نیز تحلیل محتوای گزارش‌های ارزیابی اجتماعی و امکان سنجی توانمندسازی که قبلاً توسط مشاوران ذیربط زیر نظر شرکت عمران و بهسازی شهری برای شهرهای نمونه انجام پذیرفته است. در این مرحله نیازسنجی آموزشی هر یک از شهرهای مورد مطالعه به صورت جداگانه انجام گرفت و لیستی از نیازهای آموزشی هر شهر ارائه شد.

در مراحل بعد به منظور اعتبار بخشی به آموزش‌ها و اولویت بندی دوره‌های آموزشی از بهره‌وران این آموزش‌ها (شامل سه سطح کلی اعضای شورای شهر، مدیران شهری و کارشناسان شهری) که در کارگاه ملی پروژه حاضر شرکت داشتند نظرخواهی شده است. بر اساس ضرورتی که برای هر دوره آموزشی ابراز شد و نیز بر اساس مشاوره با متخصصین خبره در این امر، دوره‌های آموزشی نهایی پیشنهاد گردید.

نیاز سنجی آموزشی بر اساس تحلیل اسناد

در این بخش با توجه به ویژگی‌های یک **شاغل مطلوب** در حوزه بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی در مطالعات کتابخانه‌ای و بخش نظری تحقیق، نیازهای آموزشی متناسب با این وظایف و عملکردها شناسایی می‌گردد. به این منظور در قالب جداولی که در پی خواهد آمد منبع مورد استفاده برای نیازسنجی، متن یا محتوای مورد استناد و نیاز آموزشی متناسب با آن ذکر گردید.

فلسفه این کار آن است که در فرایند نیازسنجی تمام وظایف و خرده وظایف مرتبط با حوزه بهسازی و توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی با توجه به مطالعات نظری و رویه‌های مصوب اجرایی مد نظر قرار گیرد. در این مرحله تلاش می‌گردد گنجینه‌ای غنی از انواع نیازهای آموزشی متناسب با وظایف مرتبط با حوزه بهسازی شهری شناسایی گردد. به عبارت دیگر می‌توان این گونه تصور کرد که به طور ایده‌آل از لحاظ نظری یک سری شرح وظایف و عملکردهای مطلوب در حوزه توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی وجود دارد که می‌تواند منبع مناسبی برای نیازسنجی آموزشی قرار گیرد و هر چند مورد از این نیازها منجر به تعریف یک دوره یا پودمان آموزشی گردید.

در این بخش برای هر یک از موضوعات مطرح شده در اسناد بهسازی شهری، خلأهای ظرفیتی شهرداری در مواجهه با هر یک از مسائل موجود تعیین شده است. از سویی رسیدگی به برخی موضوعات در حال حاضر از حوزه وظایف شهرداری خارج بوده و به عنوان حوزه وظایف مطلوب در چارچوب مدیریت یکپارچه شهری باید به شهرداری واگذار گردد. خلأهای ظرفیتی شهرداری به ۴ حوزه نهادی، مالی، قانونی و آموزشی تقسیم شده است که در بخش تحلیل اسناد و تحلیل مشکل به کار گرفته شدند.

- ۱- **خلأ ظرفیتی نهادی**، فقدان یا ضعف تشکیلات یا نهاد متولی وظایف پیش‌بینی شده در قانون برای شهرداری یا شورای شهر می‌باشد. در چنین شرایطی مدیریت شهری به علت عدم استفاده از ظرفیت قانونی ایجاد شده، در پاسخگویی به پاره‌ای از مسائل ناتوان خواهد بود.

۲- **خلأ ظرفیتی قانونی**، مسائلی چون عدم شفافیت ضوابط و آیین نامه‌های مرتبط، وجود موانع قانونی در خصوص برخی اقدامات و وجود تناقض در برخی قوانین که در موضوعات گوناگون موجب کندگی یا توقف اقدامات بهسازی شهری می‌گردد، در زمره خلأهای ظرفیتی قانونی قرار دارند.

۳- **خلأ ظرفیتی مالی**، فقدان یا کمبود منابع مالی، محدودیت‌های شهرداری در تعریف منابع مالی جدید و عدم شفافیت مالی مدیریت شهری را در بر می‌گیرد. یکی از مهمترین عوامل ناکارآمدی شهرداری در امر بهسازی و توانمندسازی سکونت‌گاه‌های غیررسمی، فقدان منابع مالی این گونه فعالیت‌ها، عدم امکان جذب اعتبارات یا ناآگاهی از شیوه‌های تأمین منابع پایدار می‌باشد.

۴- **خلأ ظرفیتی آموزشی** ناشی از کمبود دانش، نگرش و مهارت خاص در حوزه‌های مختلف مداخله در امر بهسازی شهری است که می‌توان با بهره‌گیری از ابزارهای آموزشی متناسب این خلأ را بر طرف نمود.

جدول ۳: تحلیل اسناد و نیازهای آموزشی متناظر

ردیف	متن مورد استناد	خلاظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادهی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادهی، مالی، قانونی، آموزشی)	
اطلاعات نظری (بخش ظرفیت سازی شهری)	هدف ظرفیت سازی، افزایش قدرت انتخاب و دامنه اختیارات، رشد سرمایه اجتماعی، خلق محیط‌هایی پویا و توانا، رفع تبعیض‌های اجتماعی و جهت بخشیدن به رفتارهای فردی و اجتماعی است	آموزشی		- آشنایی با مفهوم سرمایه اجتماعی و روش‌های ارتقاء آن - آشنایی با مفهوم و روش‌های برنامه ریزی برابانه و عدالت محور
	مشارکت محلی، تقویت تشکلهای مردمی	آموزشی		- آشنایی با روش‌های جلب مشارکت ساکنان محلی - آشنایی با انواع مشارکتهای مردمی
	منعطف کردن سازوکارهای اداری و سازمانی مدیریت شهری	قانونی		
	تعدیل قوانین به نفع مشارکت شهروندان		قانونی	
	پشتیبانی از ایجاد محیطی توانمند برای تمرکززدایی و تشکیل مدیریت شهری کارآمد در راستای توسعه محلی	قانونی آموزشی		- درک اهمیت توسعه محلی و شورای محلات
	توانمند کردن شهرداری‌ها برای پذیرفتن مسؤولیت اصلی بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی		نهادهی مالی	
	توانمند کردن شوراهای شهر برای بررسی و تصویب طرح‌های ویژه سکونتگاه‌های غیررسمی	آموزشی		- آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی - آشنایی با انواع طرح‌های توسعه کالبدی
	توانمند کردن شهرداری‌ها برای بررسی و اجرای طرح‌های ویژه	نهادهی		- آشنایی با مشخصات طرح‌های ویژه

ردیف	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
ملاحظات نظری (بخش ظرفیت سازی شهری)	سکونتگاه‌های غیررسمی	آموزشی		اسکان غیررسمی - شناسایی نیازها و اولویت‌های اصلی سکونتگاه‌های غیررسمی
	پاسخگو و حساب پذیر نمودن مدیریت شهری نسبت به شهروندان محلی و رأی دهندگان، خصوصاً گروه‌های محروم.	مالی آموزشی		- آشنایی با اصول تکریم ارباب رجوع - آشنایی با مفهوم و اصول شفافیت مالی
	کارآفرینی و خود اشتغالی	مالی آموزشی		- آشنایی با اصول و شیوه‌های کارآفرینی - آشنایی با تکنیک‌های موفقیت مالی
	عرضه خدمات پایه شهری (آب آشامیدنی، فاضلاب، برق، سوخت، مخابرات)		نهادی مالی آموزشی	- آشنایی با زیرساخت‌های شهری - آشنایی با ضوابط فنی عرضه خدمات پایه شهری و آیین نامه‌های مربوطه (برق، آب آشامیدنی، فاضلاب، سوخت و مخابرات)
	آسفالت و بهسازی معابر	مالی آموزشی		- آشنایی با استانداردهای ساخت و اجرای آسفالت
	زهکشی و مهار سیل	مالی آموزشی		- آشنایی با استانداردها و روش‌های اجرای کانال‌های دفع آب‌های سطحی
	ایمن‌سازی و مقاوم سازی زاعه‌ها و آلونک‌ها با حداقل هزینه	مالی آموزشی		- آشنایی با روش‌های مقاوم سازی کم هزینه آلونک‌ها
	بهداشت فردی و عمومی	آموزشی		- اصول بهداشت عمومی و فردی
	حفاظت از محیط زیست	آموزشی		- اصول و روش‌های حفاظت از محیط زیست - آشنایی با ساختار و عملکرد سازمان محیط زیست

جدول ۴: ارتباط بین اسناد مورد استفاده و خلا

ردیف	متن مورد استناد	خلا ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
مطالعات نظری (بخش بهسازی شهری)	بهسازی یا احداث شبکه آبرسانی		مالی نهادی آموزشی	- ضوابط و آیین نامه های فنی و اجرایی بهسازی و اجرای شبکه های آبرسانی
	بهسازی یا احداث شبکه فاضلاب		مالی نهادی آموزشی	- ضوابط و آیین نامه های فنی و اجرایی بهسازی و اجرای شبکه های فاضلاب
	بهسازی یا احداث شبکه دسترسی سواره	مالی آموزشی		- اصول راهسازی و بهسازی معابر
	بهسازی یا احداث شبکه جمع آوری آب های سطحی	مالی آموزشی		- آشنایی با اصول و روش های طراحی و اجرای کانال های دفع آب های سطحی
	بهسازی یا احداث شبکه برق رسانی		مالی نهادی آموزشی	- ضوابط فنی و روش های برق رسانی
	تأمین روشنایی معابر		مالی نهادی آموزشی	- استانداردها و ضوابط تأمین روشنایی معابر
	ایجاد ایستگاه های آتش نشانی و مراکز امدادی	مالی آموزشی		- روش های مکان یابی مراکز آتش نشانی - مشخصات و تجهیزات مورد نیاز مراکز آتش نشانی
	احداث زمین های بازی کودکان	مالی آموزشی		- آشنایی با انواع زمین بازی کودکان و روش های اجرای آن

ردیف	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
مطالعات نظری (بخش بهسازی شهری)	تولید و نصب مبلمان شهری	مالی آموزشی		- اصول طراحی، هزینه‌ها و اجرای مبلمان شهری
	انتقال کاربری‌های مولد انواع آلودگی	مالی آموزشی		- روش‌ها و اصول انتقال کاربری‌های مزاحم
	بهسازی و پاکسازی مسیرها و تخلیه حریم آن‌ها	مالی آموزشی		- اهمیت حفاظت از مسیرهای درون شهری - روش‌های طراحی و اجرای مسیرهای شهری
	احداث سیل‌بند در مواقع ضروری و زمانی که امکان جابجایی ساکنان محدوده‌های در معرض خطر وجود ندارد	مالی آموزشی		- ضرورت و اهمیت سیل بند در پیشگیری از سوانح
	تولید و به کارگیری مصالح ساختمانی و شیوه ساخت مناسب و در عین حال ارزان قیمت به منظور کاهش آسیب‌های ناشی از زلزله	آموزشی		- آشنایی با انواع مصالح ساختمانی و استانداردهای مرتبط
	تأمین اراضی لازم برای احداث کاربری‌های خدماتی مثل: آموزشی، بهداشتی، ورزشی، فرهنگی و تجاری	قانونی		
	تأمین بخشی از منابع مالی مورد نیاز از بودجه‌های دولتی		مالی قانونی	
	جذب سرمایه‌های خارجی و کمک‌های مالی بین‌المللی	مالی آموزشی		- آشنایی با اصول فاینانس و بانکداری بین المللی
	تشکیل صندوق‌های وام محلی	مالی آموزشی		- آشنایی با اصول بانک پذیری و تأمین مالی در مقیاس خرد
	ایجاد طرح‌های پس‌انداز ویژه ساکنان سکونتگاه‌های غیر رسمی	مالی آموزشی		- آشنایی با روش‌های موفق تأمین خرده وام و تجارب مرتبط در کشورهای در حال توسعه

ردیف	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
مطالبات نظری (بخش بهسازی شهری)	ایجاد امکان دریافت وام‌های بلند مدت با بهره پایین		مالی	
	برنامه ریزی و تخصیص منابع به طرح‌ها با بازه‌های زمانی کوتاه‌مدت، میان‌مدت، بلند مدت	مالی آموزشی		- برنامه ریزی مالی - بودجه ریزی عملیاتی
	آموزش ساکنان به منظور استفاده از تکنولوژی و شیوه‌های جدید و ارزان ساخت و ساز	آموزشی		- آشنایی با فناوری‌های نوین ساخت مسکن
	تامین منابع مشاغل کوچک		مالی	
	ترویج و اعطای تسهیلات به فعالیت‌های تولیدی		مالی	
	حمایت از صنایع دستی و خانگی	آموزشی		- روش‌های ایجاد بازارچه‌های فصلی و هفتگی
	فعال‌سازی سازمان‌های محلی غیر دولتی جهت آموزش و ارتقاء سطح آگاهی ساکنان	آموزشی		- آشنایی با انواع تشکل‌های مردمی (NGO، CBO، ها و مانند آن‌ها)
	برگزاری کارگاه‌های آموزشی و ارتقاء مهارت‌های ساکنین	آموزشی		- اصول و روش‌های برگزاری کارگاه‌های آموزشی - آشنایی با مبانی آموزش فرهنگ شهروندی
	افزایش سازماندهی اجتماعی ساکنان به منظور مشارکت فعال‌تر در امر بهسازی	آموزشی		- اصول و روش‌های شهرسازی مشارکتی و بهسازی مشارکتی
	افزایش آگاهی عمومی برای افزایش سطح بهداشت عمومی	آموزشی		- اصول بهداشت عمومی

ردیف	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
مطالعات نظری (بخش بهسازی شهری)	تشکیل تعاونی‌های محلی (اشتغال و مسکن)	آموزشی		- آشنایی با قوانین مربوط به تعاونی‌ها - مفهوم تعاونی‌های محلی - آشنایی با انواع تعاونی‌های محلی موفق
	تأمین امنیت اجتماعی		قانونی آموزشی	- آشنایی با اصول جامعه شناسی انحرافات و جرم شناسی - آشنایی با راهکارهای مؤثر پیشگیری از جرم
	آموزش و توانمندسازی زنان			- روش‌های توانمندسازی گروه‌های محلی زنان
	آموزش مقابله با سوانح طبیعی	آموزشی		- شناسایی انواع سوانح و بلایای طبیعی - روش‌های مدیریت بحران - روش‌های پیشگیری از سوانح طبیعی - آشنایی با اصول مقاوم سازی و مقررات ملی ساختمان
	تدوین راهکارهای تضمین حق اقامت		قانونی آموزشی	- آشنایی با راهکارهای تضمین امنیت اقامت
	ایجاد امکان خرید اراضی توسط ساکنان		قانونی آموزشی	- درک اهمیت اولویت دادن به ساکنان محلی برای خرید زمین محل اقامت
	تغییر قوانین ساخت و ساز و انعطاف‌پذیری آن با توجه به شرایط ساکنان	قانونی آموزشی		- آشنایی با روش‌های تنظیم ضوابط و مقررات ویژه سکونتگاه‌های غیررسمی
	تشکیل کمیته‌های بهسازی در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی		قانونی	
	تفویض اختیارات امور محلی به مدیریت محلی		قانونی	

منبع	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
مطالعات نظری (بخش بهسازی شهری)	بهره‌گیری از مشارکت ساکنان از طراحی تا نظارت	قانونی آموزشی		- اصول و روش‌های مشارکت ساکنان محلی
	ایجاد ظرفیت‌های خودیاری	آموزشی		- اصول بانک پذیری و ایجاد صندوق‌های قرض الحسنه محلی
	حمایت از ایجاد تأسیسات زیربنایی		نهادی مالی	
	حمایت از پیمانکاران بخش غیر رسمی	آموزشی		- شناسایی پیمانکاران موفق در حوزه بهسازی شهری
سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی	مسکن سازی شتابزده (ص ۲)	آموزشی		- اصول فنی ساختمان - برنامه ریزی مسکن
	پیوستگی عملکردی با شهر اصلی و گسست کالبدی از آن (ص ۲)		قانونی آموزشی	- اصول برنامه ریزی منطقه‌ای - اصول و روش‌های کنترل حریم شهر
	تجمعی از اقشار عمدتاً کم درآمد و فقیر (ص ۲)			- آشنایی با فقر شهری و نحوه عمل چرخه فقر
	وجود منافع نامشروع گروه‌های ذی نفع و ذی نفوذ محلی (ص ۲)		قانونی آموزشی	- آشنایی با گروه‌های اصلی ذی نفوذ در شهر و نحوه تعامل با آن‌ها - آشنایی با مراجع قدرت غیررسمی و گروه‌های فشار
	محرومیت ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی (ص ۳)		قانونی مالی	
	ارتقاء شرایط محیطی به نحوی پایدار و فراگیر (اهداف کلان: ۴)	آموزشی		- مفهوم توسعه پایدار و شهر قابل زیست

ردیف	متن مورد استناد	خلاّ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی	رشد سلامتی، امنیت، امید، ایمان و کرامت انسانی در سکونتگاه‌های غیررسمی موجود (اهداف کلان: ۴)		قانونی آموزشی	- آشنایی با مفهوم سلامت و راهکارهای حفظ آن - آشنایی با مفهوم امنیت به معنای عام آن شامل امنیت اجتماعی، روانی و ... - آشنایی با تکنیک‌های مهارت زندگی و حل مسأله به منظور کاهش تعارضات و تنش‌های اجتماعی
	احداث مسکن مناسب، خدمات پایه و زیربناها در حد استطاعت ساکنین (اهداف کلان: ۴)	مالی آموزشی		آشنایی با خدمات پایه و تأسیسات شهری
	بهره مندی از امکانات شهری، تعمیق فرهنگ شهری، مشارکت همه جانبه ساکنین سکونتگاه‌های غیررسمی در تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات محلی (اهداف کلی: ۴)	آموزشی		- فرهنگ شهروندی - اصول و روش‌های شهرسازی و مدیریت شهری مشارکتی
	بازنگری در سیاست‌های موجود و تأمین فضای شهری برنامه‌ریزی شده برای کم‌درآمدها (اصول هادی: ۵)		قانونی	
	زمینه‌سازی برای تضمین دسترسی به سرپناه و خدمات پایه (اصول هادی: ۵)	مالی آموزشی		- برنامه ریزی مسکن - برنامه ریزی زیرساخت‌های شهری
	تسهیل جریان امور [فقروزدایی در بعد مسکن] و مشارکت فراگیر و توانمندسازی اجتماعات هدف (اصول هادی: ۵)	آموزشی		- نحوه عمل چرخه فقر - اصول و روش‌های مشارکت مردمی - روش‌های توانمندسازی اجتماعات محلی
	بسیج منابع درون اجتماعات و خودیاری حمایت و هدایت شده (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- آشنایی با شیوه‌های موفق ارائه خرده وام‌های قرض الحسنه

رتبه	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی	ایجاد محیطی قابلیت‌زا برای مشارکت ساکنان در رفع نیازهای جمعی آن‌ها (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- آشنایی با مفهوم و عملکرد شورایی‌ها - اصول و روش‌های جلب مشارکت شهروندان
	ارتقای محیط و بهسازی تدریجی واحدهای مسکونی موجود و نه جا به جایی و نوسازی تمام مجموعه (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- آشنایی با مفهوم بهسازی، نوسازی و معاصرسازی شهری - آشنایی با روش‌های ارزان قیمت ساختن مسکن مقاوم
	به رسمیت شناختن حق اقامت و امنیت در سکونت به همراه مسئولیت‌پذیری مدنی (اصول هادی: ۶)		قانونی	
	پرهیز از تخریب و تخلیه قهری و بدون مذاکره با ساکنان درباره چگونگی تأمین فضای جایگزین (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- آشنایی با روش توانمندسازی - آشنایی با سند اسکان مجدد - آشنایی با شیوه‌های جبران خسارت افرادی که زمین خود را از دست می‌دهند
	تفہیم انجام تکالیف و وظایف شهروندی ساکنان (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- مبانی فرهنگ شهروندی
	تقویت بنیان‌های اقتصادی-اجتماعی خانواده با تأکید بر مسکن و اشتغال (اصول هادی: ۶)		قانونی مالی	
	تأمین سرپناه مناسب در حد استطاعت و دسترس، ایمن و برخوردار از خدمات و زیربنای پایه (اصول هادی: ۶)	مالی آموزشی		- برنامه ریزی مسکن - برنامه ریزی زیرساخت‌های شهری
	ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با نگرش خرد (اصول هادی: ۶)	مالی آموزشی		- دوره‌های کارآفرینی - روش‌های ایجاد بازارچه‌های محلی و فصلی

ردیف	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی	رویکرد جامع، قابل گسترش و پیش‌نگر [در مواجهه با اسکان غیررسمی] (اصول هادی: ۷)	آموزشی		- آشنایی با طرح‌های راهبردی ساختاری
	ظرفیت سازی نهادهای از طریق مشارکت و توانمندسازی اجتماعات محلی (اصول هادی: ۷)			- روش‌های توانمندسازی اجتماعات محلی
	تقویت نقش و وظیفه نهادهای مدیریت محلی (به ویژه شهرداری و شورای اسلامی شهرها) برای پایداری سازی اقدامات و برنامه‌ریزی‌های اجرایی (اصول هادی: ۷)		قانونی	
	ایجاد ستادهای ساماندهی اسکان غیررسمی و تشکیلات مربوط به آن در مناطق (راهبردها: ۹)	نهادی		
	حمایت از تشکیل نهاد منتخب مردمی در این سکونتگاه‌ها و به رسمیت شناختن این مرجع اصلی در تمامی مذاکرات (راهبردها: ۹)	نهادی آموزشی		- اهمیت و ضرورت شوراهای محلی در بهسازی اسکان غیررسمی
	استقرار نظام نهادی چند وجهی و چند عملکردی در شهرها متشکل از سه زیرنظام: ستاد توانمندسازی، نهاد منتخب مردمی و دفتر اجرایی مستقر در محل (راهبردها: ۹)	نهادی		
	تدوین سازوکارهای تعامل نهادهای دولتی و مردمی در سطح محلی، منطقه‌ای و ملی (راهبردها: ۹)		قانونی نهادی	- آشنایی با سازوکارهای تعامل تشکلی های مردمی و نهادهای دولتی

ردیف	متن مورد استناد	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی	برقراری نظام اداره و حکومتداری خوب شهری در جهت مشارکت و همگرایی تمامی بازیگران به ویژه زنان، جوانان و تهیدستان شهری (راهبردها: ۹)	قانونی آموزشی		- آشنایی با اصول حکمروایی خوب شهری - اهمیت مشارکت گروه‌های اقلیت و آسیب پذیر (زنان، جوانان، فقرا)
	تشویق سازمان‌های غیردولتی ... به ویژه برای آموزش مهارت‌های شغلی، حقوق مدنی و حفظ محیط زیست (راهبردها: ۹)	آموزشی		- نقش سازمان‌های غیردولتی در بهسازی اسکان غیررسمی و ظرفیت سازی در شهروندان
	برقراری سازوکار لازم قانونی برای حل اختلافات حقوقی و پشتیبانی از حق مسکن و امنیت سکونت در سکونتگاه‌های غیررسمی موجود (راهبردها: ۹)		قانونی	
	برقراری سازوکار لازم قانونی برای مذاکره درباره جبران خسارت خانوارهایی که جا به جایی آن‌ها ضروری است (راهبردها: ۹)	قانونی آموزشی		- آشنایی با سند اسکان مجدد
	به کارگیری روش‌های مشارکت ساکنان در خدمات رسانی و اصلاحات فنی لازم (مانند مقاوم سازی بنا و روش‌های تجمع [قطعات]) (راهبردها: ۹)			- روش‌های شهرسازی مشارکتی - آشنایی با روش‌های مختلف اصلاح زمین
	سازگار نمودن مقررات شهرسازی و ساختمانی با واقعیات محیط و استطاعت اقشار کم درآمد و با امکان ارتقای تدریجی آن‌ها (راهبردها: ۱۰)	قانونی آموزشی		- برنامه ریزی مسکن برای اقشار کم درآمد
	حمایت بخش دولتی از خانه سازی خانوارهای متقاضی کم درآمد (راهبردها: ۱۰)		مالی	

نوع	متن مورد استناد	خلاّ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی	عرضه زمین کافی در حد توانایی مالی متقاضیان کم درآمد جدید در طرح‌های توسعه شهری با امکان ساختن تدریجی، تراکم بالا و کاربری مختلط (راهبردها: ۱۰)		قانونی مالی	
	راه اندازی و کمک به تهیه طرح‌های بهسازی برای ساماندهی منطقه در چارچوب رویکرد شهرنگر و توانمندسازی (راهبردها: ۱۰)	آموزشی		- آشنایی با طرح‌های توانمندسازی با رویکرد شهرنگر
	پژوهش برای شناسایی و تحلیل مشکلات برآمده از اسکان غیررسمی در مناطق کشور (راهبردها: ۱۰)	آموزشی		- اهمیت پژوهش در حوزه اسکان غیررسمی
	ایجاد صندوق‌های محلی برای خرده وام و پس انداز مسکن و اشتغال با مشارکت و سرمایه اولیه خود مردم ضمن بهره‌گیری از منابع عمومی و خصوصی (راهبردها: ۱۱)	آموزشی		- اصول بانک پذیری - شیوه‌های موفق ایجاد صندوق‌های قرض الحسنه محلی
	کمک ویژه به ایجاد فضاهای جمعی (اعم از فرهنگی، فراغتی و ورزشی) در سکونتگاه‌های غیررسمی موجود (راهبردها: ۱۱)	آموزشی		- آشنایی با مفهوم فضاهای جمعی شهری و اهمیت آن - آشنایی با سرانه‌های خدمات شهری
سند چهارچوب سیاست اسکان مجدد	رعایت حرمت و کرامت افراد و جبران خسارت وارد شده به آن‌ها در جابجایی ناخواسته (اهداف: ۵)	آموزشی		- آشنایی با اصول حقوق مدنی و شهروندی
	انجام جا به جایی با تهیه طرح و لحاظ پایداری نهادی، اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی (اهداف: ۵)	آموزشی		- اصول حفاظت محیط زیست - آشنایی با طرح‌های ارزیابی اثرات اجتماعی و اقتصادی
	تضمین حقوق افراد برای دادخواهی و اعتراض با توجه به اصل ۳۴ قانون		قانونی	

ردیف	متن مورد استناد	خلاّ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سنجش نیازهای شهرداری‌ها	اساسی (اهداف: ۵)			
	برنامه ریزی، اجراء و نظارت طرح جا به جایی، مبتنی بر مشارکت ساکنان، با توجه به سرمایه اجتماعات محلی (اهداف: ۵)	آموزشی		- اصول و روش‌های مشارکت محلی - مشارکت مردم در برنامه ریزی و اجرای طرح‌های شهری
	در اجرای پروژه‌های عمرانی، اصل بر عدم جا به جایی است و شهرداری موظف به تأمین زمین برای اجرای پروژه‌هاست (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- اهمیت و ضرورت اعمال حداقل جا به جایی در پروژه‌های عمرانی
	تهیه طرح عملیاتی جا به جایی توسط شهرداری (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- روش‌های تهیه طرح عملیاتی جا به جایی با مشارکت مردم
	رسمیت بخشیدن به حق اقامت افراد مشمول طرح جابه جایی (اصول هادی: ۶)		قانونی	
	جبران خسارت مادی و معنوی افراد متأثر از جا به جایی شامل: سرمایه‌های مادی، اجتماعی، فرهنگی و انسانی (اصول هادی: ۶)	آموزشی		- آشنایی با شیوه‌های جبران خسارت افرادی که جا به جا می‌شوند
	ضمانت مساعدت لازم برای تأمین سرپناه مناسب برای افراد جا به جا شده توسط شهرداری (اصول هادی: ۶)	قانونی		
	شناسایی افراد و تهیه طرح جا به جایی (اقدامات: ۷)	آموزشی		- فرایند تهیه طرح جا به جایی
	تعیین ضوابط برای شناسایی افراد مستحق دریافت خسارات (از طریق دو روش اقتصادی-اجتماعی و حقوقی) (اقدامات: ۷)	آموزشی		- روش‌های اقتصادی، اجتماعی و حقوقی شناسایی افراد مستحق دریافت خسارت

نوع	متن مورد استناد	خلاّ ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سیاست اسکان مجدد	طبقه بندی املاک (بر حسب نوع مالکیت، سابقه احداث، تعداد طبقات و ...) (اقدامات: ۷)	مالی آموزشی		- روش های ممیزی املاک و مستغلات - اصول GIS شهری - اصول کاداستر و ثبت زمین
	روش های جبران خسارت و رسیدگی به شکایات مردم (اقدامات: ۷)	مالی آموزشی		- آشنایی با شیوه های جبران خسارت
	مالی			- آشنایی با روش های نظارت بر اجرای برنامه جابه جایی
سیاست مدیریت زیست محیطی	شناخت نیازهای محیطی به منظور ارزیابی زیست محیطی برای هر یک از زیر پروژه ها (هدف: ۳)	آموزشی		- آشنایی با طرح های ارزیابی اثرات زیست محیطی - شناسایی نیازها و اولویت های محیط زیست شهری
	سیاست ها و چارچوب های قانونی موجود: مهمترین عناوین قوانین و مقررات ملی موجود که مبتنی بر رعایت مسائل زیست محیطی هستند عبارتند از: - مدیریت محیط زیست شهری و منابع طبیعی - توسعه شهری و کاربری اراضی - مناطق چهارگانه حفاظت شده - ارزیابی زیست محیطی - مدیریت منابع آب، آلودگی آب، هوا و خاک - حفاظت از آثار تاریخی در شهرها (ص ۴)	قانونی آموزشی		- آشنایی با قانون مدیریت محیط زیست شهری و منابع طبیعی - آشنایی با قانون توسعه شهری و کاربری اراضی - آشنایی با قانون مناطق چهارگانه حفاظت شده - آشنایی با قانون ارزیابی زیست محیطی - آشنایی با قانون مدیریت منابع آب، آلودگی آب، هوا و خاک - آشنایی با قانون حفاظت از آثار تاریخی در شهرها

ردیف	متن مورد استناد	خلا ظرفیتی مدیریت شهری		نیاز آموزشی متناظر
		حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
سند مدیریت زیست محیطی	- اصول پیشگیری از آلودگی‌های زیست محیطی در اجرای پروژه‌های عمرانی و شهری	آموزشی		
	اجرای برنامه مدیریت زیست محیطی (ص ۶)	آموزشی		- تسلط بر برنامه مدیریت زیست محیطی و کاربرد آن - آشنایی با سند مدیریت زیست محیطی
	ارزیابی زیست محیطی ابزاری برای شناسایی آثار منفی زیست محیطی پروژه‌ها است (ص ۷)	آموزشی		- آشنایی با طرح‌های ارزیابی زیست محیطی
	پایداری و تناسب پروژه‌ها از لحاظ زیست محیطی (ص ۷)	آموزشی		- آشنایی با مفهوم توسعه پایدار و مناسبت محیطی
	شناسایی پیامدهای زیست محیطی پروژه‌ها (ص ۷)	آموزشی		- آشنایی با طرح‌های ارزیابی اثرات زیست محیطی

این جدول، ظرفیتی مدیریت شهری و نیاز اصلی شناسایی شده مرتبط با هریک از اسناد را نشان می‌دهد. در بخش تحلیل اسناد برای شناسایی نیازهای آموزش، پنج سند مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت که عبارتند از:

- ۱- مطالعات نظری (بخش ظرفیت سازی شهری)
- ۲- مطالعات نظری (بخش بهسازی شهری)
- ۳- سند ملی توانمند سازی و سازماندهی سکونتگاه غیررسمی
- ۴- سند مدیریت مزیت محیطی

نیاز سنجی آموزشی منتج از تحلیل خلأ ظرفیتی

در این بخش با توجه به مطالعات خلأ ظرفیتی، تلاش می‌گردد با روشی مشابه جدولی که در بخش تحلیل اسناد مورد استفاده قرار گرفت، نیازهای آموزشی متناظر هر وظیفه و مسئولیت پیشنهاد گردد. به این منظور ۲۶ وظیفه و مسئولیت ناشی از تحلیل خلأ ظرفیتی ملاک عمل قرار گرفت و نیازهای آموزشی مربوطه مشخص گردید. در این میان به منظور بررسی دقیق تر، حوزه وظایف مطلوب و موجود تفکیک گردیده است.

جدول ۵: وظایف و مسئولیت های نهاد مدیریت شهری، خلأ ظرفیتی مدیریت شهری و نیازهای آموزشی متناظر

نیاز آموزشی متناظر	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		وظیفه و مسئولیت منتج از مطالعات خلأ ظرفیتی
	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
- آشنایی با اصول ثبت و مساحی املاک - مدیریت زمین و املاک	قانونی آموزشی		مدیریت امور زمین
- برنامه ریزی مسکن ارزان قیمت	مالی/ قانونی آموزشی		مدیریت عرضه و ساخت مسکن ارزان قیمت
- آشنایی با انواع طرح های توسعه شهری - آشنایی با ساختار برنامه ریزی شهری در ایران و نهادها و سازمان های مرتبط - آشنایی با فرایند تهیه، تصویب و اجرای طرح های توسعه شهری در ایران		آموزشی	تهیه و تصویب طرح های توسعه شهری
- روش های مهار آب و دفع آب های سطحی - مقدمات هیدرولوژی و رفتار سیالات - اصول فنی طراحی و اجرای مسیل ها		آموزشی	مدیریت بستر و حریم انهار، کانال های عمومی آب، رودخانه ها
- اصول جنگل داری شهری و توسعه فضای سبز - فرایندهای حقوقی انتقال مالکیت جنگل های درون شهری به شهرداری		نهادی آموزشی	نگهداری و توسعه پارک های جنگلی و انتقال مالکیت آنها
- روش های حفظ محیط زیست شهری		آموزشی	پیشگیری و جلوگیری از تخریب محیط زیست
- برنامه ریزی فرهنگی - برنامه ریزی اوقات فراغت - برنامه ریزی فعالیت های هنری		آموزشی	امور فرهنگی و هنری شهر
- برنامه ریزی امور ورزشی - راهکارهای توسعه فضاهای ورزشی در شهرها		نهادی آموزشی	مدیریت ورزش های عمومی و همگانی و تجهیز و اداره

نیاز آموزشی متناظر	خلا ظرفیتی مدیریت شهری		وظیفه و مسئولیت منتج از مطالعات خلا ظرفیتی
	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
			اماکن ورزشی
- آشنایی با قانون اصناف و آیین نامه‌های مربوطه		آموزشی	نظارت بر فعالیت اصناف و صدور کسب پروانه
- آشنایی با راهکارهای همکاری با سایر سازمان‌ها در ارتباط با ساماندهی متکدیان، کودکان خیابانی و خانه سالمندان - روش‌های برخورد با آسیب‌های اجتماعی چون متکدی گری، کودکان خیابانی، دختران فراری، کودکان بی سرپرست و بدسرپرست - اصول و روش‌های ایجاد و اداره خانه سالمندان		نهادی آموزشی	اداره امور متکدیان، مراکز نگهداری کودکان خیابانی، بی سرپرست، بد سرپرست، پرورشگاه‌ها و خانه سالمندان
- آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در ارتباط با اداره مجتمع‌های گردشگری - اصول مدیریت گردشگری شهری		نهادی آموزشی	ایجاد و اداره مجتمع‌های توریستی و خدماتی و واحدهای تفریحی، اقامتی، پذیرایی
- آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در ارتباط با حفاظت و بهسازی بناها و محوطه‌های تاریخی - اصول و روش‌های مرمت شهری		نهادی آموزشی	مدیریت حفاظت و مرمت بهسازی، اداره و بهره برداری از بناها و محوطه‌های ارزشمند تاریخی
- اصول و روش‌های توزیع برق شهری	قانونی / نهادی / مالی / آموزشی		واگذاری مدیریت شرکت توزیع برق
- ضوابط و روش‌های عرضه خدمات مخابراتی	قانونی / نهادی / مالی / آموزشی		مدیریت بهره برداری شرکت مخابرات
- اصول مدیریت امور نمایشگاه‌ها		مالی آموزشی	ساخت، تجهیز؛ و اداره امور نمایشگاه‌ها
- اصول بهداشت محیط شهری		آموزشی	وظایف و اختیارات مربوط به بهداشت محیط شهری
- آشنایی با قانون تأسیس آموزشگاه‌های آزاد و آیین نامه‌های مربوطه	قانونی آموزشی		صدور مجوز تأسیس مراکز و آموزشگاه‌های آزاد (فنی و حرفه‌ای، علمی و آموزشی)
- اصول و ضوابط فنی عرضه آب آشامیدنی و تصفیه فاضلاب	قانونی / نهادی / مالی / آموزشی		مدیریت توزیع آب آشامیدنی و دفع و تصفیه فاضلاب

نیاز آموزشی متناظر	خلأ ظرفیتی مدیریت شهری		وظیفه و مسؤولیت منتج از مطالعات خلأ ظرفیتی
	حوزه وظایف مطلوب (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	حوزه وظایف موجود (نهادی، مالی، قانونی، آموزشی)	
- اصول و ضوابط فنی توزیع گاز در محدوده شهر	قانونی / نهادی / مالی / آموزشی		مدیریت توزیع گاز در محدوده شهر
- اصول کارآفرینی و اشتغال زایی - راهکارهای تشکیل تعاونی‌های محلی	مالی آموزشی		برنامه ریزی و ایجاد فرصت های شغلی پایدار، کارآفرینی و ایجاد اشتغال (تامین منابع، اعطای تسهیلات، تشکیل تعاونی‌های محلی، حمایت از مشاغل کوچک، حمایت از صنایع دستی)
- اصول آموزش شهروندی - تشکیل تعاونی‌های گروه‌های خاص مانند تعاونی های زنان، جوانان و ...		آموزشی	آموزش شهروندی با همکاری نهاد های مدنی (شغلی، حقوق مدنی، حفظ محیط زیست، ارتقا وضعیت سوانح طبیعی، توانمند سازی بانوان، تکنولوژی ساخت)
- آشنایی با آیین نامه ۲۸۰۰ - آشنایی با مقررات ملی ساختمان (مبحث چهارم تا دهم) - آشنایی با روش‌های مقاوم سازی ارزان قیمت بناها		مالی آموزشی	مقاوم سازی و ارتقا کیفیت بناهای ساخته شده (ایمن سازی بناها)
- آشنایی با سند اسکان مجدد - روش‌های جبران خسارت افرادی که در طی اجرای طرح های بهسازی جا به جا می‌شوند		مالی آموزشی	مدیریت فرآیند جابجایی و ساکنان اسکان غیر رسمی
- آشنایی با اصول جامعه شناسی انحرافات و جرم شناسی - راهکارهای مواجهه با آسیب‌های اجتماعی	قانونی / نهادی / آموزشی		تامین امنیت اجتماعی و مواجهه با آسیب های اجتماعی
- روش‌های ثبت اسناد و املاک در محدوده‌های شهری و حرائم آن	قانونی آموزشی		مدیریت ثبت اسناد و املاک بر محدوده اسکان های غیر رسمی
- آشنایی با ابتکارات مالی شهرداری های دیگر - روش‌های فاینانس و سرمایه گذاری خارجی		آموزشی	امکان تأمین مالی منعطف (فروش اوراق مشارکت بر پایه ملک، جذب سرمایه های خارجی)

در این بخش ۲۶ عنوان وظیفه و مسولیت برای نهادهای مدیریت شهری شامل شهرداری‌ها و شورای شهر در حوزه‌های مختلف خلاء ظرفیتی مدیریت شهری تعیین شد. با تحلیل وظایف و مسولیت‌های تعیین شده و خلاء ظرفیتی مربوط نیازهای آموزشی مرتبط شناسایی گردید.

نیاز سنجی آموزشی بر اساس بازدیدهای میدانی

بر اساس بازدیدهای محلی که از شهرهای بندرعباس، تبریز، زاهدان، کرمانشاه و سنندج صورت پذیرفت، مصاحبه‌هایی با اعضای مؤثر شورا و نیز برخی از مقامات کلیدی شهرداری صورت پذیرفت که در ادامه، مشکلات خاص هر شهر و موارد مفید در ارتباط با نیازسنجی آموزشی شناسایی و تعریف گردید.

جدول ۶: مشکلات شهرهای هدف و نیازهای آموزشی مربوط

شهر	مشکلات و نیازهای مدیریت شهری در ارتباط با سکونتگاه‌های غیررسمی	نیاز آموزشی متناظر
سنندج	- مشکل در هماهنگی حفاری‌ها به خصوص با سازمان آب و فاضلاب	- هماهنگی بین دستگاه‌های مرتبط با حفاری‌های شهری
	- تعامل ضعیف با مردم، مشارکت پایین	- روش‌های جلب مشارکت شهروندان و تجربیات شهرسازی مشارکتی
	- عدم دخالت دادن شهرداری و شورا در تدوین طرح جامع سنندج	- ضرورت همکاری و هماهنگی‌های بین بخشی با سازمان مسکن و شهرسازی استان
	- کمبود فضای ورزشی و خدماتی در محدوده‌های اسکان غیررسمی	- سرانه‌های خدمات شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی (سرانه ورزشی، درمانی، فضای سبز و ...)
	- وضعیت توپوگرافی، شیب زیاد و کوهستانی بودن	- آشنایی با مخاطرات طبیعی زمین شامل لغزش و رانش زمین و راهکارهای مقابله با آن - آشنایی با روش‌های ایمن ساخت و ساز در مناطق کوهستانی و پر شیب
	- هیأت امنای مساجد و شوراها می‌توانند به عنوان رابط بین مردم و شهرداری در نظر گرفته شوند	- نحوه ارتباط با نمایندگان مردم محلی به خصوص هیأت امنای مساجد محلی
	- بی ثباتی مدیران، دیدگاه سیاسی آن‌ها، عدم اطمینان از پایداری ضوابط و مقررات و عدم آینده نگری	- برنامه ریزی راهبردی و بلند مدت - تدوین چشم انداز بلندمدت شهر
	- مقررات و ضوابط دست و پاگیر مانع انعطاف و ابتکار شهرداری‌هاست	- آشنایی با حقوق شهری و ضوابط توانمندسازی

شهر	مشکلات و نیازهای مدیریت شهری در ارتباط با سکونتگاه های غیررسمی	نیاز آموزشی متناظر
زاهدان	نوع زندگی خاص اهالی سکونتگاه های غیررسمی به صورت زندگی توأم با دام	- بهداشت عمومی و فردی - آموزش حقوق شهروندی
	تنوع ملیت و قومیت در نواحی حاشیه ای زاهدان (افغانی، پاکستانی، هندی و ...)	- مبارزه با قومیت گرایی و فرقه گرایی
	مشکلات خدمات شهری شامل نبود آسفالت، نداشتن آب شرب و جمع آوری زباله	- آشنایی با استانداردهای خدمات شهری شامل آسفالت معابر و جمع آوری و دفن بهداشتی زباله
	عدم وجود فضاهای تفریحی و ورزشی در سکونتگاه های غیررسمی	- سرانه های خدمات شهری در سکونتگاه های غیررسمی (سرانه ورزشی، درمانی، فضای سبز و مذهبی)
	مشکلات بهداشتی و سطح پایین رعایت بهداشت در نواحی غیررسمی	- اصول بهداشت عمومی و فردی
	وجود مشاغل کاذب و غیررسمی چون بنزین فروشی و قاچاق	- آشنایی با اصول کارآفرینی و اشتغال زایی
	محدودیت های اقلیمی و طبیعی شامل خشکسالی، سیل، گردوغبار و طوفان	- شناخت ویژگی های اقلیمی و بلایای طبیعی و راهکارهای مقابله با آن
	رابطه گرایی به جای ضابطه گرایی در به کار گیری نیروهای شهرداری	- قانونمداری و مبارزه با قومیت مداری
	به کارگیری نیروها در تخصص غیر مرتبط با رشته تحصیلی	- ترویج اعمال ضوابط قانونی در به کار گیری نیروهای کارشناس دارای صلاحیت در پست های مربوطه
	مشکل هماهنگی با دستگاه های خدمات رسان شهری	- روش های برقراری هماهنگی های بین بخشی خصوصا با دستگاه های خدمات رسان
	وجود اقتصاد پنهانی در برخی نقاط شهر که مانع بهبود کالبدی است چون پای پلیس و نظارت قانونی را به آن محلات باز می کند.	

شهر	مشکلات و نیازهای مدیریت شهری در ارتباط با سکونتگاه‌های غیررسمی	نیاز آموزشی متناظر
تبریز	مقاومت معارضین برای اجرای پروژه‌های طرح بهسازی	- آشنایی با اصول جا به جایی و اسکان مجدد - حقوق املاک و مستغلات
	عدم جلب مشارکت شهروندان	- روش‌های جلب مشارکت شهروندان
	همکاری ناکافی و بعضاً مانع تراشی شورای شهر	- آشنایی با اهداف و شیوه‌های توانمندسازی برای اعضای شورای شهر
	وجود ضوابط و مقررات دست و پاگیر که مانع بهسازی است (حداقل تفکیک ۱۷۵ متر مربع، احداث حداکثر دو طبقه بالای پیلوت، عدم ارائه پروانه به زمین قولنامه‌ای)	- اهمیت اکتفا به ضوابط شهرسازی حداقلی و در حد استطاعت ساکنین سکونتگاه‌های غیررسمی
	عدم هماهنگی در حفاری‌های شهری (ما آسفالت می‌کنیم ۳ ماه بعد سازمان آب، آسفالت را می‌شکافد)	- هماهنگی بین دستگاه‌های مرتبط با حفاری‌های شهری
	عدم کفایت بودجه توانمندسازی برای بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی تبریز	- راهکارها و ابتکارات تأمین مالی بهسازی اسکان غیررسمی
	شیب زیاد (تا ۷۰ درصد) در برخی نواحی	- آشنایی با مخاطرات طبیعی زمین شامل زلزله، زمین لغزش و رانش زمین و راهکارهای مقابله با آن
	خطر بالای زلزله در کلیه سکونتگاه‌های غیررسمی	- ضرورت رفع تعارض تأسیسات شهری و ایمنی تأسیسات شهری
بندرعباس	مشکلات حقوقی و دعاوی حقوقی بر سر مالکیت زمین	- آشنایی با انواع اختلافات حقوقی رایج بر سر مالکیت زمین در سکونتگاه‌های غیررسمی
	فقر شدید شهری (مثلاً کپرنشینی)	- آشنایی با نحوه عمل چرخه فقر و راهکارهای برون رفت از آن
	گسترده‌ی افقی سکونتگاه‌های غیررسمی تا یک سوم مساحت شهر	- روش‌های استفاده بهینه از زمین و جلوگیری از اسراف زمین با استفاده از ارتفاع
	ترکیب قومیتی متنوع در سکونتگاه‌های غیررسمی	- مبارزه با قومیت گرایی و ترویج مدارا و تسامح به عنوان عامل توسعه اجتماعی
	- وجود مشاغل کاذب مثل فروش کالاهای قاچاق و بنزین فروشی	- آشنایی با اصول کارآفرینی و اشتغال‌زایی

شهر	مشکلات و نیازهای مدیریت شهری در ارتباط با سکونتگاه های غیررسمی	نیاز آموزشی متناظر
کرمانشاه	قومیت گرایی و جدال های گروهی که منجر به انحلال شورای شهر گردید تنوع قومی (لک، لر، کرد و ترک) و تنوع مذهبی (شیعه و سنی و اهل حق)	- مبارزه با قومیت گرایی و ترویج مدارا و تسامح به عنوان عامل توسعه اجتماعی
	ناهمخوانی پست کارشناس با کاری که انجام می دهد	- ترویج اعمال ضوابط قانونی در به کار گیری نیروهای کارشناس دارای صلاحیت در پست های مربوطه
	تخریب محلات اسکان غیررسمی بدون مذاکره و توافق با آنها	- آشنایی با سند اسکان مجدد و شیوه های جبران خسارت افرادی که در جریان اجرای طرح بهسازی شهری جا به جا می شوند
	فقدان تلاش واقعی برای تقویت تشکل های مردمی و نهادهای مدنی	- اهمیت فعالیت تشکل ها و نهادهای مدنی برای تقویت فرایند توانمندسازی سکونتگاه های غیررسمی
	ساختار عشایری ساکنان سکونت های غیراقلیمی و سابقه ایلیاتی اغلب آنها	- آموزش حقوق شهروندی

نیاز سنجی آموزشی بر اساس تحلیل محتوای مطالعات پیشین

مقدمه

در این بخش، نیاز سنجی آموزشی شهرداری و شورای شهر با توجه به مسائل و مشکلات موجود در شهرهای بندر عباس، تبریز، زاهدان، کرمانشاه و سنندج انجام گرفته است. منابع تحقیق در این بخش از گزارش، مجموعه طرح‌های تهیه شده در زمینه ساماندهی وضعیت این سکونتگاه‌ها بوده است. به این منظور مطالعات طرح **امکان‌سنجی توانمند سازی و بهسازی سکونت‌گاه‌های غیر رسمی و طرح ارزیابی اجتماعی و اثر بخشی طرح بهسازی شهری** در ۵ شهر هدف مطالعه شده است. نتایج این مطالعه که در چارچوب ۵ حوزه مطالعاتی تعریف شده در طرح امکان‌سنجی توانمند سازی و بهسازی شهری شامل، جمعیتی، اجتماعی فرهنگی، اقتصادی، زیست محیطی و کالبدی صورت گرفته است در قالب جدول ذیل به تفکیک ۵ شهر نشان داده شده است.

بررسی محدودیت‌های شهرداری در ارائه خدمات به ساکنان سکونت‌گاه‌ها و دلایل ناکارآمدی یا فقدان مداخله نهادهای مدیریت شهری در امر بهسازی، با توجه به نارسایی‌های موجود در سکونتگاه‌های غیررسمی هر شهر با نگاه به خلأهای ظرفیتی شهرداری‌ها که در بخش اول این گزارش مورد مطالعه قرار گرفت مبنای تعیین حوزه‌های نیازمند آموزش در شهرداری‌ها و شوراهای شهر خواهد بود.

در این بخش با تحلیل مشکلات موجود در سکونتگاه‌های غیررسمی هر شهر نیازهای آموزشی متناظر با هر مسأله در سکونت‌گاه‌های غیررسمی تدوین شده است.

تحلیل مشکلات سکونت‌گاه‌های غیررسمی و نیازسنجی آموزشی مدیریت شهری در تبریز

مسائل و مشکلات عمده موجود در سکونتگاه‌های غیررسمی شهر تبریز در جدول زیر دسته بندی شده است.

جدول ۷: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاه‌های غیررسمی شهر تبریز

کالبدی	طبیعی و زیست محیطی	اقتصادی	اجتماعی و فرهنگی	جمعیتی	مسائل و معضلات اصلی سکونتگاه‌های غیررسمی در شهر تبریز
• نفوذ پذیری بسیار ضعیف • ساخت و ساز در شیب • معابر بسیار تنگ و پر پیچ و خم • کیفیت پایین زیرساخت‌ها مانند آب و دسترسی و... • توزیع نامناسب محدود خدمات عمومی موجود • استفاده از مصالح نامرغوب و ارزان • ضعف شدید سیستم جمع‌آوری آب‌های سطحی • ریزدانی قطعات مسکونی • گسست کالبدی پهنه از مجموعه شهر و ناهمخوانی و ناهماهنگی پهنه با بافت‌های شهری همجوار • کمبود، تجهیز نشدگی و عدم توزیع مناسب فضای عمومی • وجود فضاهای رهاشده و ناامن در داخل و پیرامون بافت	• استقرار در حوزه خطر نسبتاً بالای زلزله • خطر وقوع سیل در حاشیه رودخانه مهران • خطر رانش زمین در سکونتگاه‌های بنا شده بر سطوح شیبدار • رها شدن فاضلابهای واحدهای مسکونی در اراضی کشاورزی • بالا بودن سطح آبهای زیرزمینی • وجود کاربری‌های مزاحم • ایجاد باتلاق در کنار رودخانه آخمه قیه • استقرار در داخل حریم خطوط فشار قوی برق	• میزان بالای بیکاری • ساکنان بویژه جوانان • اراضی فاقد سند مالکیت • سطح در آمد بسیار کم • مشارکت پایین زنان در فعالیت‌های اقتصادی • فرصت‌های اقتصادی محدود	• نرخ بالای بی‌سوادی • بالاترین بار تکفل در سطح شهر • دسترسی پایین به خدمات عمومی مانند آموزش و بهداشت • اعتیاد و قاچاق مواد مخدر • پایین بودن امنیت اجتماعی • فقدان سازمان‌ها و اجتماعات محلی رسمی • بی‌توجهی مسئولان به مسائل این محلات • ترک تحصیل برای امرار معاش • مردسالاری و مشارکت پایین زنان • نگرش منفی شهروندان و مسئولان به این محلات و تحقیر ساکنان	• تراکم بالای جمعیت نسبت به تراکم متوسط شهر • بعد خانوار بالا • نسبت زیاد خانوار در واحد مسکونی	

با توجه به خلأهای ظرفیتی شهرداری تبریز که در بخش اول این گزارش بررسی شده است، آموزش مسئولان شهرداری تبریز در دو حوزه کلی اسکان مجدد و بهسازی سکونت‌گاه‌ها باید برنامه‌ریزی گردد. **نیازهای آموزشی** مدیریت شهری در تبریز عبارتند از:

- آشنایی اعضای شورا با مبانی نظری و تجربیات اسکان مجدد (لزوم جابجایی و شیوه‌های تامین مسکن)
- تسلط به محتوای سند اسکان مجدد (به ویژه وظایف تعیین شده برای شهرداری و شورا در این زمینه)
- آشنایی با جنبه‌های اجتماعی و تبعات فرهنگی و اقتصادی جابجای سکونت‌گاه‌ها
- آشنایی با شیوه‌های جلب مشارکت ساکنین
- آشنایی با شیوه‌های تامین منابع مالی به منظور جابجایی سکونتگاه
- آشنایی با حقوق ساکنان این سکونت‌گاه بر اساس قوانین موجود و سند توانمندسازی
- آشنایی با اهمیت حضور و لزوم ارتقای شرایط سکونت در سکونت‌گاه‌های غیر رسمی
- آشنایی با تجربیات موفق بهسازی شهری
- آشنایی با اهمیت مشارکت محلی و تشکیل نهادهای محلی فعال در زمینه برنامه‌ریزی و اجرای بهسازی شهری
- آشنایی با شیوه‌های تامین منابع مالی و جلب خودیاری ساکنان

تحلیل مشکلات سکونت‌گاه‌های غیررسمی و نیازسنجی آموزشی مدیریت شهری در سنجند

مسائل و مشکلات عمده موجود در سکونت‌گاه‌های غیر رسمی شهر سنجند عبارتند از:

جدول ۸: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاه‌های غیررسمی شهر سنجند

کالبدی	طبیعی و زیست محیطی	اقتصادی	اجتماعی و فرهنگی	جمعیتی	مسائل و معضلات اصلی سکونت‌گاه‌های غیر رسمی در شهر سنجند
- فرسودگی و فشرده‌گی بافت - ناکارایی شبکه های دسترسی - کم دوام بودن و نامناسب بودن مصالح - دانه بندی ریز، ناهمگون و متراکم - عدم پوشش مناسب و روکش آسفالت در خیابانها - عدم تعادل بین بار جمعیتی و ظرفیت کالبدی - عدم امکان تردد سواره در معابر - کم عرض بودن معابر و پیچ و خم زیاد آن - کمبود فضای سطح پیاده رو - بی نظمی حاشیه ی خیابانها - شدت آسیب پذیری در مقابل سوانح - کمبود خدمات و تاسیسات شهری - توزیع نامناسب مغازه ها و واحدهای خدماتی	- ساخت و ساز در شیب بسیار بالا - خطر رانش زمین - دفع نامناسب آبهای سطحی - شبکه غیر اصولی فاضلاب و سرریز - فاضلاب شهری در مواقع بارندگی به علت اتصال نامناسب فاضلاب‌های خانگی - وضعیت نامناسب جمع‌آوری زباله - عدم امکان خدمات رسانی در مواقع بحرانی - به علت شکل و شیب معابر - پرورش دام و مسائل زیست محیطی ناشی از آن	- بیکاری پنهان و فصلی - بالا بودن بار تکفل که معادل ۴/۶۵ نفر است - محدودیت نقش زنان در اقتصاد خانواده - بالا بودن قیمت زمین و ساختمان - نسبت به توان اقتصادی اقشار کم‌درآمد - فقر شدید بیش از ۴۷ درصد از ساکنین - عدم توانایی مالی برای مشارکت در بهسازی - فقدان بیمه و عدم استطاعت بهره‌گیری از خدمات تخصصی پزشکی	- تمایل ضعیف مردم برای مشارکت در حل مشکلات محله - پایین بودن نرخ با سواد و کم سوادی - مهاجر بودن اکثریت مطلق ساکنین - انزوای فرهنگی حاشیه نشینان - بالا بودن بار تکفل ناتوانی در تشکیل زندگی مستقل توسط جوانان مزدوج - درصد و نسبت بالای برخی از جرائم و مجرمین جوان - پایین بودن سطح بهداشت - فقر شدید غذایی - ترک تحصیل جوانان - پس از ورود به مقطع دبیرستان - اعتیاد و خرید و فروش مواد مخدر در محلات - تبعض جنسیتی - مردسالاری و محدودیت ارتباط اجتماعی برای زنان و دختران	- تراکم بسیار زیاد جمعیت - بالا بودن بعد خانوار - جوانی جمعیت (۵۳٪ زیر ۲۰ سال) - نسبت بالای تراکم خانوار در واحد مسکونی (۱/۲۷ خانوار) - نسبت بالای تراکم نفر در واحد مسکونی (۶.۲۷ نفر) - نسبت بالای تراکم نفر در اتاق	

با توجه به سایر خلأ‌های ظرفیتی مدیریت شهری در شهر سنج به ویژه در زمینه نیروی انسانی و منابع مالی می‌توان نیازهای آموزشی شهرداری و شورای اسلامی سنج را به شرح زیر بیان نمود:

- آشنایی با نقش و مسوولیت های شهرداری و شورا در بهسازی شهری
- آشنایی با برنامه های توسعه کلان مانند سند چشم انداز
- آشنایی با قوانین و مقررات شهرداری و شورا
- آشنایی با تجارب بین‌المللی موفق بهسازی شهری در ایران و جهان
- آشنایی با مسائل حقوقی جامعه شناختی جمعیت شناختی مرتبط با بهسازی شهری
- آشنایی با نحوه اطلاع رسانی در مورد پروژه های عمرانی، برخورد با ساکنین و جلب مشارکت
- آشنایی با زمان بندی پروژه ها و دوره های کنترل پروژه
- آشنایی با تکنیک‌های طراحی، اجرا و نظارت در بهسازی معابر شیبدار
- آشنایی با شیوه‌های استحکام‌بخشی و کاهش خطرات ناشی از حوادث غیرمترقبه
- آشنایی با شیوه‌های مکانیابی، احداث و استانداردهای پایگاه‌های امدادی

تحلیل مشکلات سکونت‌گاه‌های غیررسمی و نیازسنجی آموزشی مدیریت شهری در بندرعباس

با بررسی طرح امکان سنجی و ارزیابی اجتماعی در شهر بندر عباس مشکلات و مسائل بندر عباس در قالب جدول ذیل منعکس گردیده است:

جدول ۹: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاه‌های غیررسمی شهر بندرعباس

مسائل و معضلات اصلی سکونت‌گاه‌های غیررسمی در شهر بندرعباس	جمعیتی	اجتماعی و فرهنگی	اقتصادی	طبیعی و زیست محیطی	کالبدی
	- تراکم بالای جمعیت - ساختار سنی جمعیت بسیار جوان	- فاقد مطب پزشک در منطقه - عرضه مواد مورد نیاز ساکنین توسط دستفروش ها مواد خوراکی و غیر بهداشتی - افت تحصیلی جوانان و ترک از تحصیل برای کار - دارا نبودن تخصص های فنی و مورد نیاز کار توسط جوانان - مصرف مواد مخدر و مشروبات الکلی - خرید و فروش مواد مخدر بیشتر توسط مصرف کنندگان - انزوای اجتماعی و نبود فضا عمومی و نهاد های مدنی برای اوقات فراغت - خشونت علیه زنان - تنش‌های قومی و دینی - بزهکاری - پرداخت رشوه به مسئولان - نا امنی و عدم همکاری نیروی انتظامی	- بیکاری جوانان و گرایش به اشتغال کاذب - ضعف ساختاری اقتصادی شهر و عدم جذب نیروی کار جوان - فقر نسبی - فاقد زمین و فعالیت کشاورزی	- پراکندگی زباله ها در محیط - وجود آبهای سطحی در معابر به هنگام بارندگی	- خانه های قدیمی، خشتی، چوبی و کپری - کوچه ها تنگ و باریک و خاکی همچنین فاقد سیستم فاضلاب و روشنایی - وجود مغازه و دکه های غیر استاندارد و بهداشتی - کمبود فضا و امکانات آموزشی - فاقد پارک و باشگاه ورزشی - ساختمان نا مناسب مرکز بهداشت

نیازهای آموزشی مدیریت شهری در بندرعباس با توجه به ظرفیت‌های نهادی ایجاد شده عبارتند از:

- آشنایی با مبانی بهسازی شهری برای مدیران ارشد شهرداری و اعضای شورای اسلامی
- آشنایی با روش‌های تأمین منابع مالی پایدار به منظور تداوم اقدامات بهسازی شهری
- آشنایی شورای شهر با اهمیت نهادهای سازمان‌یافته محلی در بهسازی و نقش شورا در ایجاد و توسعه این نهادها
- آشنایی اعضای شورا با انواع طرح‌های توسعه شهری و بهسازی سکونت‌گاه‌های غیر رسمی
- جامعه‌شناسی انحرافات و جرم‌شناسی و راهکارهای اجتماعی مواجهه با جرایم
- اصول و روش‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی
- آشنایی با سرانه‌های استاندارد خدمات شهری (درمانی، ورزشی، فضای سبز و ...)
- روش‌های زهکشی و دفع آب‌های سطحی
- آموزش شهروندی با تأکید بر حقوق زنان و کودکان
- آموزش شهروندی با تأکید بر اهمیت حقوق اقلیت‌ها و مدارا با سایر اقوام، نژادها و مذاهب
- استانداردهای زیرساخت‌های شهری شامل شبکه فاضلاب و معابر
- برنامه‌ریزی برای عرضه مهارت‌های فنی و حرفه‌ای با تمرکز بر موقعیت بندری و دروازه‌ای شهر و نیز مزیت نسبی در مشاغل مربوط به شیلات و آبی‌پروری

تحلیل مشکلات سکونت‌گاه‌های غیررسمی و نیازسنجی آموزشی مدیریت شهری در کرمانشاه

جدول ۱۰: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاه‌های غیررسمی شهر کرمانشاه

کالبدی	طبیعی و زیست محیطی	اقتصادی	اجتماعی و فرهنگی	جمعیتی	مسائل و معضلات اصلی سکونت‌گاه‌های غیررسمی در شهر کرمانشاه
• بافت ریز دانه • کیفیت پایین ساخت و ساز مسکونی • کم دوام بودن و نامناسب بودن مصالح • روشنایی نامطلوب معابر • کیفیت بسیار پایین امکانات خیابان‌ها و کوچه‌ها • عدم وجود پارک و تفریحگاه • عدم وجود کفسازی مناسب برای معابر • کمبود فضای سطح پیاده‌رو • بی‌نظمی حاشیه‌ی خیابان‌ها • شدت آسیب پذیری در مقابل سوانح • کمبود خدمات و تاسیسات شهری • توزیع نامناسب مغازه‌ها و واحدهای خدماتی	• ناکارآمدی سیستم دفع آبهای سطحی • جمع‌آوری نامناسب زباله‌ها • بخشی از فاضلاب مستقیماً به کوچه‌ها وارد می‌شود	• ۷۰ درصد شاغلین در بخشهای غیررسمی فعالیت می‌کنند. • نرخ بیکاری سال (۴۷) درصد مردان و ۹۲ درصد زنان) • سطح نازل تسهیلات واحدهای مسکونی • ۷۰ تا ۸۰ درصد ساختمان‌ها فاقد سند مالکیت می‌باشند • عدم دسترسی مطلوب به وسایل نقلیه عمومی • واحدهای مسکونی فاقد سند مالیکت می‌باشند • نسبت اجاره به درآمد بالاست • بیش از ۷۰ درصد واحدها بدون سند مالکیت می‌باشند • بیش از ۸۰ درصد ساکنان در منازل اجاره‌ای زندگی می‌کنند.	• درصد بالای بی‌سوادی • عدم امکان ادامه تحصیل به علت فقر • فقدان نهاد های اجتماعی و سازمان‌های محلی • تنوع قومیتی، دینی و زبانی • خدمات نامناسب تخصصی مراکز درمانی • بسیاری از ساکنین از هیچ‌گونه بیمه‌ای برخوردار نیستند • عدم امنیت برای زنان و دختران در ساعات شب	• بیش از ۳۶ درصد از جمعیت شهر در سکونتگاه‌های غیر رسمی زندگی می‌کنند • نرخ رشد جمعیت بالا (۲/۶۸ درصد) • جمعیت جوان محله‌ها؛ ۷۰ درصد جمعیت بین ۱۵ تا ۲۴ سال سن دارند • تراکم بالای جمعیت • بعد خانوار بالا (۵/۱ نفر) • تراکم بالای جمعیت در خانه‌های کوچک	

مشکلات و مسائل فوق حاصل تحلیل محتوا و بررسی مطالعات امکان سنجی توانمند سازی و ارزیابی اجتماعی شهر کرمانشاه است که در دسته های فوق طبقه بندی گردید. با توجه به موارد فوق **نیازهای آموزشی** ذیل که متناظر با مسائل مزبور می باشد پیشنهاد می گردد:

- آموزش تنظیم خانواده و شیوه های جلوگیری از بارداری
- روش های مقابله با فقر و شکستن چرخه فقر در محلات فقیرنشین
- استانداردها و ضوابط فنی زیرساخت های شهری شامل زهکشی دفع آب های سطحی، سیستم فاضلاب، احداث مسیل
- آشنایی با روش های مدیریت بحران خصوصا طوفان و سیل
- آشنایی با مقررات ملی ساختمان
- آشنایی با روش های مقاوم سازی و استحکام سازی ابنیه موجود با هزینه کم
- روش های کار آفرینی و اشتغال زایی
- ساماندهی و شناسایی مشاغل غیررسمی در شهر
- روش های مدیریت بهینه منابع مالی
- آشنایی با سرانه های خدمات شهری (ورزشی، فرهنگی، درمانی، فضای سبز و ...)
- اصول و روش های راهسازی و بهسازی و ترمیم معابر
- اصول مبلمان شهری، روشنایی معابر و پیاده رو سازی

تحلیل مشکلات سکونت‌گاه‌های غیررسمی و نیازسنجی آموزشی مدیریت شهری در زاهدان

جدول ۱۱: مسائل و مشکلات عمده سکونتگاه‌های غیررسمی شهر زاهدان

مسائل و معضلات اصلی سکونت‌گاه‌های غیر رسمی در شهر زاهدان	جمعیتی	اجتماعی و فرهنگی	اقتصادی	طبیعی و زیست محیطی	کالبدی
• ۵۰ درصد جمعیت زیر ۱۵ سال سن دارند • مهاجرت درون شهری نیز مشاهده می‌شود • در بین مردان ۳۲/۵ درصد و زنان ۴۱/۳ درصد فاقد توانایی خواندن و نوشتن هستند	• فقدان شناسنامه و مشکلات گسترده ناشی از آن در ازدواج، دریافت وام، ثبت نام در مدارس و هرگونه ارتباط با مراکز رسمی • درصد بالای مهاجران افغانی و پاکستانی • ترک تحصیل در میان دختران به علت مواردی چون تعصب خانواده، عدم امنیت معابر و افزایش سن ازدواج بیشتر مشاهده می‌شود • فقدان تشکل های مردمی محلی	• ۱۷ درصد سرپرستان خانوار بی کار هستند • اکثر شاغلین کارگران ساده روزمزد بدون بیمه و قرارداد هستند	• تخلیه فاضلاب حمام و بعضا توالت به صورت رو باز • عدم استطاعت تهیه آب شیرین و تصفیه آب به روش های خانگی • فقدان فضاهای سبز و باز	• کیفیت پایین آب لوله کشی • فقدان شبکه فاضلاب شهری • فقدان سیستم جمع آوری زباله • کمبود مراکز خدمات درمانی با توجه به تراکم جمعیت • فقدان سیستم روشنایی معابر • کفسازی نامناسب معابر و فقدان سیستم جمع آوری آبهای سطحی	

مشکلات و مسائل فوق حاصل تحلیل محتوا و بررسی مطالعات امکان سنجی توانمند سازی و ارزیابی اجتماعی شهر کرمانشاه است که در دسته های فوق طبقه بندی گردید. با توجه به موارد فوق **نیازهای آموزشی** ذیل که متناظر با مسائل مزبور می باشد پیشنهاد می گردد:

- راهکارهای افزایش نسبت باسوادان در محلات فقیرنشین از طریق تقویت نهضت سوادآموزی و آموزش و پرورش
- راهکارهای حل مشکلات سجلی و دریافت شناسنامه برای تمام اتباع ایرانی
- تدقیق روش هایی برای مواجهه با اتباع خارجی در محدوده های اسکان غیررسمی
- روش ها و ضرورت حمایت از تشکل های مردمی محلی به منظور تسریع فرایند توسعه محلی
- آشنایی با سرانه های خدمات شهری (ورزشی، فرهنگی، درمانی، فضای سبز و ...)
- استانداردها و ضوابط فنی زیرساخت های شهری شامل زهکشی دفع آب های سطحی، سیستم فاضلاب، احداث مسیل
- آموزش تنظیم خانواده و شیوه های جلوگیری از بارداری
- اصول مبلمان شهری، روشنایی معابر و پیاده رو سازی
- استانداردها و ضوابط عرضه آب آشامیدنی سالم و تصفیه فاضلاب

فصل چهارم:

نتایج و یافته های طرح

(نیازهای آموزشی شناسایی شده)

- جمع بندی و تلفیق نیازهای آموزشی
- نیازهای آموزشی خاص هر شهر
- ادغام نیازهای آموزشی و الویت سندی آنها
- الویت دوره های آموزشی مدیران شهری
- الویت دور های آموزشی برای کارشناسان شهری
- الویت دوره های آموزشی برای اعضاء شورای شهر

جمع بندی و تلفیق نیازهای آموزشی

با توجه به فرایندی که برای نیاز سنجی آموزشی طی شد با استفاده از دو روش تجزیه و تحلیل سازمان و تجزیه و تحلیل مشکل و نیز چهار تکنیک تحلیل اسناد، تحلیل خلاً ظرفیتی، بازدیدهای میدانی و تحلیل محتوای مطالعات پیشین، مجموعه ای غنی از نیازهای آموزشی مختلف برای نهاد مدیریت شهری (شامل سه سطح اعضای شورا، مدیران شهرداری و کارشناسان شهرداری) فراهم گردید. در این مجموعه با توجه به ماهیت و ویژگی های مشترک سکونتگاه های رسمی. برخی نیازها، بین تمام شهرهای هدف مشترک است و برخی نیز به طور خاص نیاز یک یا چند شهر است. با توجه به گستردگی نیازهای آموزشی استخراج شده در این بخش تلاش می گردد کلیه مقولات آموزشی شناسایی شده در دو دسته نیازهای آموزشی مشترک و نیازهای آموزشی خاص هر شهر به تفکیک آورده شود. سپس با توجه به حوزه های مشترک هر مقوله، در مواردی که امکان پذیر باشد مقوله های آموزشی در هم ادغام گردیده و یک دوره آموزشی را تعریف می کنند.

جدول ۱۲: جمع بندی و تلفیق نیازهای آموزشی

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱.	آشنایی با مفهوم سرمایه اجتماعی و روش های ارتقاء آن	تحلیل اسناد/ مطالعات نظری بخش ظرفیت سازی شهری
۲.	آشنایی با مفهوم و روش های برنامه ریزی برابانه و عدالت محور	
۳.	آشنایی با روش های جلب مشارکت ساکنان محلی	
۴.	آشنایی با انواع مشارکت های مردمی	
۵.	درک اهمیت توسعه محلی و شورای محلات	
۶.	آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی	
۷.	آشنایی با انواع طرح های توسعه کالبدی	
۸.	آشنایی با مشخصات طرح های ویژه اسکان غیررسمی	
۹.	شناسایی نیازها و اولویتهای اصلی سکونتگاه های غیررسمی	
۱۰.	آشنایی با اصول تکریم ارباب رجوع	
۱۱.	آشنایی با مفهوم و اصول شفافیت مالی	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱۲.	آشنایی با اصول و شیوه‌های کارآفرینی	تحلیل اسناد/ مطالعات نظری بخش ظرفیت سازی شهری
۱۳.	آشنایی با تکنیک‌های موفقیت مالی	
۱۴.	آشنایی با زیرساخت‌های شهری	
۱۵.	آشنایی با ضوابط فنی عرضه خدمات پایه شهری و آیین نامه‌های مربوطه (برق، آب آشامیدنی، فاضلاب، سوخت و مخابرات)	
۱۶.	آشنایی با استانداردهای ساخت و اجرای آسفالت	
۱۷.	آشنایی با روش‌های مقاوم سازی کم هزینه آلونک‌ها	
۱۸.	اصول بهداشت عمومی و فردی	
۱۹.	اصول و روش‌های حفاظت از محیط زیست	
۲۰.	آشنایی با ساختار و عملکرد سازمان محیط زیست	
۲۱.	ضوابط و آیین نامه های فنی و اجرایی بهسازی و اجرای شبکه‌های آبرسانی	تحلیل اسناد/ مطالعات نظری بخش بهسازی شهری
۲۲.	ضوابط و آیین نامه های فنی و اجرایی بهسازی و اجرای شبکه‌های فاضلاب	
۲۳.	اصول راهسازی و بهسازی معابر	
۲۴.	آشنایی با اصول و روش‌های طراحی و اجرای کانال‌های دفع آب‌های سطحی	
۲۵.	ضوابط فنی و روش‌های برق رسانی	
۲۶.	استانداردها و ضوابط تأمین روشنایی معابر	
۲۷.	روش‌های مکان یابی مراکز آتش نشانی	
۲۸.	مشخصات و تجهیزات مورد نیاز مراکز آتش نشانی	
۲۹.	آشنایی با انواع زمین بازی کودکان و روش‌های اجرای آن	
۳۰.	اصول طراحی، هزینه‌ها و اجرای مبلمان شهری	
۳۱.	روش‌ها و اصول انتقال کاربری‌های مزاحم	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۳۲.	اهمیت حفاظت از مسیرهای درون شهری	تحلیل اسناد/ مطالعات نظری بخش بهسازی شهری
۳۳.	روش های طراحی و اجرای مسیرهای شهری	
۳۴.	ضرورت و اهمیت سیل بند در پیشگیری از سوانح	
۳۵.	آشنایی با انواع مصالح ساختمانی و استانداردهای مرتبط	
۳۶.	آشنایی با اصول فائنانس و بانکداری بین المللی	
۳۷.	آشنایی با اصول بانک پذیری و تأمین مالی در مقیاس خرد	
۳۸.	آشنایی با روش های موفق تأمین خرده وام و تجارب مرتبط در کشورهای در حال توسعه	
۳۹.	برنامه ریزی مالی	
۴۰.	بودجه ریزی عملیاتی	
۴۱.	آشنایی با فناوری های نوین ساخت مسکن	
۴۲.	روش های ایجاد بازارچه های فصلی و هفتگی	
۴۳.	آشنایی با انواع تشکل های مردمی (NGO ها، CBO ها و مانند آنها)	
۴۴.	اصول و روش های برگزاری کارگاه های آموزشی	
۴۵.	آشنایی با مبانی آموزش فرهنگ شهروندی	
۴۶.	اصول و روش های شهرسازی مشارکتی و بهسازی مشارکتی	
۴۷.	اصول بهداشت عمومی	
۴۸.	آشنایی با قوانین مربوط به تعاونی ها	
۴۹.	مفهوم تعاونی های محلی	
۵۰.	آشنایی با انواع تعاونی های محلی موفق	
۵۱.	آشنایی با اصول جامعه شناسی انحرافات و جرم شناسی	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۵۲.	آشنایی با راهکارهای مؤثر پیشگیری از جرم	تحلیل اسناد / مطالعات نظری بخش بهسازی شهری
۵۳.	روش‌های توانمندسازی گروه‌های محلی زنان	
۵۴.	شناسایی انواع سوانح و بلایای طبیعی	
۵۵.	روش‌های مدیریت بحران	
۵۶.	روش‌های پیشگیری از سوانح طبیعی	
۵۷.	آشنایی با اصول مقاوم سازی و مقررات ملی ساختمان	
۵۸.	آشنایی با راهکارهای تضمین امنیت اقامت	
۵۹.	درک اهمیت اولویت دادن به ساکنان محلی برای خرید زمین محل اقامت	
۶۰.	آشنایی با روش‌های تنظیم ضوابط و مقررات ویژه سکونتگاه‌های غیررسمی	
۶۱.	اصول و روش‌های مشارکت ساکنان محلی	
۶۲.	اصول بانک پذیری و ایجاد صندوق‌های قرض الحسنه محلی	
۶۳.	شناسایی پیمانکاران موفق در حوزه بهسازی شهری	
۶۴.	اصول فنی ساختمان	تحلیل اسناد / سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی
۶۵.	برنامه ریزی مسکن	
۶۶.	اصول برنامه ریزی منطقه‌ای	
۶۷.	اصول و روش‌های کنترل حریم شهر	
۶۸.	آشنایی با فقر شهری و نحوه عمل چرخه فقر	
۶۹.	آشنایی با گروه‌های اصلی ذی نفوذ در شهر و نحوه تعامل با آن‌ها	
۷۰.	آشنایی با مراجع قدرت غیررسمی و گروه‌های فشار	
۷۱.	مفهوم توسعه پایدار و شهر قابل زیست	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۷۲.	آشنایی با مفهوم سلامت و راهکارهای حفظ آن	تحلیل اسناد / سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی
۷۳.	آشنایی با مفهوم امنیت به معنای عام آن شامل امنیت اجتماعی، روانی و ...	
۷۴.	آشنایی با تکنیک های مهارت زندگی و حل مسأله به منظور کاهش تعارضات و تنش های اجتماعی	
۷۵.	آشنایی با خدمات پایه و تأسیسات شهری	
۷۶.	فرهنگ شهروندی	
۷۷.	اصول و روش های شهرسازی و مدیریت شهری مشارکتی	
۷۸.	برنامه ریزی زیرساخت های شهری	
۷۹.	نحوه عمل چرخه فقر	
۸۰.	اصول و روش های مشارکت مردمی	
۸۱.	روش های توانمندسازی اجتماعات محلی	
۸۲.	آشنایی با شیوه های موفق ارائه خرده وام های قرض الحسنه	
۸۳.	آشنایی با مفهوم و عملکرد شورایاری ها	
۸۴.	اصول و روش های جلب مشارکت شهروندان	
۸۵.	آشنایی با مفهوم بهسازی، نوسازی و معاصر سازی شهری	
۸۶.	آشنایی با روش های ارزان قیمت ساختن مسکن مقاوم	
۸۷.	آشنایی با روش توانمندسازی	
۸۸.	آشنایی با سند اسکان مجدد	
۸۹.	آشنایی با شیوه های جبران خسارت افرادی که زمین خود را از دست می دهند	
۹۰.	مبانی فرهنگ شهروندی	
۹۱.	برنامه ریزی مسکن	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۹۲.	برنامه ریزی زیرساخت‌های شهری	تحلیل اسناد / سند ملی توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی
۹۳.	دوره‌های کارآفرینی	
۹۴.	روش‌های ایجاد بازارچه‌های محلی و فصلی	
۹۵.	آشنایی با طرح‌های راهبردی ساختاری	
۹۶.	روش‌های توانمندسازی اجتماعات محلی	
۹۷.	اهمیت و ضرورت شوراهای محلی در بهسازی اسکان غیررسمی	
۹۸.	آشنایی با سازوکارهای تعامل تشکل‌های مردمی و نهادهای دولتی	
۹۹.	آشنایی با اصول حکمروایی خوب شهری	
۱۰۰.	اهمیت مشارکت گروه‌های اقلیت و آسیب‌پذیر (زنان، جوانان، فقرا)	
۱۰۱.	نقش سازمان‌های غیردولتی در بهسازی اسکان غیررسمی و ظرفیت‌سازی در شهروندان	
۱۰۲.	آشنایی با سند اسکان مجدد	
۱۰۳.	روش‌های شهرسازی مشارکتی	
۱۰۴.	آشنایی با روش‌های مختلف اصلاح زمین	
۱۰۵.	برنامه ریزی مسکن برای اقشار کم‌درآمد	
۱۰۶.	آشنایی با طرح‌های توانمندسازی با رویکرد شهرنگر	
۱۰۷.	اهمیت پژوهش در حوزه اسکان غیررسمی	
۱۰۸.	اصول بانک‌پذیری	
۱۰۹.	شیوه‌های موفق ایجاد صندوق‌های قرض‌الحسنه محلی	
۱۱۰.	آشنایی با مفهوم فضاهای جمعی شهری و اهمیت آن	
۱۱۱.	آشنایی با سرانه‌های خدمات شهری	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱۱۲.	آشنایی با اصول حقوق مدنی و شهروندی	تحلیل اسناد / سند چهارچوب سیاست اسکان مجدد
۱۱۳.	اصول حفاظت محیط زیست	
۱۱۴.	آشنایی با طرح‌های ارزیابی اثرات اجتماعی و اقتصادی	
۱۱۵.	اصول و روش‌های مشارکت محلی	
۱۱۶.	مشارکت مردم در برنامه ریزی و اجرای طرح‌های شهری	
۱۱۷.	اهمیت و ضرورت اعمال حداقل جا به جایی در پروژه‌های عمرانی	
۱۱۸.	روش‌های تهیه طرح عملیاتی جا به جایی با مشارکت مردم	
۱۱۹.	آشنایی با شیوه‌های جبران خسارت افرادی که جا به جایی می‌شوند	
۱۲۰.	فرایند تهیه طرح جا به جایی	
۱۲۱.	روش‌های اقتصادی، اجتماعی و حقوقی شناسایی افراد مستحق دریافت خسارت	
۱۲۲.	روش‌های ممیزی املاک و مستغلات	
۱۲۳.	اصول GIS شهری	
۱۲۴.	اصول کاداستر و ثبت زمین	
۱۲۵.	آشنایی با شیوه‌های جبران خسارت افرادی که در فرایند اجرای طرح جا به جایی می‌شوند	
۱۲۶.	فرایند نظارت بر اجرای طرح جا به جایی	
۱۲۷.	آشنایی با طرح‌های ارزیابی اثرات زیست محیطی	تحلیل اسناد / سند مدیریت زیست محیطی
۱۲۸.	شناسایی نیازها و اولویت‌های محیط زیست شهری	
۱۲۹.	آشنایی با قانون مدیریت محیط زیست شهری و منابع طبیعی	
۱۳۰.	آشنایی با قانون توسعه شهری و کاربری اراضی	
۱۳۱.	آشنایی با قانون مناطق چهارگانه حفاظت شده زیست محیطی	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱۳۲.	آشنایی با قانون ارزیابی زیست محیطی	تحلیل اسناد / سند مدیریت زیست محیطی
۱۳۳.	آشنایی با قانون مدیریت منابع آب، آلودگی آب، هوا و خاک	
۱۳۴.	آشنایی با قانون حفاظت از آثار تاریخی در شهرها	
۱۳۵.	اصول پیشگیری از آلودگی‌های زیست محیطی در اجرای پروژه‌های عمرانی و شهری	
۱۳۶.	تسلط بر برنامه مدیریت زیست محیطی و کاربرد آن	
۱۳۷.	آشنایی با سند مدیریت زیست محیطی	
۱۳۸.	آشنایی با مفهوم توسعه پایدار و مناسبت محیطی	
۱۳۹.	آشنایی با طرح‌های ارزیابی اثرات زیست محیطی	
۱۴۰.	آشنایی با اصول ثبت و مساحی املاک	تحلیل خلاظرفیتی
۱۴۱.	مدیریت زمین و املاک	
۱۴۲.	انواع قراردادهای معاملات املاک و مستغلات	
۱۴۳.	برنامه‌ریزی مسکن ارزان قیمت	
۱۴۴.	آشنایی با انواع طرح‌های توسعه شهری	
۱۴۵.	آشنایی با ساختار برنامه ریزی شهری در ایران و نهادها و سازمان‌های مرتبط	
۱۴۶.	آشنایی با فرایند تهیه، تصویب و اجرای طرح‌های توسعه شهری در ایران	
۱۴۷.	روش‌های مهار آب و دفع آب‌های سطحی	
۱۴۸.	مقدمات هیدرولوژی و رفتار سیالات	
۱۴۹.	اصول فنی طراحی و اجرای مسیل‌ها	
۱۵۰.	اصول جنگل‌داری شهری و توسعه فضای سبز	
۱۵۱.	فرایندهای حقوقی انتقال مالکیت جنگل‌های درون شهری به شهرداری	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱۵۲.	روش های حفظ محیط زیست شهری	تکنیک خلاقیت
۱۵۳.	برنامه ریزی فرهنگی	
۱۵۴.	برنامه ریزی اوقات فراغت	
۱۵۵.	برنامه ریزی فعالیت های هنری	
۱۵۶.	برنامه ریزی امور ورزشی	
۱۵۷.	راهکارهای توسعه فضاهای ورزشی در شهرها	
۱۵۸.	آشنایی با قانون اصناف و آیین نامه های مربوطه	
۱۵۹.	آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان بهزیستی در ارتباط با ساماندهی متکدیان، کودکان خیابانی و خانه سالمندان	
۱۶۰.	روش های برخورد با آسیب های اجتماعی چون متکدی گری، کودکان خیابانی، دختران فراری، کودکان بی سرپرست و بدسرپرست	
۱۶۱.	اصول و روش های ایجاد و اداره خانه سالمندان	
۱۶۲.	آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در ارتباط با اداره مجتمع های گردشگری	
۱۶۳.	اصول مدیریت گردشگری شهری	
۱۶۴.	آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در ارتباط با حفاظت و بهسازی بناها و محوطه های تاریخی	
۱۶۵.	اصول و روش های مرمت شهری	
۱۶۶.	اصول و روش های توزیع برق شهری	
۱۶۷.	ضوابط و روش های عرضه خدمات مخابراتی	
۱۶۸.	اصول مدیریت امور نمایشگاه ها	
۱۶۹.	اصول بهداشت محیط شهری	

ردیف	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱۷۰.	آشنایی با قانون تأسیس آموزشگاه‌های آزاد و آیین نامه‌های مربوطه	تحلیل خلاقانه
۱۷۱.	اصول و ضوابط فنی عرضه آب آشامیدنی و تصفیه فاضلاب	
۱۷۲.	اصول و ضوابط فنی توزیع گاز در محدوده شهر	
۱۷۳.	اصول کارآفرینی و اشتغال زایی	
۱۷۴.	راهکارهای تشکیل تعاونی‌های محلی	
۱۷۵.	اصول آموزش شهروندی	
۱۷۶.	تشکیل تعاونی‌های گروه‌های خاص مانند تعاونی‌های زنان، جوانان و ...	
۱۷۷.	آشنایی با آیین نامه ۲۸۰۰	
۱۷۸.	آشنایی با مقررات ملی ساختمان (مبحث چهارم تا دهم)	
۱۷۹.	آشنایی با روش‌های مقاوم سازی ارزان قیمت بناها	
۱۸۰.	آشنایی با سند اسکان مجدد	
۱۸۱.	روش‌های جبران خسارت افرادی که در طی اجرای طرح‌های بهسازی جا به جا می‌شوند	
۱۸۲.	آشنایی با اصول جامعه‌شناسی انحرافات و جرم‌شناسی	
۱۸۳.	راهکارهای مواجهه با آسیب‌های اجتماعی	
۱۸۴.	روش‌های ثبت اسناد و املاک در محدوده‌های شهری و حرائم آن	
۱۸۵.	آشنایی با ابتکارات مالی شهرداری‌های دیگر	
۱۸۶.	روش‌های فاینانس و سرمایه‌گذاری خارجی	

جدول ۱۳: نیازهای آموزشی خاص شهر سنندج

ردیف	شهر	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱.	سنندج	نحوه هماهنگی بین دستگاه‌های مرتبط با حفاری‌های شهری	بازدید میدانی
۲.		روش‌های جلب مشارکت شهروندان و تجربیات شهرسازی مشارکتی	
۳.		ضرورت همکاری و هماهنگی‌های بین بخشی با سازمان مسکن و شهرسازی استان	
۴.		سرانه‌های خدمات شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی (سرانه ورزشی، درمانی، فضای سبز و ...)	
۵.		آشنایی با مخاطرات طبیعی زمین شامل لغزش و رانش زمین و راهکارهای مقابله با آن	
۶.		آشنایی با روش‌های ایمن ساخت و ساز در مناطق کوهستانی و پر شیب	
۷.		نحوه ارتباط با نمایندگان مردم محلی به خصوص هیأت امنای مساجد محلی	
۸.		برنامه ریزی راهبردی و بلند مدت	
۹.		تدوین چشم انداز بلندمدت شهر	
۱۰.		آشنایی با حقوق شهری و ضوابط توانمندسازی	
۱۱.		آشنایی با نقش و مسوولیت های شهرداری و شورا در بهسازی شهری	تحلیل محتوای مطالعات پیشین
۱۲.		آشنایی با آشنایی با برنامه های توسعه کلان مانند سند چشم انداز	
۱۳.		آشنایی با مسائل حقوقی جامعه شناختی جمعیت شناختی مرتبط با بهسازی شهری	
۱۴.		آشنایی با نحوه اطلاع رسانی در مورد پروژه های عمرانی، برخورد با ساکنین و جلب مشارکت	
۱۵.		آشنایی با زمان بندی پروژه ها و دوره های کنترل پروژه	
۱۶.		آشنایی با تکنیک‌های طراحی، اجرا و نظارت در بهسازی معابر شیبدار	
۱۷.		آشنایی با شیوه‌های استحکام‌بخشی و کاهش خطرات ناشی از حوادث غیرمترقبه	
۱۸.		آشنایی با شیوه‌های مکانیابی، احداث و استانداردهای پایگاه‌های امدادی	

جدول ۱۴: نیازهای آموزشی خاص شهر زاهدان

ردیف	شهر	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱.	زاهدان	بهداشت عمومی و فردی	بازدید میدانی
۲.		آموزش حقوق شهروندی	
۳.		مبارزه با قومیت گرایی و فرقه گرایی	
۴.		آشنایی با استانداردهای خدمات شهری شامل آسفالت معابر و جمع آوری و دفن بهداشتی زباله	
۵.		سرانه‌های خدمات شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی (سرانه ورزشی، درمانی، فضای سبز و مذهبی)	
۶.		اصول بهداشت عمومی و فردی	
۷.		آشنایی با اصول کارآفرینی و اشتغال‌زایی	
۸.		شناخت ویژگی‌های اقلیمی و بلایای طبیعی و راهکارهای مقابله با آن	
۹.		قانونمداری و مبارزه با قومیت‌مداری	
۱۰.		ترویج اعمال ضوابط قانونی در به کارگیری نیروهای کارشناس دارای صلاحیت در پست‌های مربوطه	
۱۱.		روش‌های برقراری هماهنگی‌های بین بخشی خصوصا با دستگاه‌های خدمات‌رسان	
۱۲.		راهکارهای افزایش نسبت باسوادان در محلات فقیرنشین از طریق تقویت نهضت سوادآموزی و آموزش و پرورش	تحلیل محتوای مطالعات پیشین
۱۳.		راهکارهای حل مشکلات سحلی و دریافت شناسنامه برای تمام اتباع ایرانی	
۱۴.		تدقیق روش‌هایی برای مواجهه با اتباع خارجی در محدوده‌های اسکان غیررسمی	
۱۵.		روش‌ها و ضرورت حمایت از تشکل‌های مردمی محلی به منظور تسریع فرایند توسعه محلی	
۱۶.		آشنایی با سرانه‌های خدمات شهری (ورزشی، فرهنگی، درمانی، فضای سبز و ...)	
۱۷.		استانداردها و ضوابط فنی زیرساخت‌های شهری شامل زهکشی دفع آب‌های سطحی، سیستم فاضلاب، احداث مسیر	
۱۸.		آموزش تنظیم خانواده و شیوه‌های جلوگیری از بارداری	
۱۹.		اصول مبلمان شهری، روشنایی معابر و پیاده‌رو سازی	
۲۰.		استانداردها و ضوابط عرضه آب آشامیدنی سالم و تصفیه فاضلاب	

جدول ۱۵، ۱۶، ۱۷ : نیازهای آموزشی خاص شهر تبریز، بندرعباس، کرمانشاه

ردیف	شهر	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱.	تبریز	آشنایی با اصول جا به جایی و اسکان مجدد	بازدید میدانی
۲.		حقوق املاک و مستغلات	
۳.		روش های جلب مشارکت شهروندان	
۴.		آشنایی با اهداف و شیوه های توانمندسازی برای اعضای شورای شهر	
۵.		اهمیت اکتفا به ضوابط شهرسازی حداقلی و در حد استطاعت ساکنین سکونتگاه های غیررسمی	
۶.		هماهنگی بین دستگاه های مرتبط با حفاری های شهری	
۷.		راهکارها و ابتکارات تأمین مالی بهسازی اسکان غیررسمی	
۸.		آشنایی با مخاطرات طبیعی زمین شامل زلزله، زمین لغزش و رانش زمین و راهکارهای مقابله با آن	
۹.		ضرورت رفع تعارض تأسیسات شهری و ایمنی تأسیسات شهری	
۱۰.		آشنایی اعضای شورا با مبانی نظری و تجربیات اسکان مجدد (لزوم جابجایی و شیوه های تأمین مسکن)	تحلیل محتوای مطالعات پیشین
۱۱.		تسلط به محتوای سند اسکان مجدد (به ویژه وظایف تعیین شده برای شهرداری و شورا در این زمینه)	
۱۲.		آشنایی با جنبه های اجتماعی و تبعات فرهنگی و اقتصادی جابجایی سکونتگاه ها	
۱۳.		آشنایی با شیوه های جلب مشارکت ساکنین	
۱۴.		آشنایی با شیوه های تأمین منابع مالی به منظور جابجایی سکونتگاه	
۱۵.		آشنایی با حقوق ساکنان این سکونتگاه بر اساس قوانین موجود و سند توانمندسازی	
۱۶.		آشنایی با اهمیت حضور و لزوم ارتقاء شرایط سکونت در سکونتگاه های غیر رسمی	
۱۷.		آشنایی با تجربیات موفق بهسازی شهری	
۱۸.		آشنایی با اهمیت مشارکت محلی و تشکیل نهادهای محلی فعال در زمینه برنامه ریزی و اجرای بهسازی شهری	
۱۹.		آشنایی با شیوه های تأمین منابع مالی و جلب خودیاری ساکنان	

ردیف	شهر	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱.	بندرعباس	آشنایی با انواع اختلافات حقوقی رایج بر سر مالکیت زمین در سکونتگاه‌های غیررسمی	بازدید میدانی
۲.		آشنایی با نحوه عمل چرخه فقر و راهکارهای برون رفت از آن	
۳.		روش‌های استفاده بهینه از زمین و جلوگیری از اسراف زمین با استفاده از ارتفاع	
۴.		مبارزه با قومیت گرایی و ترویج مدارا و تسامح به عنوان عامل توسعه اجتماعی	
۵.		آشنایی با اصول کارآفرینی و اشتغال‌زایی	
۶.		آشنایی با روش‌های تأمین منابع مالی پایدار به منظور تداوم اقدامات بهسازی شهری	تحلیل محتوای مطالعات پیشین
۷.		آشنایی شورای شهر با اهمیت نهادهای سازمان‌یافته محلی در بهسازی و نقش شورا در ایجاد و توسعه این نهادها	
۸.		آشنایی اعضای شورا با انواع طرح‌های توسعه شهری و بهسازی سکونت‌گاه‌های غیر رسمی	
۹.		جامعه‌شناسی انحرافات و جرم‌شناسی و راهکارهای اجتماعی مواجهه با جرایم	
۱۰.		اصول و روش‌های کارآفرینی و اشتغال‌زایی	
۱۱.		آشنایی با سرانه‌های استاندارد خدمات شهری (درمانی، ورزشی، فضای سبز و ...)	
۱۲.		روش‌های زهکشی و دفع آب‌های سطحی	
۱۳.		آموزش شهروندی با تأکید بر حقوق زنان و کودکان	
۱۴.		آموزش شهروندی با تأکید بر اهمیت حقوق اقلیت‌ها و مدارا با سایر اقوام، نژادها و مذاهب	
۱۵.		استانداردهای زیرساخت‌های شهری شامل شبکه فاضلاب و معابر	
۱۶.		برنامه ریزی برای عرضه مهارت‌های فنی و حرفه‌ای با تمرکز بر موقعیت بندری و دروازه‌ای شهر و نیز مزیت نسبی در مشاغل مربوط به شیلات و آبی‌زی پروری	

ردیف	شهر	نیاز آموزشی	تکنیک نیازسنجی
۱.	کرمانشاه	مبارزه با قومیت گرایی و ترویج مدارا و تسامح به عنوان عامل توسعه اجتماعی	بازدید میدانی
۲.		ترویج اعمال ضوابط قانونی در به کار گیری نیروهای کارشناس دارای صلاحیت در پست های مربوطه	
۳.		آشنایی با سند اسکان مجدد و شیوه های جبران خسارت افرادی که در جریان اجرای طرح بهسازی شهری جا به جا می شوند	
۴.		اهمیت فعالیت تشکل ها و نهادهای مدنی برای تقویت فرایند توانمندسازی سکونتگاه های غیررسمی	
۵.		آموزش حقوق شهروندی	
۶.		آموزش تنظیم خانواده و شیوه های جلوگیری از بارداری	تحلیل محتوای مطالعات پیشین
۷.		روش های مقابله با فقر و شکستن چرخه فقر در محلات فقیرنشین	
۸.		استانداردها و ضوابط فنی زیرساخت های شهری شامل زهکشی دفع آب های سطحی، سیستم فاضلاب، احداث مسیل	
۹.		آشنایی با روش های مدیریت بحران خصوصا طوفان و سیل	
۱۰.		آشنایی با مقررات ملی ساختمان	
۱۱.		آشنایی با روش های مقاوم سازی و استحکام سازی ابنیه موجود با هزینه کم	
۱۲.		روش های کارآفرینی و اشتغال زایی	
۱۳.		ساماندهی و شناسایی مشاغل غیررسمی در شهر	
۱۴.		روش های مدیریت بهینه منابع مالی	
۱۵.		آشنایی با سرانه های خدمات شهری (ورزشی، فرهنگی، درمانی، فضای سبز و ...)	
۱۶.		اصول و روش های راهسازی و بهسازی و ترمیم معابر	
۱۷.		اصول مبلمان شهری، روشنایی معابر و پیاده رو سازی	

ادغام نیازهای آموزشی و اولویت بندی آن‌ها

با نگاهی به مجموعه نیازهای آموزشی مندرج در بخش قبل، می‌توان دریافت که بین برخی نیازهای آموزشی، اشتراکات فراوانی به چشم می‌خورد. به این علت، نیازهای هم رده با یکدیگر ادغام گردیده و یک دوره آموزشی واحد را تشکیل می‌دهند. برای اعتبار بخشی و اولویت بندی این دوره‌ها، در قالب پرسشنامه شماره ۲ در کارگاه ملی پروژه حاضر نظر شرکت کنندگان درباره اولویت این دوره‌ها مورد سؤال قرار گرفت. در ادامه نحوه ادغام نیازهای آموزشی و تدوین دوره‌ها و نیز نتایج حاصل از پرسشنامه شماره ۲ - که به هدف اولویت بندی دوره‌های آموزشی تنظیم گردیده است - ارائه می‌گردد.

دوره ۱: آشنایی با اسناد مرتبط شامل سند توانمندسازی، سیاست اسکان مجدد و مدیریت

زیست محیطی.

- ۱- آشنایی با سند اسکان مجدد
- ۲- آشنایی با سند مدیریت زیست محیطی
- ۳- آشنایی با سند ملی توانمندسازی و آیین نامه های مربوطه
- ۴- روش‌های توانمندسازی اجتماعات محلی

دوره ۲: آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی شامل انواع طرح های توسعه شهری،

مشخصات طرح های ویژه اسکان غیررسمی، اصول و روش های شهرسازی مشارکتی و

بهسازی مشارکتی، روش های تنظیم ضوابط ویژه و قوانین توسعه شهری

- ۱- آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی
- ۲- آشنایی با انواع طرح‌های توسعه کالبدی
- ۳- آشنایی با مشخصات طرح‌های ویژه اسکان غیررسمی
- ۴- شناسایی نیازها و اولویت‌های اصلی سکونتگاه‌های غیررسمی
- ۵- آشنایی با انواع زمین بازی کودکان و روش‌های اجرای آن
- ۶- اصول طراحی، هزینه‌ها و اجرای مبلمان شهری
- ۷- روش‌ها و اصول انتقال کاربری‌های مزاحم
- ۸- اصول و روش‌های شهرسازی مشارکتی و بهسازی مشارکتی
- ۹- آشنایی با روش‌های تنظیم ضوابط و مقررات ویژه سکونتگاه‌های غیررسمی
- ۱۰- اصول و روش‌های شهرسازی و مدیریت شهری مشارکتی
- ۱۱- آشنایی با مفهوم بهسازی، نوسازی و معاصر سازی شهری

- ۱۲- آشنایی با روش توانمندسازی
- ۱۳- آشنایی با طرح های راهبردی ساختاری
- ۱۴- روش های شهرسازی مشارکتی
- ۱۵- آشنایی با طرح های توانمندسازی با رویکرد شهرنگر
- ۱۶- اهمیت پژوهش در حوزه اسکان غیررسمی
- ۱۷- آشنایی با مفهوم فضاهای جمعی شهری و اهمیت آن
- ۱۸- آشنایی با سرانه های خدمات شهری
- ۱۹- مشارکت مردم در برنامه ریزی و اجرای طرح های شهری
- ۲۰- آشنایی با قانون حفاظت از آثار تاریخی در شهرها
- ۲۱- آشنایی با انواع طرح های توسعه شهری
- ۲۲- آشنایی با ساختار برنامه ریزی شهری در ایران و نهادها و سازمان های مرتبط
- ۲۳- آشنایی با فرایند تهیه، تصویب و اجرای طرح های توسعه شهری در ایران
- ۲۴- آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در ارتباط با حفاظت و بهسازی بناها و محوطه های تاریخی
- ۲۵- اصول و روش های مرمت شهری

دوره ۳: مدیریت فرایند جا به جایی و اسکان مجدد شامل تملک، جبران خسارت و

مدیریت اسناد و املاک

- ۱- آشنایی با راهکارهای تضمین امنیت اقامت
- ۲- درک اهمیت اولویت دادن به ساکنان محلی برای خرید زمین محل اقامت
- ۳- آشنایی با شیوه های جبران خسارت افرادی که زمین خود را از دست می دهند
- ۴- اهمیت و ضرورت اعمال حداقل جا به جایی در پروژه های عمرانی
- ۵- روش های تهیه طرح عملیاتی جا به جایی با مشارکت مردم
- ۶- آشنایی با شیوه های جبران خسارت افرادی که جا به جا می شوند
- ۷- فرایند تهیه طرح جا به جایی
- ۸- روش های اقتصادی، اجتماعی و حقوقی شناسایی افراد مستحق دریافت خسارت
- ۹- آشنایی با شیوه های جبران خسارت افرادی که در فرایند اجرای طرح جا به جا می شوند
- ۱۰- فرایند نظارت بر اجرای طرح جا به جایی

دوره ۴: برنامه ریزی و ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار شامل اصول و شیوه‌های کارآفرینی، تعاونی‌های محلی، اعطای تسهیلات حمایت از مشاغل کوچک و صنایع دستی

- ۱- دوره‌های کارآفرینی
- ۲- روش‌های ایجاد بازارچه‌های محلی و فصلی
- ۳- اصول بانک پذیری
- ۴- شیوه‌های موفق ایجاد صندوق‌های قرض الحسنه محلی
- ۵- آشنایی با طرح‌های ارزیابی اثرات اجتماعی و اقتصادی
- ۶- آشنایی با قانون اصناف و آیین‌نامه‌های مربوطه
- ۷- آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در ارتباط با اداره مجتمع‌های گردشگری
- ۸- اصول مدیریت گردشگری شهری
- ۹- آشنایی با قانون تأسیس آموزشگاه‌های آزاد و آیین‌نامه‌های مربوطه
- ۱۰- اصول کارآفرینی و اشتغال زایی
- ۱۱- راهکارهای تشکیل تعاونی‌های محلی

دوره ۵: نحوه تأمین مالی بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی شامل تکنیک‌های موفقیت مالی، اصول فاینانس، تأمین مالی در مقیاس خرد، اوراق مشارکت، برنامه ریزی مالی و بودجه ریزی عملیاتی

- ۱- آشنایی با مفهوم و اصول شفافیت مالی
- ۲- آشنایی با اصول و شیوه‌های کارآفرینی
- ۳- آشنایی با تکنیک‌های موفقیت مالی
- ۴- آشنایی با اصول فاینانس و بانکداری بین‌المللی
- ۵- آشنایی با اصول بانک پذیری و تأمین مالی در مقیاس خرد
- ۶- آشنایی با روش‌های موفق تأمین خرده وام و تجارب مرتبط در کشورهای در حال توسعه
- ۷- برنامه ریزی مالی
- ۸- بودجه ریزی عملیاتی
- ۹- آشنایی با شیوه‌های موفق ارائه خرده وام‌های قرض الحسنه
- ۱۰- آشنایی با ابتکارات مالی شهرداری‌های دیگر
- ۱۱- روش‌های فاینانس و سرمایه گذاری خارجی

دوره ۶: مواجهه با آسیب های اجتماعی و تأمین امنیت شامل اعتیاد، متکدیان، کودکان

خیابانی و خانواده های بی سرپرست

- ۱- آشنایی با اصول جامعه شناسی انحرافات و جرم شناسی
- ۲- آشنایی با راهکارهای مؤثر پیشگیری از جرم
- ۳- آشنایی با مفهوم امنیت به معنای عام آن شامل امنیت اجتماعی، روانی و ...
- ۴- آشنایی با تکنیک های مهارت زندگی و حل مسأله به منظور کاهش تعارضات و تنش های اجتماعی
- ۵- برنامه ریزی فرهنگی
- ۶- برنامه ریزی اوقات فراغت
- ۷- برنامه ریزی فعالیت های هنری
- ۸- برنامه ریزی امور ورزشی
- ۹- راهکارهای توسعه فضاهای ورزشی در شهرها
- ۱۰- آشنایی با راهکارهای همکاری با سازمان بهزیستی در ارتباط با ساماندهی متکدیان، کودکان خیابانی و خانه سالمندان
- ۱۱- روش های برخورد با آسیب های اجتماعی چون متکدی گری، کودکان خیابانی، دختران فراری، کودکان بی سرپرست و بدسرپرست
- ۱۲- اصول و روش های ایجاد و اداره خانه سالمندان

دوره ۷: مدیریت و ارائه خدمات پایه و زیر ساختی شامل برق، آب، مخابرات، گاز،

راهسازی و بهسازی معابر، زهکشی معابر، آسفالت و پیاده رو سازی و کانال های دفع آب های

سطحی

- ۱- آشنایی با زیرساخت های شهری
- ۲- آشنایی با ضوابط فنی عرضه خدمات پایه شهری و آیین نامه های مربوطه (برق، آب آشامیدنی، فاضلاب، سوخت و مخابرات)
- ۳- آشنایی با استانداردهای ساخت و اجرای آسفالت
- ۴- ضوابط و آیین نامه های فنی و اجرایی بهسازی و اجرای شبکه های آبرسانی
- ۵- ضوابط و آیین نامه های فنی و اجرایی بهسازی و اجرای شبکه های فاضلاب
- ۶- اصول راهسازی و بهسازی معابر
- ۷- آشنایی با اصول و روش های طراحی و اجرای کانال های دفع آب های سطحی

- ۸- ضوابط فنی و روش‌های برق رسانی
- ۹- استانداردها و ضوابط تأمین روشنایی معابر
- ۱۰- شناسایی پیمانکاران موفق در حوزه بهسازی شهری
- ۱۱- اصول فنی ساختمان
- ۱۲- آشنایی با خدمات پایه و تأسیسات شهری
- ۱۳- برنامه ریزی زیرساخت‌های شهری
- ۱۴- برنامه ریزی زیرساخت‌های شهری
- ۱۵- روش‌های مهار آب و دفع آب‌های سطحی
- ۱۶- مقدمات هیدرولوژی و رفتار سیالات
- ۱۷- اصول فنی طراحی و اجرای مسیل‌ها
- ۱۸- اصول و روش‌های توزیع برق شهری
- ۱۹- ضوابط و روش‌های عرضه خدمات مخابراتی
- ۲۰- اصول مدیریت امور نمایشگاه‌ها
- ۲۱- اصول و ضوابط فنی عرضه آب آشامیدنی و تصفیه فاضلاب
- ۲۲- اصول و ضوابط فنی توزیع گاز در محدوده شهر

دوره ۸: روش‌ها و تکنیک‌های جلب مشارکت شهروندان شامل اهمیت توسعه محلی و شورای محلات، آشنایی با انواع تشکل‌های مردمی (CBO ها و NGO ها و مانند آن‌ها)، راه‌های افزایش مشارکت شهروندان در امور شهری، نقش شوراهای محلی و نقش سازمان‌های غیردولتی در بهسازی اسکان غیررسمی و ظرفیت‌سازی شهروندان

- ۱- آشنایی با مفهوم سرمایه اجتماعی و روش‌های ارتقاء آن
- ۲- آشنایی با مفهوم و روش‌های برنامه ریزی برابانه و عدالت محور
- ۳- آشنایی با روش‌های جلب مشارکت ساکنان محلی
- ۴- آشنایی با انواع مشارکت‌های مردمی
- ۵- درک اهمیت توسعه محلی و شورای محلات
- ۶- آشنایی با انواع تشکل‌های مردمی (CBO ها، NGO ها و مانند آن‌ها)
- ۷- اصول و روش‌های برگزاری کارگاه‌های آموزشی
- ۸- روش‌های توانمندسازی گروه‌های محلی زنان
- ۹- اصول و روش‌های مشارکت ساکنان محلی

- ۱۰- آشنایی با گروه های اصلی ذی نفوذ در شهر و نحوه تعامل با آنها
- ۱۱- آشنایی با مراجع قدرت غیررسمی و گروه های فشار
- ۱۲- اصول و روش های مشارکت مردمی
- ۱۳- آشنایی با مفهوم و عملکرد شورایی ها
- ۱۴- اصول و روش های جلب مشارکت شهروندان
- ۱۵- روش های توانمندسازی اجتماعات محلی
- ۱۶- اهمیت و ضرورت شوراهای محلی در بهسازی اسکان غیررسمی
- ۱۷- آشنایی با سازوکارهای تعامل تشکل های مردمی و نهادهای دولتی
- ۱۸- اهمیت مشارکت گروه های اقلیت و آسیب پذیر (زنان، جوانان، فقرا)
- ۱۹- نقش سازمان های غیردولتی در بهسازی اسکان غیررسمی و ظرفیت سازی در شهروندان
- ۲۰- اصول و روش های مشارکت محلی
- ۲۱- تشکیل تعاونی های گروه های خاص مانند تعاونی های زنان، جوانان و ...

دوره ۹: مواجهه با فقر شهری شامل نحوه عمل چرخه فقر، رفتارهای فقرا و چگونگی

شکستن چرخه فقر

- ۱- روش های ایجاد بازارچه های فصلی و هفتگی
- ۲- مفهوم تعاونی های محلی
- ۳- آشنایی با قوانین مربوط به تعاونی ها
- ۴- آشنایی با انواع تعاونی های محلی موفق
- ۵- اصول بانک پذیری و ایجاد صندوق های قرض الحسنه محلی
- ۶- آشنایی با فقر شهری و نحوه عمل چرخه فقر
- ۷- نحوه عمل چرخه فقر

دوره ۱۰: روش های آموزش شهروندی شامل مهارت های مدنی، حقوق مدنی، حفظ محیط

زیست، توانمندسازی زنان

- ۱- آشنایی با اصول تکریم ارباب رجوع
- ۲- آشنایی با مبانی آموزش فرهنگ شهروندی
- ۳- احترام به اقلیت ها
- ۴- مبارزه با قوم مداری و فرقه گرایی

- ۵- توانمند سازی جوانان و زنان
- ۶- مبانی فرهنگ شهروندی
- ۷- آشنایی با اصول حقوق مدنی و شهروندی
- ۸- اصول آموزش شهروندی

دوره ۱۱: اصول حکمروایی خوب شهری شامل ویژگی‌ها و راهکارهای عملیاتی کردن

حکمروایی خوب

- ۱- آشنایی با اصول حکمروایی خوب شهری
- ۲- آشنایی با مفهوم و اصول شفافیت مالی

دوره ۱۲: مدیریت بحران شامل پیشگیری از سوانح، آمادگی قبل، حین و بعد از زلزله و

سایر بلایای طبیعی چون سیل، آتش سوزی و مانند آن‌ها

- ۱- روش‌های مکان یابی مراکز آتش نشانی
- ۲- مشخصات و تجهیزات مورد نیاز مراکز آتش نشانی
- ۳- اهمیت حفاظت از مسیرهای درون شهری
- ۴- روش‌های طراحی و اجرای مسیرهای شهری
- ۵- ضرورت و اهمیت سیل بند در پیشگیری از سوانح
- ۶- شناسایی انواع سوانح و بلایای طبیعی
- ۷- روش‌های مدیریت بحران
- ۸- روش‌های پیشگیری از سوانح طبیعی

دوره ۱۳: اصول بهداشت عمومی و فردی

- ۱- اصول بهداشت عمومی و فردی
- ۲- اصول بهداشت عمومی
- ۳- آشنایی با مفهوم سلامت و راهکارهای حفظ آن
- ۴- اصول بهداشت محیط شهری

دوره ۱۴: مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری شامل توسعه پایدار و شهر قابل زیست، پارک و فضای سبز، ارزیابی اثرات زیست محیطی، مدیریت منابع آب، اکولوژی آب، هوا و خاک، سند مدیریت زیست محیطی، کاربری های مزاحم، پارک های جنگلی، مدیریت پسماند در سکونتگاه های غیررسمی

- ۱- اصول و روش های حفاظت از محیط زیست
- ۲- آشنایی با ساختار و عملکرد سازمان محیط زیست
- ۳- مفهوم توسعه پایدار و شهر قابل زیست
- ۴- اصول حفاظت محیط زیست
- ۵- آشنایی با طرح های ارزیابی اثرات زیست محیطی
- ۶- شناسایی نیازها و اولویت های محیط زیست شهری
- ۷- آشنایی با قانون مدیریت محیط زیست شهری و منابع طبیعی
- ۸- آشنایی با قانون توسعه شهری و کاربری اراضی
- ۹- آشنایی با قانون مناطق چهارگانه حفاظت شده زیست محیطی
- ۱۰- آشنایی با قانون ارزیابی زیست محیطی
- ۱۱- آشنایی با قانون مدیریت منابع آب، آلودگی آب، هوا و خاک
- ۱۲- اصول پیشگیری از آلودگی های زیست محیطی در اجرای پروژه های عمرانی و شهری
- ۱۳- تسلط بر برنامه مدیریت زیست محیطی و کاربرد آن
- ۱۴- آشنایی با مفهوم توسعه پایدار و مناسبت محیطی
- ۱۵- آشنایی با طرح های ارزیابی اثرات زیست محیطی
- ۱۶- اصول جنگل داری شهری و توسعه فضای سبز
- ۱۷- فرایندهای حقوقی انتقال مالکیت جنگل های درون شهری به شهرداری
- ۱۸- روش های حفظ محیط زیست شهری

دوره ۱۵: مدیریت زمین شهری

- ۱- اصول برنامه ریزی منطقه ای
- ۲- اصول و روش های کنترل حریم شهر
- ۳- آشنایی با روش های مختلف اصلاح زمین
- ۴- روش های ممیزی املاک و مستغلات
- ۵- اصول GIS شهری

- ۶- اصول کاداستر و ثبت زمین
- ۷- آشنایی با اصول ثبت و مساحی املاک
- ۸- مدیریت زمین و املاک
- ۹- انواع قراردادهای معاملات املاک و مستغلات
- ۱۰- روش‌های ثبت اسناد و املاک در محدوده‌های شهری و حرائم آن

دوره ۱۶: برنامه ریزی و تأمین مسکن فقرا و کم درآمد‌ها شامل برنامه ریزی مسکن،

فناوری‌های نوین ساخت، مصالح ساختمانی، مقاوم سازی مسکن فقرا

- ۱- آشنایی با روش‌های مقاوم سازی کم هزینه آلونک‌ها
- ۲- آشنایی با انواع مصالح ساختمانی و استانداردهای مرتبط
- ۳- آشنایی با فناوری‌های نوین ساخت مسکن
- ۴- آشنایی با اصول مقاوم سازی و مقررات ملی ساختمان
- ۵- برنامه ریزی مسکن
- ۶- آشنایی با روش‌های ارزان قیمت ساختن مسکن مقاوم
- ۷- برنامه ریزی مسکن برای اقشار کم درآمد
- ۸- برنامه‌ریزی مسکن ارزان قیمت
- ۹- آشنایی با آیین نامه ۲۸۰۰
- ۱۰- آشنایی با مقررات ملی ساختمان (مبحث چهارم تا دهم)
- ۱۱- آشنایی با روش‌های مقاوم سازی ارزان قیمت بناها

تحلیل پرسشنامه شماره ۲ که به اعتبار بخشی و اولویت بندی دوره های آموزشی برای سه سطح مخاطبان

(اعضای شورا، مدیران شهری و کارشناسان شهری) می پردازد در صفحه بعد ذکر می شود.

اولویت دوره‌های آموزشی برای مدیران شهری

جدول ۱۸: الویت دوره های آموزشی برای مدیران شهری

اولویت	امتیاز میانگین	عنوان دوره
۱	۱۰.۵۷۱۴	سؤال ۵- نحوه تأمین مالی بهسازی سکونتگاه های غیررسمی شامل تکنیک های موفقیت مالی، اصول فاینانس، تأمین مالی در مقیاس خرد، اوراق مشارکت، برنامه ریزی مالی و بودجه ریزی عملیاتی
۲	۱۰.۴۷۶۲	سؤال ۲- آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی شامل انواع طرح های توسعه شهری، مشخصات طرح‌های ویژه اسکان غیررسمی، اصول و روش های شهرسازی مشارکتی و بهسازی مشارکتی، روش های تنظیم ضوابط ویژه و قوانین توسعه شهری
۳	۹.۹۵۲۴	سؤال ۱- آشنایی با اسناد مرتبط شامل سند توانمندسازی، سیاست اسکان مجدد و مدیریت زیست محیطی.
۳	۹.۹۵۲۴	سؤال ۸- روش ها و تکنیک های جلب مشارکت شهروندان شامل اهمیت توسعه محلی و شورای محلات، آشنایی با انواع تشکل های مردمی (CBO ها و NGO ها و مانند آنها)، راه‌های افزایش مشارکت شهروندان در امور شهری، نقش شوراها در توسعه محلی و نقش سازمان‌های غیردولتی در بهسازی اسکان غیررسمی و ظرفیت سازی شهروندان
۵	۹.۸۵۷۱	سؤال ۷- مدیریت و ارائه خدمات پایه و زیر ساختی شامل برق، آب، مخابرات، گاز، راهسازی و بهسازی معابر، زهکشی معابر، آسفالت و پیاده رو سازی و کانال های دفع آب های سطحی
۵	۹.۸۵۷۱	سؤال ۱۵- مدیریت زمین شهری
۷	۹.۸۰۹۵	سؤال ۳- مدیریت فرایند جا به جایی و اسکان مجدد شامل تملک، جبران خسارت و مدیریت اسناد و املاک
۸	۹.۵۷۱۴	سؤال ۱۲- مدیریت بحران شامل پیشگیری از سوانح، آمادگی قبل، حین و بعد از زلزله و سایر بلایای طبیعی چون سیل، آتش سوزی و مانند آن‌ها
۹	۹.۴۲۸۶	سؤال ۱۱- اصول حکمروایی خوب شهری شامل ویژگی ها و راهکارهای عملیاتی کردن حکمروایی خوب
۱۰	۹.۲۸۵۷	سؤال ۱۴- مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری شامل توسعه پایدار و شهر قابل زیست، پارک و فضای سبز، ارزیابی اثرات زیست محیطی، مدیریت منابع آب، اکولوژی آب، هوا و خاک، سند مدیریت زیست محیطی، کاربری‌های مزاحم، پارک‌های جنگلی، مدیریت پسماند در سکونتگاه‌های غیررسمی

اولویت	امتیاز میانگین	عنوان دوره
۱۱	۹.۱۹۰۵	سؤال ۱۶- برنامه ریزی و تأمین مسکن فقرا و کم درآمدها شامل برنامه ریزی مسکن، فناوری های نوین ساخت، مصالح ساختمانی، مقاوم سازی مسکن فقرا
۱۲	۸.۸۰۹۵	سؤال ۱۰- روش های آموزش شهروندی شامل مهارت های مدنی، حقوق مدنی، حفظ محیط زیست، توانمندسازی زنان
۱۳	۸.۵۲۳۸	سؤال ۴- برنامه ریزی و ایجاد فرصت های شغلی پایدار شامل اصول و شیوه های کارآفرینی، تعاونی های محلی، اعطای تسهیلات حمایت از مشاغل کوچک و صنایع دستی
۱۴	۸.۴۲۸۶	سؤال ۹- مواجهه با فقر شهری شامل نحوه عمل چرخه فقر، رفتارهای فقرا و چگونگی شکستن چرخه فقر
۱۴	۸.۴۲۸۶	سؤال ۱۳- اصول بهداشت عمومی و فردی
۱۶	۸.۱۹۰۵	سؤال ۶- مواجهه با آسیب های اجتماعی و تأمین امنیت شامل اعتیاد، متکدیان، کودکان خیابانی و خانواده های بی سرپرست

اولویت دوره‌های آموزشی برای کارشناسان شهری

جدول ۱۹: الویت دوره های آموزشی برای کارشناسان شهری

اولویت	امتیاز میانگین	عنوان دوره
۱	۱۰.۳۶۳۶	سؤال ۲- آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی شامل انواع طرح های توسعه شهری، مشخصات طرح های ویژه اسکان غیررسمی، اصول و روش های شهرسازی مشارکتی و بهسازی مشارکتی، روش های تنظیم ضوابط ویژه و قوانین توسعه شهری
۲	۹.۵۴۵۵	سؤال ۷- مدیریت و ارائه خدمات پایه و زیر ساختی شامل برق، آب، مخابرات، گاز، راهسازی و بهسازی معابر، زهکشی معابر، آسفالت و پیاده رو سازی و کانال های دفع آب های سطحی
۳	۹.۳۶۳۶	سؤال ۱- آشنایی با اسناد مرتبط شامل سند توانمندسازی، سیاست اسکان مجدد و مدیریت زیست محیطی.
۴	۹.۳۱۸۲	سؤال ۳- مدیریت فرایند جا به جایی و اسکان مجدد شامل تملک، جبران خسارت و مدیریت اسناد و املاک
۵	۸.۶۳۶۴	سؤال ۱۴- مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری شامل توسعه پایدار و شهر قابل زیست، پارک و فضای سبز، ارزیابی اثرات زیست محیطی، مدیریت منابع آب، اکولوژی آب، هوا و خاک، سند مدیریت زیست محیطی، کاربری های مزاحم، پارک های جنگلی، مدیریت پسماند در سکونتگاه های غیررسمی
۶	۸.۵۰۰۰	سؤال ۵- نحوه تأمین مالی بهسازی سکونتگاه های غیررسمی شمال تکنیک های موفقیت مالی، اصول فاینانس، تأمین مالی در مقیاس خرد، اوراق مشارکت، برنامه ریزی مالی و بودجه ریزی عملیاتی
۷	۸.۴۵۴۵	سؤال ۸- روش ها و تکنیک های جلب مشارکت شهروندان شامل اهمیت توسعه محلی و شورای محلات، آشنایی با انواع تشکل های مردمی (CBO ها و NGO ها و مانند آنها)، راه های افزایش مشارکت شهروندان در امور شهری، نقش شوراها در توسعه محلی و نقش سازمان های غیردولتی در بهسازی اسکان غیررسمی و ظرفیت سازی شهروندان
۸	۸.۳۶۳۶	سؤال ۱۲- مدیریت بحران شامل پیشگیری از سوانح، آمادگی قبل، حین و بعد از زلزله و سایر بلایای طبیعی چون سیل، آتش سوزی و مانند آنها
۹	۸.۳۱۸۲	سؤال ۱۶- برنامه ریزی و تأمین مسکن فقرا و کم درآمدها شامل برنامه ریزی مسکن، فناوری های نوین ساخت، مصالح ساختمانی، مقاوم سازی مسکن فقرا
۱۰	۸.۲۷۲۷	سؤال ۱۰- روش های آموزش شهروندی شامل مهارت های مدنی، حقوق مدنی، حفظ محیط زیست، توانمندسازی زنان

اولویت	امتیاز میانگین	عنوان دوره
۱۱	۸.۰۰۰۰	سؤال ۱۵- مدیریت زمین شهری
۱۲	۷.۸۱۸۲	سؤال ۴- برنامه ریزی و ایجاد فرصت های شغلی پایدار شامل اصول و شیوه های کارآفرینی، تعاونی های محلی، اعطای تسهیلات حمایت از مشاغل کوچک و صنایع دستی
۱۳	۷.۵۴۵۵	سؤال ۱۱- اصول حکمروایی خوب شهری شامل ویژگی ها و راهکارهای عملیاتی کردن حکمروایی خوب
۱۴	۷.۵۰۰۰	سؤال ۱۳- اصول بهداشت عمومی و فردی
۱۵	۷.۳۷۳۷	سؤال ۶- مواجهه با آسیب های اجتماعی و تأمین امنیت شامل اعتیاد، متکدیان، کودکان خیابانی و خانواده های بی سرپرست
۱۶	۷.۱۳۶۴	سؤال ۹- مواجهه با فقر شهری شامل نحوه عمل چرخه فقر، رفتارهای فقرا و چگونگی شکستن چرخه فقر

اولویت دوره‌های آموزشی برای اعضای شورای شهر

جدول ۲۰: الویت دوره های آموزشی برای اعضاء شورا شهر

اولویت	امتیاز میانگین	عنوان دوره
۱	۹.۳۱۸۲	سؤال ۸- روش ها و تکنیک های جلب مشارکت شهروندان شامل اهمیت توسعه محلی و شورای محلات، آشنایی با انواع تشکل های مردمی (CBO ها و NGO ها و مانند آنها)، راه‌های افزایش مشارکت شهروندان در امور شهری، نقش شوراها در توسعه محلی و نقش سازمان‌های غیردولتی در بهسازی اسکان غیررسمی و ظرفیت سازی شهروندان
۲	۸.۵۰۰۰	سؤال ۵- نحوه تأمین مالی بهسازی سکونتگاه های غیررسمی شمال تکنیک های موفقیت مالی، اصول فاینانس، تأمین مالی در مقیاس خرد، اوراق مشارکت، برنامه ریزی مالی و بودجه ریزی عملیاتی
۲	۸.۵۰۰۰	سؤال ۶- مواجهه با آسیب های اجتماعی و تأمین امنیت شامل اعتیاد، متکدیان، کودکان خیابانی و خانواده های بی سرپرست
۴	۸.۳۱۸۲	سؤال ۱۲- مدیریت بحران شامل پیشگیری از سوانح، آمادگی قبل، حین و بعد از زلزله و سایر بلایای طبیعی چون سیل، آتش سوزی و مانند آن‌ها
۴	۸.۳۱۸۲	سؤال ۱۶- برنامه ریزی و تأمین مسکن فقرا و کم درآمدها شامل برنامه ریزی مسکن، فناوری های نوین ساخت، مصالح ساختمانی، مقاوم سازی مسکن فقرا
۶	۸.۲۷۲۷	سؤال ۲- آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی شامل انواع طرح های توسعه شهری، مشخصات طرح های ویژه اسکان غیررسمی، اصول و روش های شهرسازی مشارکتی و بهسازی مشارکتی، روش های تنظیم ضوابط ویژه و قوانین توسعه شهری
۶	۸.۲۷۲۷	سؤال ۹- مواجهه با فقر شهری شامل نحوه عمل چرخه فقر، رفتارهای فقرا و چگونگی شکستن چرخه فقر
۸	۸.۱۸۱۸	سؤال ۱۱- اصول حکمروایی خوب شهری شامل ویژگی ها و راهکارهای عملیاتی کردن حکمروایی خوب
۸	۸.۱۸۱۸	سؤال ۱- آشنایی با اسناد مرتبط شامل سند توانمندسازی، سیاست اسکان مجدد و مدیریت زیست محیطی.
۸	۸.۱۸۱۸	سؤال ۳- مدیریت فرایند جابه‌جایی و اسکان مجدد شامل تملک، جبران خسارت و مدیریت اسناد و املاک
۱۱	۸.۱۳۶۴	سؤال ۱۴- مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری شامل توسعه پایدار و شهر قابل زیست، پارک و فضای سبز، ارزیابی اثرات زیست محیطی، مدیریت منابع آب، اکولوژی آب، هوا و خاک، سند مدیریت زیست محیطی، کاربری‌های مزاحم، پارک‌های جنگلی، مدیریت پسماند در سکونتگاه‌های غیررسمی

اولویت	امتیاز میانگین	عنوان دوره
۱۲	۸۰۰۹۰۹	سؤال ۴- برنامه ریزی و ایجاد فرصت های شغلی پایدار شامل اصول و شیوه های کارآفرینی، تعاونی های محلی، اعطای تسهیلات حمایت از مشاغل کوچک و صنایع دستی
۱۳	۸۰۰۴۵۵	سؤال ۱۵- مدیریت زمین شهری
۱۴	۷۰۹۵۴۵	سؤال ۱۰- روش های آموزش شهروندی شامل مهارت های مدنی، حقوق مدنی، حفظ محیط زیست، توانمندسازی زنان
۱۵	۷۰۷۷۲۷	سؤال ۷- مدیریت و ارائه خدمات پایه و زیر ساختی شامل برق، آب، مخابرات، گاز، راهسازی و بهسازی معابر، زهکشی معابر، آسفالت و پیاده رو سازی و کانال های دفع آب های سطحی
۱۶	۷۰۵۹۰۹	سؤال ۱۳- اصول بهداشت عمومی و فردی

فصل پنجم:

دستورالعمل اجرایی آموزش برای بهسازی شهری

- کلیات
- اصول حاکم بر دستورالعمل
- تعریف اصلاحات
- دستورالعمل آموزشی ویژه شهرداری
- عناوین برنامه های آموزشی
- شرایط اجرایی دوره های آموزشی

کلیات

دستورالعمل حاضر که به منظور انتظام بخشی به تدوین محتوا، ارزشیابی مجموعه دوره‌های آموزشی مورد نیاز بهسازی شهری تهیه شده است حاوی سه بخش است؛ بخش اول به بیان کلیات می‌پردازد که محتوای آن برای شهرداری‌ها و شوراهای شهر یکسان است و بخش دوم و سوم با توجه به ساختار متفاوت شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی شهرها، به ترتیب ویژه شهرداری و ویژه شورای شهر تهیه شده است.

اهداف

- تشریح و تبیین مسئولیت‌های مراجع ذی ربط در اجرای برنامه‌های آموزشی
- اتخاذ روش‌های اصولی وقاعده مند برای برگزاری برنامه‌های آموزشی
- افزایش کارایی و اثربخشی عملکرد فراگیران با اتخاذ سازوکارها و انگیزه‌های لازم

اصول حاکم بر دستورالعمل

در این دستورالعمل سعی شده تا اصول و روش‌های آموزش‌های ضمن خدمت رعایت شده و ساز و کارهایی برای افزایش اثربخشی آموزش‌ها در نظر گرفته شود. برخی از اصول حاکم بر دستورالعمل به شرح زیر است.

۱- کاربردی بودن آموزش‌ها. سعی شده از طرح مباحث صرفاً نظری و دانشگاهی پرهیز شده و به مشکلات مبتلابه جامعه محلی به ویژه در موضوع اسکان غیررسمی پرداخته شود. همچنین برای هر چه نزدیک تر کردن آموزش‌ها به نیازهای فراگیران عمدتاً از روش‌های عینی تر تدریس مانند بازدید و کار عملی استفاده شده است. تاکید بر تعریف تعداد قابل توجهی کارگاه آموزشی نیز با همین هدف مورد توجه بوده است.

۲- پرهیز از حجم زیاد آموزشی و حجم کم آموزشی. لازمه کارایی آموزش‌های ضمن خدمت، وجود حجمی از آموزش است که از یک طرف بتواند موضوع مورد نظر را به خوبی به فراگیران انتقال دهد، و از طرف دیگر شرایط سنی و رفتاری‌های شغلی و خانوادگی آنان را در مد نظر قرار دهد. بدیهی است این دو وجه تا حدی با هم تقابل دارند؛ متخصصان معمولاً با این استدلال که موضوعات آموزشی باید به صورت کامل و منسجم ارائه شود، به حجم بیشتر دوره‌ها اعتقاد دارند و مدیران سازمانها و فراگیران با توجه به شرایطی که ذکر آن رفت، مایلند دوره‌های آموزشی بسیار کوتاه باشد. یافتن نقطه تعادل این دو رویکرد، فرآیندی نسبتاً دشوار است که در پروژه حاضر سعی شده با توسل به چند روش به آن دست یافت.

الف) در تعریف و طراحی دوره‌های آموزشی دست متخصصان از حیث حجم دوره‌ها تا حد زیادی آزاد گذاشته شد. هدف این رویکرد این بود که خزانه‌ای جامع و کامل از دوره‌های آموزشی مناسب برای بهسازی شهری مدون

شود. این هدف به اذعان بسیاری از متخصصانی که پودمان‌های آموزشی را ارزیابی کرده‌اند به خوبی محقق شده است. طراحی و تدوین بیش از ۴۰ درس که مجموعاً بالغ بر ۱۰۰۰ ساعت آموزشی را در برمی‌گیرد دلیلی بر این مدعاست. البته در مرحله اولویت بندی نهایی، با توجه به محدودیت زمانی کارکنان کلیدی شهرداری‌ها و اعضای شوراها، حجم کل دروس و کارگاه‌ها به ۶۰۰ ساعت کاهش یافت که البته برای همه مخاطبین، گذراندن تمام این دروس نیز مورد نیاز نمی‌باشد.

ب) برای اجتناب از اجرای آموزش‌های بیش از نیاز، از طریق نظرخواهی از خود فراگیران و نیز متخصصان، دوره‌ها اولویت بندی شده است.

ج) برای آموزش‌های اعضای شورای شهر، از یک سو تعداد دوره‌ها تقلیل یافت و صرفاً دوره‌هایی که با وظایف و کارکردهای اعضای شورای شهر هماهنگی بیشتری داشت در خزانه آموزش‌های شورای شهر باقی ماند و از سوی دیگر، ساعات آموزش در دوره نیز تا حد ممکن کاهش یافت.

د) نهایتاً با تعریف چندین کنفرانس آموزشی تلاش شده ضمن رعایت اصل پرهیز از حجم زیاد آموزشی، اصل ارائه به هنگام آموزش‌ها نیز رعایت شود. به این معنی که در یک بازه زمانی کوتاه، چکیده‌ای از موضوعات کاربردی‌تر به فراگیران انتقال داده شود.

۳- انعطاف پذیری و تنوع بخشی به آموزش‌ها. سعی شده است آموزش‌ها به گونه‌ای سازماندهی شوند که فراگیران حسب شرایط خود قادر باشند دست به انتخاب بزنند. به همین جهت اولاً دوره‌ها به دو دسته کلی الزامی - اختیاری دسته بندی شد و ثانیاً از حیث روش‌های آموزشی، آموزش تا حد زیادی از قالب دوره‌های حضوری که معمولاً به صورت سخنرانی برگزار می‌شود، خارج و شیوه‌های منعطف تری مانند بازدید و کارگاه آموزشی جایگزین آن شود.

۴- تدوین راهنماهای آموزش. اصل مهم دیگری که در این دستورالعمل مورد توجه قرار گرفت، تدوین راهنماهای آموزش بود. برخلاف بیشتر دوره‌های کوتاه مدت (و حتی بلندمدت) که معمولاً در مشخصات دوره‌ها فقط فصل‌های آموزشی در حد چند عبارت (بین ۵ تا ۲۰ عبارت) ذکر می‌شود، در این دستورالعمل برای هر درس به طور متوسط حدود ۱۰ صفحه محتوا تدوین شده است که در آن رویکردهای علمی و تجربی موضوع درسی، توانمندی‌های مورد انتظار و گستره محتوا تشریح و تبیین شده است. بدین ترتیب مدرسین دروس - که الزاماً طراحان دوره نخواهد بود - انتظارات از اهداف آموزشی و وسعت و عمق مطالبی که باید تدریس شود را به روشنی استنباط خواهند کرد.

تعریف اصطلاحات

برنامه‌های آموزشی: به مجموعه فعالیت‌های مصوب آموزشی گفته می‌شود که برای آموزش و یادگیری یک یا چند موضوع آموزشی که در حیطه دانشی یا شغلی خاصی قرار دارند، تهیه می‌شود. مانند برنامه آموزش بهسازی شهری. برنامه‌های آموزشی این دستور العمل اعم از دوره‌ها، کارگاه‌های آموزشی و بازدیدهای علمی - آموزشی است.

سرفصل درس: عبارتی است که رؤوس محتوای درس را به اختصار بیان می‌کند.

محتوای درس: عبارت است از مجموعه‌ای از مهارت‌ها، دانش‌ها و نگرش‌های خاص متناسب با عنوان درس و اهداف آموزشی.

درس: مقدار یا میزان محتوای آموزشی است که مفاد آن در مدت زمان مشخصی به صورت حضوری یا غیرحضوری آموزش داده می‌شود.

دوره آموزشی: عبارت است از تجمیع چند درس یا موضوع آموزشی که با هم اشتراک محتوایی داشته و منجر به ارتقاء دانش و مهارت خاصی می‌شود.

پودمان آموزشی: مجموعه‌ای از چند درس یا دوره‌ی وابسته به هم است که به همراه هم مهارتی خاص را تعریف می‌کند، ولی مستقلاً به احراز یک مدرک تحصیلی و یا معادل آن منجر نمی‌شود.

کنفرانس آموزشی: جلسه یا نشست که به منظور ارائه مطالب علمی و آموزشی و خصوصاً تجارب علمی و نتایج پروژه‌های تحقیقاتی توسط فرد یا گروهی از متخصصان یا تبادل نظر توسط گروهی از متخصصان فن، تشکیل می‌شود.

کارگاه‌های آموزشی: نوعی شیوه برگزاری آموزش‌ها است که با هدف تسلط به مهارتی خاص برگزار می‌شود و طی آن فراگیران به تنهایی یا با تشکیل گروه‌های کاری، یک فعالیت آموزشی عملی و عینی را انجام می‌دهند مانند تمرین یک مهارت (مثل فنون مذاکره) یا تهیه یک طرح و نقشه (مثل طرح ساماندهی یک محله شهری).

بازدید یا سفر آموزشی: به فعالیت‌هایی گفته می‌شود که با هدف مشاهده و مطالعه فرایند انجام کار یا تولید یک محصول به صورت دیدار از مراکز علمی و صنعتی و یا پروژه‌های در حال اجرا انجام می‌شود.

دوره‌های توجیهی: به آن دسته از دوره‌های آموزشی اطلاق می‌شود که برای آگاه‌سازی و هماهنگی کارکنان تازه کار ارایه می‌شود.

دوره‌های عمومی: دوره‌هایی است که به عموم کارکنان ارائه می‌شود و هدف آن بسترسازی و افزایش توان تخصصی، بهینه‌سازی روابط انسانی، رشد فضائل اخلاقی و فرهنگ‌پذیری سازمانی کارکنان است.

دوره‌های تخصصی: به دوره‌هایی اطلاق می‌شود که توانمندی‌های مورد نیاز مشاغل ویژه یک یا چند واحد اجرایی را به کارکنان انتقال می‌دهد و هدف آن ارتقاء سطح معلومات و مهارت‌های شغلی کارکنان در جهت متناسب‌سازی با وظایف مورد تصدی یا آماده‌سازی برای پذیرش مسئولیت‌های جدید است.

مرکز مجری: منظور هر یک از دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های آموزش عالی و پژوهشی دولتی و غیر دولتی و نیز مؤسسه‌های وابسته به دستگاه‌های اجرایی است که بنا به ضوابط سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور مجازند دوره‌های آموزشی یک یا چند پودمان را برگزار کنند.

فراگیر: عبارت است از کلیه کسانی که مشمول برنامه آموزشی هستند (اعم از مدیران و کارکنان تمام وقت یا پاره وقت) و در دوره آموزشی ضمن خدمت شرکت می‌کنند.

بسته آموزشی: مجموعه‌ای نظام‌یافته از مؤلفه‌های آموزشی مشتمل بر مواد آموزشی، پیش‌آزمون و پس‌آزمون، راهنمای یادگیرنده و راهنمای مدرس است که با استفاده از فناوری‌های گوناگون دیداری و شنیداری و با هدف تسهیل فرایند یاددهی-یادگیری به صورت یک کل واحد تهیه می‌شود.

گواهینامه: مدرکی است که در پایان هر دوره آموزشی از سوی مراجع قانونی به افرادی که حد معینی از دانش یا مهارت را کسب کرده باشند اعطا می‌شود.

آموزشی حضوری: روش آموزش کلاسیک است که آموزش‌ها با حضور مدرس و فراگیران و در محل آموزش برگزار می‌شود.

آموزشی غیرحضوری: روشی از آموزش است که در آن آموزش، بدون حضور فیزیکی مدرس و فراگیران و با طرق مختلف مانند مکاتبه، رسانه‌های همگانی و سامانه‌های الکترونیکی برگزار می‌شود.

آموزش الکترونیکی: عبارت است از استفاده از سامانه های الکترونیکی در فرآیند آموزشهای معمول. از مهمترین ویژگی های این نوع آموزش ها، توزیع دانش و استقلال فردی در یادگیری، تمرکززدایی در فرایند آموزش-یادگیری، زمینه سازی یادگیری مادام العمر و نفوذ یادگیری می باشد.

کتاب الکترونیکی: کتاب الکترونیکی همان کتاب سنتی است با این تفاوت که بدون استفاده از کاغذ و به صورت فایل های دیجیتالی و الکترونیکی ارائه می شود.

دستورالعمل آموزشی ویژه شهرداری

محدوده اجرا

محدوده اجرایی این دستورالعمل عبارت است از کلیه شهرداری ها.

مسئولیت اجرا

- مسئولیت اجرای این دستورالعمل در حوزه شهرداری ها به عهده شهردار است.
- مسئولیت نظارت بر حسن اجرای دستورالعمل به عهده معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور است.
- مسئولیت نظارت عالی بر حسن اجرای دوره های آموزشی به عهده کمیته راهبری برنامه های آموزشی بهسازی شهری است (ترکیب اعضا در ادامه ذکر شده است).
- مسئولیت بازنگری دوره های نظام آموزشی و نیازسنجی و طراحی دوره های جدید به عهده کمیته راهبری برنامه های آموزشی بهسازی شهری و معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور است.

اعضای کمیته راهبری برنامه‌های آموزشی بهسازی شهری

به منظور حصول اطمینان از اجرای مناسب برنامه های آموزشی و تعیین ساز و کارهای اجرایی و پویا سازی نظام آموزشی، کمیته راهبری برنامه‌های آموزشی بهسازی شهری با ترکیب زیر تشکیل می‌شود.

- معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی وابسته به سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
- دبیرخانه ستاد ملی توانمند سازی سکونتگاه های غیر رسمی
- نماینده مشاور تهیه کننده برنامه آموزشی پروژه بررسی نهادی و طراحی برنامه آموزشی شهرداری‌ها
- مسؤول آموزش در شهرداری یا شهر به عنوان دبیر کمیته
- مدیر مسؤول آموزش از شورای عالی استان‌ها

تبصره ۱: دبیرخانه کمیته راهبری آموزش در معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور مستقر می‌باشد.

تبصره ۲: احکام اعضا توسط معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور صادر می‌شود.

ساختار برنامه های آموزشی

در دستورالعمل حاضر سه ساختار برای برنامه‌های آموزشی پیش‌بینی شده است.

- ۱- درس یا کارگاه، که کوچکترین جزء یک برنامه آموزشی است.
- ۲- دوره آموزشی، که حداقل از ۲ درس یا کارگاه تشکیل شده است.
- ۳- پودمان آموزشی، که متشکل از یک و یا چند دوره است.

از نظر مدت، هر درس یا کارگاه حداقل ۱۲ و حداکثر ۲۴ ساعت به صورت ضریبی از ۶ ساعت در نظر گرفته شده است. لازم به ذکر است که برای هر روز معادل ۶ ساعت آموزش در نظر گرفته شده است. همچنین برای این که بتوان پاره‌ای از دوره های آموزشی تهیه شده را به مجموع دوره های نظام جامع آموزش کارکنان شهرداری‌ها اضافه کرد، در طراحی دروس، قالب دوره های نظام جامع مورد استفاده قرار گرفته است.

از مجموع ۲ یا بیش از ۲ درس که ارتباط محتوایی زیادی با هم دارند، یک دوره آموزشی شکل می‌گیرد و از اجتماع یک یا بیش از یک دوره آموزشی، که علی رغم تفاوت نسبی در محتوا می‌توانند در یک زمینه آموزشی واحد قرار گیرند و مجموعاً به توسعه دانش یا مهارت مشخصی منجر شوند یک پودمان آموزشی تشکیل می‌شود.

عناوین برنامه‌های آموزشی

تعداد کل آموزش‌هایی که بر اساس نیازهای آموزشی احصاء و تدوین شده است به شرح زیر است. مشخصات کامل و سرفصل و محتوای دوره‌ها در پیوست دستورالعمل قابل مشاهده است.

جدول ۲۱: پودمان‌های آموزشی

مدت آموزش			شناسه	عنوان آموزش
جمع	عملی	نظری		
۱۲۶	۴	۱۲۲	۱	پودمان ۱: اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری
۲۴		۲۴	۱-۱	دوره ۱-۱: آشنایی با اسناد مرتبط بهسازی شهری
۱۲		۱۲	۱-۱-۱	درس ۱-۱-۱: اسناد فرادست بهسازی شهری
۱۲		۱۲	۱-۱-۲	درس ۱-۱-۲: اسناد خاص توانمندسازی و بهسازی شهری
۱۸		۱۸	۱-۱-۳	درس ۱-۱-۳: مدیریت پروژه‌های بهسازی شهری
۳۶		۳۶	۱-۲	دوره ۱-۲: آشنایی با مفاهیم پایه شهرسازی در بهسازی شهری
۱۲		۱۲	۱-۲-۱	درس ۱-۲-۱: مفاهیم شهرسازی در بهسازی شهری
۱۲		۱۲	۱-۲-۲	درس ۱-۲-۲: انواع طرح‌های توسعه کالبدی
۱۲		۱۲	۱-۲-۳	درس ۱-۲-۳: اصول و روش‌های شهرسازی و بهسازی مشارکتی
۴۸	۴	۴۴	۱-۳	دوره ۱-۳: مفاهیم پایه توانمندسازی و ظرفیت‌سازی شهری
۱۲		۱۲	۱-۳-۱	درس ۱-۳-۱: رویکردها و نظریه‌های اصلی مواجهه با سکونتگاه‌های غیررسمی
۱۲	۴	۸	۱-۳-۲	کارگاه ۱-۳-۲: بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی
۱۲		۱۲	۱-۳-۳	درس ۱-۳-۳: توانمندسازی اجتماعات غیررسمی
۱۲		۱۲	۱-۳-۴	درس ۱-۳-۴: ظرفیت‌سازی برای ارتقای سکونتگاه‌های غیررسمی
۸۴	۱۶	۶۸	۲	پودمان ۲: مدیریت زمین و مسکن در بهسازی شهری
۳۶	۸	۲۸	۲-۱	دوره ۲-۱: مدیریت فرایند جا به جایی و اسکان مجدد
۱۸		۱۸	۲-۱-۱	درس ۲-۱-۱: تملک املاک و اراضی شهری
۱۸	۸	۱۰	۲-۱-۲	کارگاه ۲-۱-۲: مدیریت جا به جایی و اسکان مجدد در فرایند بهسازی شهری
۲۴	۴	۲۰	۲-۲	دوره ۲-۲: مدیریت زمین شهری
۱۲		۱۲	۲-۲-۱	درس ۲-۲-۱: سیاستگذاری مربوط به زمین شهری
۱۲	۴	۸	۲-۲-۲	کارگاه ۲-۲-۲: مدیریت الکترونیکی زمین شهری

مدت آموزش			شناسه	عنوان آموزش
جمع	عملی	نظری		
۲۴	۴	۲۰	۲-۳	دوره ۲-۳: برنامه ریزی و تأمین مسکن فقرا و کم درآمد‌ها
۱۲		۱۲	۲-۳-۱	درس ۲-۳-۱: برنامه ریزی مسکن و تأمین مسکن گروه‌های کم درآمد
۱۲	۴	۸	۲-۳-۲	کارگاه ۲-۳-۲: آشنایی با فنون و روش‌های ارتقاء شاخص‌های کیفی ساختمان‌های مسکونی
۱۰۸	۳۲	۷۶	۳	پودمان ۳: اقتصاد و تأمین مالی بهسازی شهری
۳۰	۱۰	۲۰	۳-۱	دوره ۳-۱: برنامه ریزی و ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار
۱۲	۴	۸	۳-۱-۱	کارگاه ۳-۱-۱: کارآفرینی و برنامه ریزی برای ایجاد و تقویت فرصت‌های توسعه (شغلی و درآمدی) جدید در سکونتگاه‌های غیررسمی
۱۸	۶	۱۲	۳-۱-۲	کارگاه ۳-۱-۲: تعاونی‌های محلی و اعطای تسهیلات حمایت از مشاغل کوچک و صنایع دستی
۴۲	۱۶	۲۶	۳-۲	دوره ۳-۲: نحوه تأمین مالی بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی
۲۴	۸	۱۶	۳-۲-۱	کارگاه ۳-۲-۱: مبنای نظری و عملی مالیه شهرداری‌ها
۱۸	۸	۱۰	۳-۲-۲	کارگاه ۳-۲-۲: تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌های توسعه شهری
۳۶	۶	۳۰	۳-۳	دوره ۳-۳: مواجهه با فقر شهری
۱۸		۱۸	۳-۳-۱	درس ۳-۳-۱: فقر عمومی و فقر شهری
۱۸	۶	۱۲	۳-۳-۲	کارگاه ۳-۳-۲: فقر شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی و روش‌های کاهش فقر با رویکرد ارتقای توانمندی اجتماعات محلی کم درآمد
۱۳۸	۱۳/۵	۱۲۴/۵	۴	پودمان ۴: مشارکت شهروندان در بهسازی شهری
۳۶		۳۶	۴-۱	دوره ۴-۱: مواجهه با آسیب‌های اجتماعی و تأمین امنیت
۱۲		۱۲	۴-۱-۱	درس ۴-۱-۱: مبنای نظری و مفهومی آشنایی با مسائل و آسیب‌های اجتماعی
۱۲		۱۲	۴-۱-۲	درس ۴-۱-۲: برنامه ریزی مدیریت شهری برای افزایش رفاه اجتماعی
۱۲		۱۲	۴-۱-۳	درس ۴-۱-۳: اصول پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی
۴۸	۸	۴۰	۴-۲	دوره ۴-۲: روش‌ها و تکنیک‌های جلب مشارکت شهروندان
۱۲		۱۲	۴-۲-۱	درس ۴-۲-۱: آشنایی با مبنای نظری - مفهومی مشارکت
۱۲	۴	۸	۴-۲-۲	کارگاه ۴-۲-۲: راه کارهای جلب مشارکت شهروندی
۱۲		۱۲	۴-۲-۳	درس ۴-۲-۳: رویکرد جامعه‌شناسی به توانمندسازی اجتماعات محلی
۱۲	۴	۸	۴-۲-۴	کارگاه ۴-۲-۴: سازمان‌های مردمی و نقش آنها در مشارکت شهروندی
۳۰	۵/۵	۲۴/۵	۴-۳	دوره ۴-۳: روش‌های آموزش شهروندی
۱۲		۱۲	۴-۳-۱	درس ۴-۳-۱: آشنایی با مفهوم شهروندی
۱۸	۵/۵	۱۲/۵	۴-۳-۲	درس ۴-۳-۲: اصول و روش‌های آموزش شهروندی

مدت آموزش			شناسه	عنوان آموزش
جمع	عملی	نظری		
۲۴		۲۴	۴-۴	دوره ۴-۴: اصول حکمروایی خوب شهری
۱۲		۱۲	۴-۴-۱	درس ۴-۴-۱: سابقه، تعاریف و زمینه‌های حکمروایی خوب شهری
۱۲		۱۲	۴-۴-۲	درس ۴-۴-۲: اصول و شاخص‌ها تجارب حکمروایی خوب شهری
۱۰۲	۶	۹۶	۵	پودمان ۵: مدیریت بحران و زیرساخت‌های شهری در فرایند بهسازی شهری
۶۰		۶۰	۵-۱	دوره ۵-۱: مدیریت و ارائه خدمات پایه و زیر ساختی
۱۲		۱۲	۵-۱-۱	درس ۵-۱-۱: برنامه ریزی خدمات پایه و زیرساخت‌های شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی
۲۴		۲۴	۵-۱-۲	درس ۵-۱-۲: اصول و ضوابط فنی تأمین آب، برق، مخابرات و گاز سکونتگاه‌های غیررسمی
۱۲		۱۲	۵-۱-۳	درس ۵-۱-۳: اصول و ضوابط جمع‌آوری فاضلاب و آبهای سطحی و ساماندهی مسیل‌ها
۱۲		۱۲	۵-۱-۴	درس ۵-۱-۴: آشنایی با اصول و ضوابط روسازی، بهسازی معابر و پیاده‌روسازی
۳۵	۶	۲۴	۵-۲	دوره ۵-۲: مدیریت بحران
۱۲		۱۲	۵-۲-۱	درس ۵-۲-۱: آشنایی با انواع حوادث و سوانح
۱۸	۶	۱۲	۵-۲-۲	درس ۵-۲-۲: اصول و مبانی مدیریت بحران
۱۲		۱۲	۵-۲-۳	درس ۵-۲-۳: شهرسازی و مدیریت بحران شهری
۷۲	۱۰	۶۲	۶	پودمان ۶: پودمان محیط زیست و بهداشت محیط
۲۴		۲۴	۶-۱	دوره ۶-۱: اصول بهداشت عمومی و فردی
۱۲		۱۲	۶-۱-۱	درس ۶-۱-۱: جایگاه قانونی شهرداری‌ها در حفظ بهداشت عمومی و فردی
۱۲		۱۲	۶-۱-۲	درس ۶-۱-۲: آشنایی با شیوه برنامه‌ریزی جهت ارتقاء سطح بهداشت عمومی و فردی در سکونتگاه‌های غیررسمی
۴۸	۱۰	۳۸	۶-۲	دوره ۶-۲: مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری
۲۴	۵	۱۹	۶-۲-۱	درس ۶-۲-۱: مبانی محیط زیست و توسعه پایدار شهری
۲۴	۵	۱۹	۶-۲-۲	درس ۶-۲-۲: مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری

شرایط اجرایی دوره‌های آموزشی

برنامه های آموزشی شهرداری‌ها از حیث اجرای دوره‌ها دو نوع است.

- دوره های الزامی اولویت اول
- دوره های انتخابی اولویت دوم

الف) دوره های الزامی اولویت اول

با توجه به عواملی مانند ماهیت موضوعات آموزشی، گستردگی مخاطبین و آماده بودن نسبی منابع آموزشی و مدرسان، برخی از دروس به عنوان دوره های الزامی اولویت اول تعیین شده است. این دروس مجموعاً ۱۲۶ ساعت بوده و لازم است حداکثر طی مدت یک سال برای **کلیه کارکنان کلیدی شهرداری‌ها** برگزار شود. دوره‌های الزامی با قید اولویت اول شامل کلیه دروس پودمان یک که مجموعاً ۱۲۶ ساعت می‌باشد که گذراندن آن برای کلیه کارکنان کلیدی شهرداری‌ها لازم است.

ب) دوره های انتخابی اولویت دوم

حجم این دوره‌ها **۴۹۲** ساعت است و برای اجرا حداکثر تا پایان سال سوم ابلاغ دستورالعمل فرصت وجود دارد. هر یک از کارکنان کلیدی شهرداری لازم است با توجه به حوزه شغلی و تخصصشان حداقل ۱۳۲ ساعت از این آموزش‌ها را بگذرانند. تشخیص این که هر فرد کدام درس یا کارگاه را بگذراند با پیشنهاد خود فرد و تأیید کمیته آموزش یا رأساً به تشخیص کمیته آموزش است.

ترکیب اعضای کمیته آموزش:

- معاون مرتبط در شهرداری (رییس کمیته)
- رابط آموزشی شهرداری های استان در استانداری
- مدیر/کارشناس آموزش شهرداری (دبیر کمیته)
- مدیر امور اداری شهرداری

با توجه به نیازهای آموزشی خاص هر شهر که در بازدیدهای میدانی گروه تحقیق از شهرها و نیز تحلیل محتوای طرح‌های امکان سنجی و ارزیابی اجتماعی مورد شناسایی قرار گرفت و در کارگاه ملی به معرض نظرخواهی از شرکت کنندگان در کارگاه قرار گرفت، اولویت برگزاری دوره‌ها بر اساس پودمان‌های دارای اولویت به تفکیک هر شهر به ترتیب در ادامه می‌آید:

بندرعباس: پودمان ۵، ۶، ۲، ۳ و ۴

تبریز: پودمان ۴، ۳، ۲، ۵ و ۶

زاهدان: پودمان ۳، ۶، ۴، ۵ و ۲

سنندج: پودمان ۵، ۴، ۶، ۳ و ۲

کرمانشاه: پودمان ۴، ۶، ۳، ۲ و ۵

نوع اجرای دوره های آموزشی

در این دستورالعمل برای اجرای آموزش ها، دو نوع کلی مورد توجه قرار گرفته است:

الف) دوره های آموزشی مرسوم: این آموزش ها با هدف افزایش دانش تخصصی فراگیران و مشابه دوره های مرسوم دانشگاهی اجرا می شود و از فنونی مانند سخنرانی، پرسش و پاسخ، کار عملی و بازدید استفاده می شود.

ب) کارگاه های آموزشی: این آموزش ها با دوره های آموزشی مرسوم فقط در نحوه ارائه درس تفاوت دارد و از نظر سایر مورد مانند ضوابط برگزاری، طول مدت و نحوه ارزیابی مشابه دوره های آموزشی مرسوم است. کارگاه های آموزشی با هدف تسلط به مهارتی خاص برگزار می شود و طی آن فراگیران به تنهایی یا با تشکیل گروه های کاری، یک فعالیت آموزشی عملی و عینی را انجام می دهند. کارگاه های آموزشی فقط به صورت حضوری برگزار می شود.

کنفرانس ها آموزشی

باتوجه به محدودیت های اجرایی برگزاری دوره های آموزش؛ احتمال طولانی شدن فرایند آماده سازی دروس و کارگاه های آموزشی و به منظور جلوگیری از به تعویق افتادن ارائه آموزش ها و نیز وجود موانعی از قبیل گرفتاری های شغلی و شخصی مخاطبان و نیز ضرورت توجه به ابعاد نگرشی در آموزش ها، پاره ای از نیازهای آموزشی به صورت فشرده به شکل کنفرانس آموزشی طراحی شده است. طول مدت هر کنفرانس حداقل یک روز و حداکثر ۳ روز است و طی آن فراگیران ضمن آشنایی با مباحث علمی که توسط اساتید مرتبط ارائه می شود، تجربیات خود را نیز مبادله می نمایند.

۳.۲. منابع:

۳.۲.۱. منابع فارسی

- ۱- ابطحی، سید حسین (۱۳۸۳) آموزش و بهسازی سرمایه های انسانی. تهران: پویند.
- ۲- بارترام، شارون و گیسون، برندا (۱۳۸۵) نیازسنجی آموزش حرفه ای کارکنان. ترجمه زهره خوش نشین. کرج: موسسه تحقیقات و آموزش مدیریت.
- ۳- بامبرگور، پیتر و مشولم، لن (۱۳۸۱) استراتژی منابع انسانی (تدوین، اجرا، آثار). ترجمه ی علی پارسائیان و سید محمد اعرابی. تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی.
- ۴- بلوم، بنجامین اس (۱۳۶۸)، «طبقه بندی هدف های پرورشی»، ترجمه علی اکبر سیف و خدیجه علی آبادی، انتشارات رشد، تهران، چاپ اول.
- ۵- بینقی، تقی و محمود سعیدی رضوانی (۱۳۸۰)، طرح پژوهشی «ارزیابی کارایی و اثربخشی دوره های علمی- کاربردی در پاسخ به نیاز کارفرمایان»، مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، منتشر نشده.
- ۶- جنسن، کیچ (۱۳۷۱)، «برنامه ریزی آموزش کارکنان از طریق فنون حل مشکل»، ترجمه حسن موفقی، فصلنامه آموزش بزرگسالان و توسعه، شماره اول، زمستان ۱۳۷۱.
- ۷- حاجی کریمی، عباسعلی و همکاران (۱۳۷۸). «مدیریت منابع انسانی»، تهران، مؤلف.
- ۸- خلود، حسین (۱۳۶۹)، «تعیین احتیاجات آموزشی»، در مجموعه مقالاتی درباره آموزش در سازمان های اداری، مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران.
- ۹- دعایی، حبیب الله (۱۳۷۷). «مدیریت منابع انسانی»، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی.
- ۱۰- سعیدی رضوانی، محمود و تقی بینقی (۱۳۸۲)، «ارزشیابی الگوهای نیازسنجی آموزشی و طراحی برنامه های درسی آموزش علمی - کاربردی در جمهوری اسلامی ایران»، مجله مطالعات تربیتی و روان شناسی، دوره چهارم، شماره دوم.
- ۱۱- سعیدی رضوانی، محمود و نرگس آهنچیان (۱۳۸۶)، «مقایسه نظری و تجربی (عملی) رویکردهای کل نگر و جزءنگر نیازسنجی آموزشی»، مجله مطالعات تربیتی و روان شناسی، دوره هشتم، شماره اول، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۱۲- سی، تنیابی لشین و همکاران (۱۳۷۴)، «راهنما و فنون طراحی آموزشی»، ترجمه هاشم فردانش، انتشارات سمت.
- ۱۳- عباس زادگان سید محمد و ترک زاده، جعفر (۱۳۷۹) نیاز سنجی آموزشی در سازمان ها. تهران: شرکت سهامی انتشار.

- ۱۴- عباس زادگان، محمد و همکاران (۱۳۷۹). «نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها»، تهران، انتشارات شرکت سهامی انتشار.
- ۱۵- عباسپور، عباس (۱۳۸۲). «مدیریت منابع انسانی پیشرفته»، تهران، انتشارات سمت.
- ۱۶- علوی، بابک (۱۳۷۹)، «رویکرد تجزیه و تحلیل سازمان در وزارت نیرو»، سازمان سازندگی و آموزش وزارت نیرو، تهران.
- ۱۷- کاظمی، بابک (۱۳۷۶) «مدیریت امور کارکنان»، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- ۱۸- گلدشتاین، ایروین، ل.، (۱۳۸۰)، «نیازسنجی آموزشی در سازمان‌ها»، ترجمه غلامرضا محمدزاده شریف، انتشارات رواق مهر، مشهد.
- ۱۹- میرسپاسی، ناصر (۱۳۷۹). «مدیریت منابع انسانی و روابط کار»، تهران، نشر میر.
- ۲۰- وزارت فرهنگ و آموزش عالی، گروه علمی- کاربردی شورای عالی برنامه ریزی (۱۳۷۸)، «آموزش‌های علمی- کاربردی»، انتشارات جهاد تحقیقات، تهران
- ۲۱- تشکیلات شهرداری زاهدان (بی تا) معاونت برنامه ریزی و توسعه سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، دفتر تشکیلات و نیروی انسانی.
- ۲۲- خضایی، فرزین (۱۳۸۲) توانمند سازی در اسکان غیر رسمی- تجربه زاهدان. فصلنامه هفت شهر. شماره ۸، تابستان. ۵۴-۶۳.

۲.۳.۲. منابع انگلیسی

1. APEID (Asia and Pacific Educational Innovation Development), (1992), Training of Educational Personnel, Bangkok
2. APEID, (1989), Professional Development of Educational Personnel, Bangkok.
3. Barrow, R. & G. Milburn, (1990), A Critical Dictionary of Educational Concepts, Harvester publishing.
4. Blum, B. S. (1975), Taxonomy of educational objectives, Mc KAY INC., Michigan.
5. Jensen, Kaj (1992), "Methods and techniques, Labour education, No. 83, International labour office, Geneva, pp. 32-39.
6. Soriano, F. A.; (1995) Conducting Needs Assessment: A Multidisciplinary Approach, Sage publication, Ontario, Canada.
7. Suarez, T.M. (1996), Needs Assessment Studies", in Anderson (Ed.), International Encyclopedia of teaching, Pergamon Press.

پیوست:

فرم مشخصات دوره های آموزشی

مشخصات دوره‌های آموزشی مورد نیاز بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی

عنوان آموزش: اسناد فرادست بهسازی شهری		کد: ۱-۱-۱
اهداف رفتاری: الف) اصول مرتبط با مسکن و حقوق اساسی شهروندی را در قانون اساسی توضیح داده و ارتباط آن‌ها را با سایر قوانین موضوعه تشریح کنند. ب) جایگاه شوراها در قانون اساسی را توضیح دهند. پ) تشریح وظایف اعضای شورای شهر مطابق قانون شوراها		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: عمومی
☐ بهبود مدیریت		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: ندارد		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: آشنایی با قانون اساسی آشنایی با قانون شوراها قانون شهرداری قانون نوسازی و عمران شهری قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران قوانین مرتبط با اراضی و املاک شهری قانون برنامه چهارم توسعه		
منابع درسی: قانون برنامه چهارم توسعه کشور (۱۳۸۴-۱۳۸۸)، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، تهران. کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۱)، «شناخت و ارزیابی مقدماتی اسکان غیررسمی در قوانین شهری ایران»، مجله هفت شهر، شماره ۸، تابستان ۱۳۸۱، شرکت عمران و بهسازی شهری، وزارت مسکن و شهرسازی. پیام، علی (۱۳۸۴). «ضرورت قانون اساسی»، اولین سمینار تبیین و تفهیم قانون اساسی، مشهد سایت اینترنتی www.majlis.ir منصور، جهانگیر (۱۳۸۵). «قوانین و مقررات شهر و شهرداری»، نشر دیدار، تهران مختارپور، حسن (۱۳۸۳). «آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی»، مجموعه آموزشی شوراهای اسلامی شهر و روستا، جلد اول، دفتر برنامه ریزی و آموزش شوراها، وزارت کشور منصور، جهانگیر (۱۳۷۶). «قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران»، نشر دوران، تهران منصور، جهانگیر (۱۳۸۵). «قوانین و مقررات شهر و شهرداری»، نشر دیدار، تهران.		

عنوان آموزش: اسناد خاص توانمندسازی و بهسازی شهری		کد: ۱-۲
اهداف رفتاری: از فراگیران این درس انتظار می‌رود که در انتهای دوره توانایی‌های زیر را کسب کرده باشند: پیشینه سند ملی توانمندسازی و اهمیت تدوین آن را تشریح کنند اهداف کلان و اصول هادی سند توانمندسازی را توضیح دهند راهبردها و سیاست‌های اصلی مندرج در سند توانمندسازی را بیان کنند		
نوع دوره: توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: عمومی
بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: ندارد		نوع آموزش: الزامی ☒ اختیاری ☐
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: تشریح سند توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی تشریح سند چهارچوب سیاست اسکان مجدد تشریح سند مدیریت زیست محیطی		
منابع درسی: دبیرخانه ستاد ملی توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی (۱۳۸۷). «سند چارچوب سیاست اسکان مجدد در سکونتگاه‌های غیررسمی»، مجله هفت شهر، شماره ۲۳-۲۴، بهار و تابستان ۱۳۸۷. سایت اینترنتی شرکت عمران و بهسازی شهری به نشانی www.udro.org.ir سند توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی (مصوب هیأت وزیران- بهمن ۱۳۸۲)، دبیرخانه ستاد ملی توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی، شرکت عمران و بهسازی شهری، وزارت مسکن و شهرسازی سند چهارچوب سیاست اسکان مجدد (۱۳۸۳) دبیرخانه ستاد ملی توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی، شرکت عمران و بهسازی شهری، وزارت مسکن و شهرسازی. سند مدیریت زیست محیطی (۱۳۸۳) دبیرخانه ستاد ملی توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی، شرکت عمران و بهسازی شهری، وزارت مسکن و شهرسازی صرافی، مظفر (۱۳۸۱). «به سوی تدوین راهبرد ملی ساماندهی اسکان غیررسمی»، مجله هفت شهر، شماره ۹ و ۱۰، شرکت عمران و بهسازی شهری، تهران.		

عنوان آموزش: مدیریت پروژه های بهسازی شهری		کد: ۱-۳-۱
اهداف رفتاری: از فراگیران این درس انتظار می رود که در انتهای دوره توانایی های زیر را کسب کرده باشند: الف) نیازهای اصلی و مشکلات یک محدوده اسکان غیررسمی را شناسایی نمایند ب) پروژه های اجرا شده بهسازی شهری را ارزیابی نمایند. پ) نظام فنی و اجرایی کشور را بشناسند و جایگاه پروژه های بهسازی اسکان غیررسمی را در آن درک کنند. ت) انواع مختلف پیمان و قراردادهای رایج در بهسازی شهر را بشناسند ث) بتوانند در مواقع لزوم تضادها و اختلافات بین طرف های درگیر در موضوع اسکان غیررسمی را حل کنند ج) بتوانند با استفاده از مهارت های ارتباط مؤثر و اقناع مخاطب مشارکت مردم محلی و افراد ذی نفوذ را در اجرای طرح های بهسازی اسکان غیررسمی جلب نموده و آن ها را نسبت به اهمیت اجرای پروژه ها قانع کنند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: عمومی ☐ بهبود مدیریت		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۸ ساعت) + (عملی : ساعت) سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ پژوهشی ☒		
پیش نیاز: درس اسناد خاص توانمندسازی و بهسازی شهری سرفصل ها و محتوای آموزشی:		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
بخش اول: مشخصات محتوایی قرارداد ها و نظارت بر اجرای پروژه ها الف: گردآوری اطلاعات از محل و نیاز سنجی محله ب: گزارش نویسی و پروپوزال نویسی برای پروژه های بهسازی شهری پ: مشخصات شرح خدمات برای پروژه های بهسازی شهری ت: نظارت بر پروژه و ارزیابی آن بخش دوم: مشخصات فنی و اجرایی قرارداد و پیمان در پروژه های بهسازی شهری الف: نظام فنی و اجرایی کشور ب: انواع قراردادهای بهسازی شهری و مشخصات آنها بخش سوم: مهارت های ارتباطی مؤثر الف: مهارت های حل مسأله و رفع تضاد ب: مهارت های ارتباط مؤثر و مدیریت سازمانی		
منابع درسی: سهیل، م. (۱۳۸۴)، «شراکت عمومی و خصوصی در خدمات رسانی شهری»، به کوشش کیومرث ایراندوست، انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیارهای کشور معاونت برنامه ریزی و راهبردی ریاست جمهوری (۱۳۸۶)، «نظام فنی و اجرایی کشور»، تهران سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (۱۳۸۰)، «ضوابط منتشر شده در ارتباط با نظام فنی و اجرایی طرح های عمرانی»، تهران		

عنوان آموزش: مفاهیم پایه شهرسازی		کد: ۱-۲-۱
اهداف رفتاری: از فراگیران انتظار می‌رود در انتهای دوره توانایی‌های زیر را کسب نموده باشند: مفاهیم پایه شهرسازی شامل کاربری زمین، تراکم، قطعه زمین، تفکیک، تجمیع، سطح اشغال، عرصه، اعیانی و مانند آن‌ها را تعریف کرده و تفاوتشان با یکدیگر را مشخص نمایند. مفهوم سرانه‌های خدمات شهری را بدانند و بتوانند با بیان سرانه‌های متداول در شهرهای کشور، حداقل سرانه‌های فضای سبز، آموزشی، بهداشتی- درمانی، ورزشی و فرهنگی- اجتماعی در سکونتگاه‌های غیررسمی را توضیح دهند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی- اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: عمومی ☐ بهبود مدیریت		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت) سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒		
پیش نیاز: درس اسناد خاص توانمندسازی و بهسازی شهری		نوع آموزش: الزامی ☒ اختیاری ☐
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مفاهیم عمومی شهرسازی سرانه های خدماتی متناسب با شرایط سکونتگاه‌های غیررسمی مفاهیم مربوط به مرمت شهری در سکونتگاه‌های غیررسمی		
منابع درسی: شیعه ، اسماعیل (۱۳۸۱)، کارگاه برنامه ریزی شهری ، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران. حسینی، سید علی (۱۳۸۵)، «مبانی فنی و اجرایی حقوق شهری و منطقه‌ای در ایران»، انتشارات حق شناس، رشت. پورمحمدی، محمدرضا (۱۳۸۲)، «برنامه ریزی کاربری اراضی شهری»، انتشارات سمت، تهران. زیاری، کرامت الله (۱۳۸۴)، «برنامه ریزی کاربری اراضی شهری»، انتشارات دانشگاه یزد. هادیزاده بزاز، مریم (۱۳۸۴)، «حاشیه نشینی و راهکارهای ساماندهی آن در جهان»، شهرداری مشهد، مشهد. حبیبی، سید محسن؛ مسائل، صدیقه (۱۳۷۸)، «سرانه کاربری‌های شهری»، انتشارات سازمان ملی زمین و مسکن، تهران. UN-Habitat (2003), "The challenge of slums", Earthscan, London.		

عنوان آموزش: انواع طرح های توسعه کالبدی		کد: ۱-۲-۲
اهداف رفتاری: از فراگیران، انتظار می‌رود در پایان این درس توانایی‌های زیر را کسب کرده باشند: بتوانند انواع مختلف طرح های محیطی و کالبدی شامل طرح آمایش سرزمین، طرح کالبدی ملی، طرح‌های کالبدی منطقه‌ای، طرح توسعه و عمران شهرستان و سلسله مراتب آن‌ها را توضیح دهند. بتوانند انواع طرح‌های شهری شامل طرح جامع شهر، طرح راهبردی ساختاری، طرح تفصیلی، طرح‌های آماده سازی زمین و مشخصات هر یک از آن‌ها را توضیح دهند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: عمومی بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: مفاهیم پایه شهرسازی		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: انواع طرح های توسعه کالبدی انواع طرح های شهری طرح‌های ویژه اسکان غیررسمی ساختار و نظام برنامه ریزی شهری در کشور		
منابع درسی: برنامه پنجساله چهارم توسعه (۱۳۸۴-۱۳۸۸)، فصل عمران شهری و روستایی. توفیق، فیروز (۱۳۸۴)، «آمایش سرزمین؛ تجربه جهانی و انطباق آن با وضع ایران»، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران. رهنمایی، محمدتقی (۱۳۸۵). «فرایند برنامه ریزی شهری در ایران»، انتشارات سمت، تهران. سعیدنیا، احمد (۱۳۸۱)، «کتاب سبز شهرداری‌ها، جلد پنجم: انواع طرح‌های شهری»، انتشارات سازمان شهرداری‌ها، تهران. صراف، مظفر (۱۳۷۹)، «برنامه ریزی توسعه منطقه‌ای»، سازمان برنامه و بودجه، تهران. مقالات مجله هفت شهر ویژه نامه اسکان غیررسمی شماره ۸ تا ۱۰ مقررات شهرسازی و معماری و طرح‌های توسعه و عمران مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران (از تاریخ تأسیس تا سال ۱۳۸۶)، وزارت مسکن و شهرسازی. منصور، جهانگیر (۱۳۸۵). «قوانین و مقررات شهر و شهرداری»، نشر دیدار، تهران.		

عنوان آموزش: اصول و روش‌های شهرسازی و بهسازی مشارکتی		کد: ۱-۲-۳
اهداف رفتاری: از فراگیران انتظار می‌رود در پایان دوره بتوانند: مفهوم مشارکت شهروندان و ابعاد مشارکت در حوزه شهرسازی را تشریح کنند. انواع مشارکت شهروندان در طرح‌های شهری و خصوصاً در طرح‌های ویژه اسکان غیررسمی را تشریح کنند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☐ عنوان رشته شغلی: عمومی بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ پژوهشی
پیش نیاز: انواع طرح‌های توسعه کالبدی		نوع آموزش: ☐ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مفهوم و ابعاد مشارکت انواع مختلف مشارکت شهروندان مصوبات و رویه‌های شهرسازی مشارکتی با تمرکز بر اسکان غیررسمی روش‌ها و فنون مشارکت شهروندان تجربیات شهرسازی مشارکتی در ایران و جهان با تمرکز بر اسکان غیررسمی		
منابع درسی: ارجمندنیا، علی اصغر (۱۳۸۰): «سازمان‌های غیردولتی، راهبرد مشارکت سازمان یافته»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۵، بهار ۱۳۸۰ ازکیا، مصطفی؛ غفاری، غلامرضا (۱۳۸۳): «توسعه روستایی با تأکید بر جامعه روستایی ایران»، نشر نی، تهران. اوست هوپی زن، اندریاس (۱۳۷۷): «مشارکت شهروندان در طرح ریزی و توسعه نواحی شهری»، ترجمه ناصر برک پور، مجله معماری و شهرسازی، شماره ۴۸ و ۴۹. پریسکولی، جرولی (۱۳۸۱)، «مشارکت مردمی در برنامه ریزی شهری»، ترجمه مرجان شرفی و فاطمه رشیدی فر، ماهنامه شهرداری‌ها، شماره ۱۲. حبیبی، سید محسن؛ سعیدی رضوانی، هادی (۱۳۸۴)، «شهرسازی مشارکتی، کاوشی نظری در شرایط ایران»، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۲۴. خناچی، سیمین و دیگران (۱۳۷۹): «شهرسازی مشارکتی: مشارکت مردمی در برنامه ریزی توسعه و مدیریت شهری»، ذکائی، مرجان (۱۳۸۱): «شهرسازی مشارکتی: محله مسلم بن عقیل»، ماهنامه شهرداری‌ها، شماره ۳۹ ریاحی، اردشیر (۱۳۸۱)، «شهرداران افتخاری محلّات تربت حیدریه»، سعیدی رضوانی، هادی (۱۳۸۵)، «عملیاتی کردن شهرسازی مشارکتی در شرایط ایران: نمونه قلعه آبکوه مشهد»، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۲۸ شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰)، «مشارکت شهروندی، حکمروایی شهری و مدیریت شهری»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۸، زمستان ۱۳۸۰ علوی تبار، علیرضا (۱۳۷۹): «بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها»، جلد اول و دوم، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، تهران مهدیزاده، جواد (۱۳۸۰): «به سوی شهرسازی دموکراتیک»، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۵، بهار ۱۳۸۰ هادیزاده بزّاز، مریم (۱۳۸۲): «حاشیه نشینی و راه کارهای ساماندهی آن در جهان»، شهرداری مشهد با همکاری نشر تپهو، مشهد		

عنوان آموزش: رویکردها و نظریه‌های اصلی مواجهه با مسئله سکونتگاه‌های غیر رسمی		کد: ۱-۳
اهداف رفتاری: انتظار می‌رود پس از این کلاس فراگیر بتواند الف) راهکارهای ساماندهی و مدیریت سکونتگاه‌های غیررسمی را در چند دهه گذشته تبیین کند ب) مکاتب فکری موثر بر این راهکارها را تشریح و نظریه‌های اصلی را بیان کند. ج) اجزای اصلی هریک از این راهکارها را تحلیل کند و در باره صاحب‌نظران اصلی و نظریه‌های آنان بحث و تبادل نظر کند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: عمومی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: فقر شهری و سکونتگاه‌های غیررسمی گونه‌شناسی و روند تکوین سکونتگاه‌های غیررسمی و برنامه‌های حل مشکل نگرش مکاتب فلسفی و سیاسی به سکونتگاه‌های غیررسمی راهکارها و سیاست‌های تجربه شده نظریه‌پردازان اصلی در زمینه سکونتگاه‌های غیررسمی		
منابع درسی: برای شناخت مکاتب فکری منبع شماره ۱ و ۲ و ۳ مجموعه مقالات دکتر پرویز پیران در ماهنامه اطلاعات سیاسی اقتصادی می‌تواند مفید باشد: بشیریه، حسین (۱۳۷۸)، اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم: اندیشه‌های مارکسیستی، جلد اول، نشر نی، چاپ دوم بشیریه، حسین (۱۳۸۰)، اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم: اندیشه‌های لیبرالیسم و محافظه کاری، جلد دوم، نشر نی، چاپ سوم قادری، حاتم (۱۳۷۹)، اندیشه‌های سیاسی قرن بیستم، سمت پیران، پرویز (۱۳۶۶ تا ۱۳۷۵)، مجموعه مقالات شهرنشینی شتابان و ناهمگون و مسکن نابهنجار، اطلاعات سیاسی اقتصادی، برای آشنایی با نظرات جدید دوسوتو منبع زیر پاتر، رابرت. ب و سلی لوید ایونز (۱۳۸۴)، شهر در جهان در حال توسعه، ترجمه کیومرث ایران‌دوست و دیگران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور ایران‌دوست، کیومرث (۱۳۸۸)، سکونتگاه‌های غیررسمی و اسطوره حاشیه‌نشینی، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری (شهرداری تهران) صراف، مظفر (۱۳۸۲ الف)، بازنگری ویژگی‌های اسکان خود انگیخته در ایران، در جستجوی راه کارهای توانمند سازی، در حاشیه نشینی و اسکان غیر رسمی (مجموعه مقالات). دانشگاه علوم بهزیستی، جلد دوم صراف، مظفر (۱۳۸۲ الف)، بازنگری ویژگی‌های اسکان خود انگیخته در ایران، در جستجوی راه کارهای توانمند سازی، در حاشیه نشینی و اسکان غیر رسمی (مجموعه مقالات). دانشگاه علوم بهزیستی، جلد دوم هادی‌زاده باز، مریم (۱۳۸۲) (ترجمه و تدوین) حاشیه‌نشینی و راهکارهای ساماندهی آن، شهرداری مشهد وزارت مسکن و شهرسازی (۱۳۸۳)، سند توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی UN- HABITAT(2003) Slum of the World: The Face of Urban poverty in the New Millennium, KENYA UN- HABITAT(2003), The challenge of slums; Global report on human settlement www.worldbank.org www.unhabitat.org www.citiesalliance.org www.undp.org		

عنوان آموزش: بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی		کد: ۱-۳-۲
اهداف رفتاری: انتظار می‌رود فراگیر پس از این درس اصول و مفاهیم مربوط به بهسازی را تشریح کند و بتواند برای یک محله نمونه یک برنامه مختصر بهسازی ارائه کند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: عمومی
☐ بهبود مدیریت		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۸ ساعت) + (عملی: ۴ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: درس رویکردها و نظریه‌های اصلی مواجهه با سکونتگاه‌های غیررسمی		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: چرا بهسازی؟ اقدامات پایه در بهسازی عناصر و اجزای بهسازی مزایای بهسازی مشکلات و هزینه‌های بهسازی تجارب بهسازی		
منابع درسی: هادی‌زاده بزاز، مریم، (۱۳۸۲) ترجمه و تدوین) حاشیه‌نشینی و راهکارهای ساماندهی آن، شهرداری مشهد وزارت مسکن و شهرسازی (۱۳۸۳)، سند توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی منبع زیر اطلاعات بسیار مفیدی را ارائه کرده است: پاتر، رابرت. ب و سلی لوید ایونز (۱۳۸۴)، شهر در جهان در حال توسعه، ترجمه کیومرث ایران‌دوست و دیگران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور ایران‌دوست، کیومرث (۱۳۸۸)، سکونتگاه‌های غیررسمی و اسطوره حاشیه‌نشینی، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری (شهرداری تهران) مجموعه مقالات فصلنامه هفت‌شهر شماره های ۹ و ۱۰ و ۲۳ و ۲۴ برای کسانی که این درس را تدریس می‌کنند ضروری است. UN- HABITAT(2003) Slum of the World: The Face of Urban poverty in the New Millennium, KENYA UN- HABITAT(2003), The challenge of slums; Global report on human settlement , برای بخش عناصر و شاخص‌ها منبع زیر بسیار مفید است: UNCHS-HABITAT(1981), Upgrading of Urban Slums and Squatter Area جدیدترین مباحث و تجارب را می‌توان در سایت‌های معتبر زیر یافت: www.worldbank.org www.unhabitat.org www.citiesalliance.org www.undp.org		

عنوان آموزش: توانمندسازی اجتماعات غیررسمی		کد: ۱-۳-۳
اهداف رفتاری: انتظار می‌رود فراگیر پس از گذراندن این دوره بتواند مفهوم توانمندسازی در حوزه ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی را تبیین کند و چارچوب کلی برای یک برنامه توانمندسازی را تشخیص دهد.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐ عنوان رشته شغلی: عمومی		بهبود مدیریت ☐
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: الزامی ☒ اختیاری ☐
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مفهوم توانمندسازی سازمان‌های بین‌المللی و توانمندسازی توانمندسازی در بخش‌های مختلف توانمندسازی و گروه‌های اجتماعی تجارب توانمندسازی		
منابع درسی: هادی‌زاده بزاز، مریم (۱۳۸۲) ترجمه و تدوین حاشیه‌نشینی و راهکارهای ساماندهی آن، شهرداری مشهد وزارت مسکن و شهرسازی (۱۳۸۳)، سند توانمندسازی و ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی منبع زیر اطلاعات بسیار مفیدی را ارائه کرده است: پاتر، رابرت. ب و سلی لوید ایونز (۱۳۸۴)، شهر در جهان در حال توسعه، ترجمه کیومرث ایراندوست و دیگران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور منبع زیر بسیاری از مباحث نظری را در خود دارد. ایراندوست، کیومرث (۱۳۸۸)، سکونتگاه‌های غیررسمی و اسطوره حاشیه‌نشینی، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری (شهرداری تهران) مجموعه مقالات فصلنامه هفت‌شهر شماره های ۹ و ۱۰ و ۲۳ و ۲۴ برای کسانی که این درس را تدریس می‌کنند ضروری است. UN- HABITAT(2003) Slum of the World: The Face of Urban poverty in the New Millennium, KENYA UN- HABITAT(2003), The challenge of slums; Global report on human settlement , World Bank(2002) Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook, in: www.worldloank.org UN-Habitat (2006). "Enabling Shelter Strategies; Review of experience from tow decade of implementation" .pp 17-18. www.worldbank.org www.unhabitat.org www.citiesalliance.org www.undp.org		

عنوان آموزش : ظرفیت سازی برای ارتقای سکونتگاه‌های غیررسمی		کد : ۱-۳-۴
اهداف رفتاری: فراگیر پس از گذراندن این درس می‌تواند الف) مفهوم و اهداف و ابعاد ظرفیت‌سازی را تعریف کند ب) شیوه‌های ظرفیت‌سازی را تشریح و به کار گیرد. ج) یک برنامه ظرفیت‌سازی اجمالی برای یک مجموعه مشخص را تعریف کند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ بهبود مدیریت ☐		عنوان رشته شغلی: عمومی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: الزامی ☒ اختیاری ☐
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: تعریف و مفهوم ظرفیت‌سازی ابعاد ظرفیت‌سازی گروه‌های هدف در ظرفیت‌سازی نکات اصلی در ظرفیت‌سازی در شهرداری شیوه‌های ارائه آموزش‌های مرتبط با ظرفیت‌سازی تجارب ظرفیت‌سازی		
منابع درسی: سهیل ، م (۱۳۸۴)، شراکت عمومی - خصوصی در خدمات رسانی شهری، ترجمه مهرداد جواهری پور و دیگران (به کوشش کیومرث ایراندوست)، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور ایرانیان ، مهندسان مشاور (۱۳۸۸) ، مجموعه گزارش‌های مربوط به طرح مطالعات نهادی و طراحی برنامه‌های آموزشی شهرداری‌ها، (شرکت عمران و بهسازی شهری منابع زیر در زمینه مسائل آموزشی و ظرفیت‌سازی در این زمینه مباحث قابل توجهی را مطرح می‌کنند ابطی، سید حسین (۱۳۸۳)، آموزش و بهسازی سرمایه‌های انسانی، پویند میرسپاسی ، ناصر (۱۳۷۹)، مدیریت منابع انسانی و روابط کار، نشر میر		
UN- HABITAT(2003),The challenge of slums; Global report on human settlement , World Bank(2002)Empowerment and Poverty Reduction: A Sourcebook, in:www.worldloank.org UN-Habitat (2006)."Enabling Shelter Strategies; Review of experience from tow decade of implementation" .pp 17-18. www.worldbank.org www.unhabitat.org www.citiesalliance.org www.undp.org www.microcreditsummit.org		

عنوان آموزش: تملک املاک و اراضی شهری		کد: ۲-۱-۱
اهداف رفتاری: ۱- با ابعاد و کارکردها و فلسفه حاکم بر حقوق و قوانین شهری و شهرسازی آشنا شوند. ۲- در تملک املاک و اراضی مورد نیاز شهرها از ظرفیت‌های قانونی موجود استفاده کنند. ۳- مصادیق رعایت حق و حقوق ذینفعان در فرآیند تملک اراضی و املاک را بدانند و به کار بندند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی بهبود مدیریت ☐	عنوان رشته شغلی: حقوقی - شهرسازی - مالی اداری - فنی و عمرانی - فرهنگی و اجتماعی	
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۸ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: پودمان یک: اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مفاهیم پایه حقوق شهری مالکیت و انواع اراضی شهری قوانین و مقررات شهرسازی تملک املاک و اراضی مورد نیاز شهری بحث و بررسی درخصوص ابتکارات و نحوه عمل شهرداری‌ها برای تملک اراضی		
منابع درسی: ۱- شرکت عمران و بهسازی شهری (۱۳۸۷)، مطالعات مربوط به تدوین سند چارچوب سیاست اسکان مجدد در سکونتگاه‌های غیررسمی بخش مطالعات حقوقی، گزارش منتشر نشده. ۲- رحمانی، محمد، (۱۳۸۵)، مجموعه قوانین و مقررات اراضی (تملك اراضی توسط دولت و شهرداری‌ها)، انتشارات خط سوم، تهران ۳- کمالان، سید مهدی (۱۳۸۶) قانون اساسی و مدنی، انتشارات کمالان، تهران ۴- پورسلیم بناب، جلیل، (۱۳۸۷)، حقوق مردم در شهرداری‌ها، آثار اندیشه، تهران ۵- طباطبایی مؤتمنی، منوچهر، (۱۳۸۳)، حقوق اداری، انتشارات سمت، تهران ۶- ابراهیمی، جهان‌بخش، (۱۳۸۲)، حقوق مالیه عمومی، انتشارات دانشور، تهران		

عنوان آموزش: مدیریت جابجایی ساکنان در فرایند بهسازی شهری		کد: ۲-۱-۲
اهداف رفتاری: ۱- ابعاد و تبعات جابجایی ناخواسته را بشناسند؛ و از اقدامات نسنجیده در این زمینه پرهیز کنند. ۲- موارد و مسائل قانونی مربوط به اسکان مجدد و جابجایی را بدانند. ۳- مهارت جلب مشارکت شهروندان در این زمینه را بدست آورند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی بهبود مدیریت ☐	عنوان رشته شغلی: حقوقی - شهرسازی - مالی اداری - فنی و عمرانی - فرهنگی و اجتماعی	
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۰ ساعت) + (عملی : ۸ ساعت)	سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی	
پیش نیاز: تملک املاک و اراضی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: جابجایی ساکنان دلایل و زمینه‌ها تبیین چارچوب‌های سیاست جابجایی نحوه تهیه طرح جابجایی تشریح تجربه‌های جابجایی داخلی و خارجی		
منابع درسی: ۱- نشریه شهرسازی و معماری هفت شهر، شماره‌های ۲۳-۲۴، ۸-۹ و ۱۰، منتشر شده توسط شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری. در این مجله در رابطه با این درس این مقالات توصیه می‌شود: ۱- سند چارچوب سیاست اسکان مجدد در سکونتگاه‌های غیررسمی، شماره ۲۴ و ۲۳، هفت شهر، ص ۱۲۸، برای سرفصل‌های ۲ و ۳. ۲- اسکندری دورباطی، اجرای پروژه جمع‌آوری آلونک‌های منطقه شش شهرداری تهران، ص ۱۰۶، شماره نهم و دهم نشریه هفت شهر، برای سرفصل ۴ تنها تجربه مستندسازی شده داخلی است. 3- un-Habitat.org/publications برای سرفصل چهار و آگاهی دادن به فراگیران برای تجربه سایر کشورها ۴- شرکت عمران و بهسازی شهری (۱۳۸۷)، مطالعات مربوط به تدوین سند چارچوب سیاست اسکان مجدد در سکونتگاه‌های غیررسمی بخش مطالعات حقوقی، گزارش منتشر نشده. ۵- رحمانی، محمد، (۱۳۸۵)، مجموعه قوانین و مقررات اراضی (تملك اراضی توسط دولت و شهرداری‌ها)، انتشارات خط سوم، تهران.		

عنوان آموزش: سیاستگذاری مربوط به زمین شهری		کد: ۲-۲-۱
اهداف رفتاری: - آشنایی با مبانی مربوط به برنامه ریزی و سیاستگذاری زمین شهری - آگاهی نسبت به چگونگی تحولات مربوط به بازار زمین و نحوه مداخله دولت در این بازار و تاثیرات آن در شکل گیری و گسترش سکونتگاههای غیر رسمی. - فراگیری مباحث مربوط به تحولات بازار عرضه و تقاضای زمین، رویکردهای دولت در این بازار، سیاستهای مربوط به تامین مسکن کم درامدها، ارزیابی میزان کارایی آنها.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی	عنوان رشته شغلی: حقوقی - شهرسازی - مالی اداری - فنی و عمرانی - فرهنگی و اجتماعی	بهبود مدیریت ☐
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: پودمان یک: اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: بازار زمین و تحولات آن تحولات سیاستهای زمین شهری و ارتباط آن با اسکان غیررسمی سیاست های نوین زمین و چالش های فراروی سیاستگذاری زمین برنامه ریزی منطقه ای روشهای کنترل حریم شهر و جلوگیری از سکونتگاههای غیررسمی		
منابع درسی: - قانون تعاریف محدوده و حریم شهر ، روستا و شهرک و نحوه تعیین آنها. - (مناسب برای سرفصل روشهای کنترل حریم شهر) - مجتهدزاده، غلامحسین (۱۳۷۵)، اصول برنامه ریزی منطقه ای دانشگاه تهران - (مناسب برای سرفصل برنامه ریزی منطقه ای) - زبردست، اسفندیار - معاونت مسکن و برنامه ریزی ۱۳۸۲، برنامه ریزی مسکن - سازمان ملی زمین و مسکن. - (مناسب برای سرفصل برنامه ریزی منطقه ای) - کوثری - عبدالله (۱۳۷۶)، سیاست زمین شهری ، سازمان ملی زمین و مسکن. - (مناسب برای سرفصل بیان مسئله) - وزارت مسکن و شهرسازی (۱۳۸۷)، توسعه شهری پایدار: همراهی رشد با عدالت و با هویت، دومین اجلاس وزرای مسکن و شهرسازی آسیا و اقیانوسیه. - (مناسب برای سرفصل تحولات سیاستهای زمین شهری - سیاست های نوین زمین و چالش های فراروی سیاستگذاری زمین) - یزدانی - فردین (۱۳۸۲)، طرح پژوهشی مدیریت زمین شهری، وزارت مسکن و شهرسازی. - (مناسب برای سرفصل بازار زمین و تحولات آن)		

عنوان آموزش: مدیریت الکترونیکی زمین شهری		کد: ۲-۲-۲
اهداف رفتاری: - آشنایی اجمالی با علوم و تکنیک‌های مرتبط با مدیریت الکترونیکی زمین - آشنایی با مفهوم کاداستر و تعریف آن، اشکال مختلف کاداستر و فرایند تهیه نقشه کاداستر، مزایای کار با کاداستر - ارتقا توانمندی فراگیران در روش‌های ثبت اسناد و املاک با استفاده از اطلاعات مکانی زمین LIS و سیستم کاداستر و ثبت و اصلاح		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی	عنوان رشته شغلی: حقوقی - شهرسازی - برنامه ریزی و بهبود مدیریت	توسعه مالی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۸ ساعت) + (عملی: ۴ ساعت)	سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی	
پیش نیاز: سیاست گذاری‌های مربوط به زمین شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: کاداستر و مفهوم آن فوائد کاداستر نقش آن در جلوگیری از اسکان غیررسمی، انواع کاداستر روش‌های ثبت املاک و اسناد روشهای مختلف ثبت و اصلاح زمین روش ممیزی املاک و انواع قراردادهای معاملات املاک و مستغلات نقش سیستم های اطلاعات جغرافیایی در مدیریت و برنامه ریزی شهری و تاثیر آن در سکونتگاههای غیررسمی بازدید از سازمان نقشه برداری و سازمان ثبت اسناد		
منابع درسی: - انجمن بین المللی نقشه برداری، کاداستر ۲۰۱۴ چشم انداز آتی کاداستر (۱۳۸۴) دبیرخانه شورای عالی اطلاع رسانی - رضیعی، فاطمه (۱۳۸۳)، سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی- کاربردهای شهری GIS انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح - (GIS شهری) - کلانتری میترا (۱۳۸۷)، آموزش کاداستر (۱) سازمان نقشه برداری - (کاداستر و مفهوم آن) - معرفی نامه نرم افزار سراج- شرکت مهندسی و پژوهشی شیوه نرم افزار - هاکسهولد ویلیام، مقدم ای بر سیستم اطلاعات جغرافیایی شهری (۱۳۷۱) فرشاد نوریان، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهر تهران - (GIS شهری)		
www.sabt.gov.ir www.esri.com www.seraj-gis.com www.gisday.com urbanizationblogfa.com		

عنوان آموزش: برنامه ریزی مسکن و تأمین مسکن گروههای کم درآمد		کد: ۱-۳-۲
اهداف رفتاری: فراگیران را قادر می سازد ضمن آشنایی کلی با نظام برنامه ریزی مسکن در کشور، جایگاه و ویژگیهای مسکن گروههای کم درآمد را با تعمق بیشتری دنبال کرده و نسبت به مسائل و مشکلات مربوط به این گروه از اقشار نیازمند جامعه درک عمیقتری کسب کرده تا در سطوح محلی، منطقه ای و ملی تاثیرگذاری لازم در تدوین و اجرای برنامه های مسکن خاص این اقشار داشته باشند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی		عنوان رشته شغلی: حقوقی - شهرسازی - فرهنگی و اجتماعی - مالی اداری - فنی و عمرانی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: پودمان یک: اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: برنامه ریزی مسکن و جایگاه آن در نظام برنامه ریزی کشور گروههای کم درآمد و اسکان غیر رسمی در ایران رویکردهای نوین در برنامه های تأمین مسکن گروههای کم درآمد کشور روشهای تأمین مالی کم درآمد ها		
منابع درسی: - درگاهی حسن (۱۳۸۷)، مروری بر روشهای تأمین مالی مسکن، درسپاهی برای ایران، همایش ارزیابی سیاستها برنامه های مسکن با رویکرد تدوین برنامه پنجم، وزارت مسکن و شهرسازی اطهری کمال، دفتر برنامه ریزی و اقتصاد مسکن (۱۳۸۲)، طرح پژوهشی، مسکن کم درآمد، (مناسب برای سرفصل ابعاد اسکان غیررسمی) اطهری کمال، معاونت مسکن و برنامه ریزی (۱۳۸۲)، برنامه گریزی و کاستی های برنامه ریزی در مسکن کم درآمد ها، (مناسب برای سرفصل گروههای کم درآمد و اسکان غیر رسمی) توفیق فیروز، معاونت مسکن و برنامه ریزی (۱۳۸۲)، برنامه ریزی مسکن، سازمان ملی زمین و مسکن، (مناسب برای سرفصل برنامه ریزی مسکن و جایگاه آن در نظام برنامه ریزی) قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن مصوب مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۷)، (مناسب برای سرفصل رویکردهای نوین در برنامه های تأمین مسکن کم درآمد ها - روشهای تأمین مالی کم درآمد ها) کمال اطهری (۱۳۸۱)، ضرورت برپایی نظام مدیریت مالی مسکن کم درآمد ها در ایران، فصلنامه اقتصاد مسکن شماره ۳۳، (مناسب برای سرفصل روشهای تأمین مالی کم درآمد ها) ناصر نیکو سرشت (۱۳۷۸)، تأمین زمین برای خانوارهای تهیدست شهری، مفاهیم، ابزار و چشم انداز آتی، فصلنامه اقتصاد و مسکن شماره ۲۹		

عنوان آموزش: آشنایی با فنون و روش‌های ارتقاء شاخص‌های کیفی ساختمان‌های مسکونی		کد: ۲-۳-۲
اهداف رفتاری: - آشنایی با ادبیات مربوط به تولید صنعتی ساختمان و شاخص‌های ارتقا کیفی مربوط به ایمنی ساختمانها، و علوم و فنون و تکنیک‌های رایج ساختمان سازی. - مباحث مربوط به مقررات ملی ساختمان، مقاوم سازی ساختمانها ی موجود با تاکید بر ساختمانهای مسکونی سکونتگاههای غیر رسمی، مصالح و فرآوردهای ساختمانی و استانداردهای مربوط به آنها.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - ☒ اختصاصی		عنوان رشته شغلی: شهرسازی - فنی و عمرانی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۸ ساعت) + (عملی : ۴ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: سیاست گذاری‌های مربوط به زمین شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: آشنایی با انواع مصالح ساختمانی و استانداردهای آن آشنایی با مقررات ملی ساختمان اصول روش‌های مقاوم سازی ساختمانهای موجود با تاکید بر مقاوم‌سازی ارزان آشنایی با آیین‌نامه ۲۸۰۰ زلزله ایران بازدید از یک کارخانه تولید صنعتی مصالح ساختمانی بازدید از یک پروژه مقاوم سازی ساختمان آشنایی با فناوری‌های نوین تولید ساختمان		
منابع درسی: دفتر تدوین و ترویج مقررات ملی ساختمان، وزارت مسکن و شهر سازی (۱۳۸۵) دستورالعمل تحلیل آسیب پذیری و بهسازی لرزه ای ساختمانهای بنایی غیر مسطح موجود. (مناسب برای سرفصل اصول و روشهای مقاوم سازی ساختمانهای مسکونی) شرفی، حمید رضا، (۱۳۸۶) مصالح و فرآوردهای ساختمانی، دفتر تدوین و ترویج مقررات ساختمان تهرانی زاده، محسن (۱۳۸۰) شورای پژوهشهای علمی کشور، مقاوم سازی ساختمانهای بنایی در برابر زلزله، گزارش نهایی برنامه ملی تحقیقات شورای پژوهشی علمی کشور مباحث ۴ تا ۱۰ مقررات ملی ساختمان، وزارت مسکن و شهرسازی ۱۳۸۴. مبحث پنجم مقررات ملی ساختمان (۱۳۸۲) وزارت مسکن و شهر سازی، مصالح و فرآوردهای ساختمانی		

عنوان آموزش: کارآفرینی و برنامه ریزی برای ایجاد و تقویت فرصت های توسعه (شغلی و درآمدی) جدید در سکونتگاه های غیررسمی	
اهداف رفتاری: بعد از اتمام این درس از فراگیران انتظار می رود با مفهوم کارآفرینی و کارایی و کاربرد آن در ایجاد فرصت های اقتصادی و اجتماعی برای توسعه آشنا شوند.	
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی	عنوان رشته شغلی: برنامه ریزی و توسعه - فرهنگی اجتماعی ☐ بهبود مدیریت ☐ مالی اداری
عنوان پست یا پستهای مورد نظر: مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی	
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ۸ ساعت) ☐ سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی	
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری	
سرفصل ها و محتوای آموزشی: - کارآفرینی: اصول و مبانی - نظریه های و سابقه کارآفرینی - سیاست ها و اقدامات گسترش کارآفرینی - جنبه اقتصادی کارآفرینی در سکونتگاه های غیررسمی - کارایی و کاربرد کارآفرینی در ارتقای توانمندی و فقرزدایی در سکونتگاه های فرودست و غیررسمی	
منابع درسی: http://karafarin11.blogfa.com/post-9.aspx http://www.tebyan.net/science technology/hi tech managment/2007/11/12/53337.html http://www.crop.blogspot.com/1387/01/21/post-99/ http://www.pardakht.ir/Article/Article21.cfm http://www.tafda.org/groups/agripreneurs/wiki/296.aspx http://www.oecd.org http://www.unctad.org منابع شماره ۱-۷ عمدتا در خصوص کلیات و مفهوم کارآفرینی و مطالب قابل استفاده برای سرفصل های ۵-۱ می باشند و منابع و مقالات فارسی در خصوص کارآفرینی را در اختیار می گذارند. <u>J. GREEN ,CHRISTOPHER, H. KIRKPATRICK ,COLIN and MURINDE, VICTOR(2006). POLICY ARENA FINANCE FOR SMALL ENTERPRISE GROWTH AND POVERTY REDUCTION IN DEVELOPING COUNTRIES Journal of International Development.J. Int. Dev. 18, 1017-1030 (2006) Published online in Wiley Inter Science (www.interscience.wiley.com) DOI: 10.1002/jid.1334.</u> این مقاله در خصوص سیاست های مالی در خصوص کاهش فقر و ایجاد مشاغل و فعالیت های خرد با هدف فقرزدایی با تحلیلی از آن در کشورهای در حال توسعه کار نموده است. از این مقاله برای سرفصل های ۶-۴ استفاده شود. موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی (۱۳۸۰). کارآفرینی و فناوری های پیشرفته: مجموعه مقالات همایش انتشارات، دانشگاه تهران. فرهنگی، علی اکبر (۱۳۸۶). کارآفرینی (مفاهیم، نظریه ها، مدل ها و کاربردها) [موسسه کار و تامین اجتماعی: دانشگاه تهران، مرکز کارآفرینی. مقیم، محمد (۱۳۸۳). کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی: پژوهشی در سازمان های غیردولتی (NGOs) ایران. دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ: مرکز کارآفرینی. از منابع شماره ۱۱-۹ برای سرفصل های شماره ۴-۱ استفاده گردد. این منابع کلا در خصوص کارآفرینی و اصول آن بحث می کنند. احمدپور داریانی، محمود (۱۳۸۳)، تجارب کارآفرینی در کشورهای منتخب، ناشر: امیرکبیر. از منبع فوق برای سرفصل های ۳ و ۴ استفاده گردد. اکبری، کرامت الله (۱۳۸۵). توسعه کارآفرینی: رویکرد آموزشی. ناشر: جهاد دانشگاهی. ذبیحی، محمدرضا (۱۳۸۵). کارآفرینی از تئوری تا عمل ناشر: جهان فردا، نما. از منابع شماره ۱۴-۱۲ برای سرفصل های شماره ۴-۱ استفاده گردد. این منابع کلا در خصوص کارآفرینی و اصول آن بحث می کنند. رضوی نعمت اللهی، اقدس السادات (۱۳۸۴) مفاهیم و کلیات کارآفرینی روزنامه همشهری، سه شنبه ۳۰ فروردین ۱۳۸۴، سال سیزدهم، شماره ۳۶۷۷، صفحه ۱۰.	

عنوان آموزش: تعاونی های محلی و اعطای تسهیلات حمایت از مشاغل کوچک و صنایع دستی		کد: ۳-۱-۲
اهداف رفتاری: بعد از اتمام این درس انتظار می رود تا فراگیران در تعاونی های محلی اعتبار برای حمایت از فعالیت بخش مشاغل کوچک، صنایع دستی عوامل و زمینه های شکلگیری تعاونی های محلی و به ویژه الزامات وجودی آنها در سکونتگاه های غیررسمی، آموزه هایی را کسب نموده باشند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: حقوقی - فرهنگی اجتماعی - مالی اداری		بهبود مدیریت ☐
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ۶ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☐ الزامی ☐ اختیاری ☒
سرفصل ها و محتوای آموزشی: مفهوم و عملکرد تعاونی های محلی آیین نامه های و راهکارهای تشکیل شرکت های تعاونی تعاونی های موفق: نوع فعالیت و خدمات، مقیاس و اثربخشی بانک پذیری: اصول و کاربرد آن در تشکیل تعاونی های محلی مشاغل کوچک و صنایع دستی آیین نامه ها، سازمان ها و شرکت های دولتی و غیردولتی فعال در زمینه صنایع دستی و مشاغل کوچک مسائل و مشکلات فعالیت تعاونی های محلی در ایران: با تأکید بر فعالیت در مشاغل کوچک و صنایع دستی آشنایی با قوانین و ضوابط حمایت و گسترش مشاغل کوچک و صنایع دستی روش های پایدارسازی فعالیت تعاونی های محلی در سکونتگاه های غیررسمی بررسی زمینه های ایجاد و حمایت از مشاغل کوچک و جدید در سکونتگاه های غیررسمی آموزش تبلیغات و بازاریابی برای مشاغل کوچک و صنایع دستی نقش گردشگری شهری در گسترش فعالیت مشاغل کوچک و صنایع دستی شیوه های حمایت و ایجاد تسهیلات گسترش مشاغل کوچک و صنایع دستی در سکونتگاه های غیررسمی		
منابع درسی: سمینار بررسی بخش تعاونی (۱۳۶۴)، تهران (بررسی جایگاه تعاون در نظام جمهوری اسلامی ایران: مجموعه سخنرانی های ایراد شده در سمینار بررسی بخش تعاونی)، اول تا چهارم اردیبهشت ماه ۱۳۶۴ سازمان مرکزی تعاون کشور. پیشنهاد می شود از این منبع در سرفصل های ۱ و ۲ استفاده شود. طالب بیگی، فیروز (۱۳۵۰). اندیشه تعاون و تجربیات تعاونی در کشورهای در حال توسعه و ایران دانشگاه تهران، موسسه آموزش و تحقیقات تعاونی. از این منبع در سرفصل ۱ این درس استفاده شود. کنفرانس بین المللی مشاغل کوچک تورمولینوس مالاگا (۱۹۸۲). تقریرات اعضا هیئت های شرکت کننده در کنفرانس بین المللی مشاغل کوچک. وزارت صنایع و معادن اداره کل صنایع استان تهران. از این منبع در سرفصل های ۸، ۱۰، ۱۱ و ۱۳ استفاده شود. عراقی، احمد (۱۳۴۷). تشکیل و اداره شرکتهای تعاونی. دانشگاه تهران، موسسه آموزش و تحقیقات تعاونی. از این منبع در سرفصل های ۸ و ۲ درسنامه استفاده شود. گروه مشاوران بهبود ایمان و اکادمی ایران کابزن (۱۳۸۷). گزارش کارگاه هماهنگی مجریان و مشاورین پروژه ساماندهی صنایع دستی در ۵ شهر نمونه. برای استفاده در سرفصل های ۸، ۱۰ و ۱۲ پیشنهاد می شود.		

عنوان آموزش: مبانی نظری و عملی مالیه شهرداری‌ها		کد: ۳-۲-۱
اهداف رفتاری: انتظار می رود فراگیر: ۱- اصول و مبانی نظری بر بخش درآمدی شهرداری را بشناسد، بتواند نظام درآمدی شهرداری را با اصول و قواعد منطبق کرده و برنامه‌های اصلاحی لازم را تدوین نماید. ۲- نظام‌های نوین بودجه‌بندی و بودجه‌نویسی شهرداری از جمله بودجه‌بندی مشارکتی و عملیاتی را بشناسد ۳- اصول شفافیت مالی و پاسخگویی در شهرداری را بداند و آن را به کار بیند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: برنامه ریزی و توسعه - حقوقی - مالی بهبود مدیریت ☐ اداري		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۶ ساعت) + (عملی : ۸ ساعت) سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒		
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: اهداف و محورهای مدیریت مالی شهرداری‌ها نظام درآمدی و تأمین مالی در شهرداری‌ها نظام بودجه‌بندی و بودجه‌نویسی شهرداری‌ها استقراض در شهرداری‌ها نظام حسابداری در شهرداری‌ها حسابرسي شهرداری‌ها اصول و روش‌های ایجاد شفافیت و پاسخگویی در نظامات مالی شهرداری		
منابع درسی: بهرامی، پورهنک، (۱۳۸۷)، بودجه شهرداری و مدیریت بودجه‌ریزی در شهرداری‌های ایران، انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، تهران بهرامی، پورهنک، (۱۳۷۶)، حسابداری شهرداری و مدیریت امور مالی شهرداری‌ها در ایران، مرکز آموزش مدیریت دولتی، تهران، هادی زنون، بهروز (۱۳۸۸)، مبانی نظری نظام درآمدی شهرداری‌ها، CD، مجموعه مقالات اولین همایش مالیه شهرداری هاشمی، سیدمناف، طاهرخانی، حبیب‌اله (۱۳۸۸)، ایجاد پایداری در منابع درآمدی شهرداری‌ها راهکارها - موانع و مشکلات، طاهرخانی، حبیب‌اله، (۱۳۸۸)، مجموعه مقالات اولین همایش مالیه شهرداری مشکلات و راهکارها منتظری، سید علی اکبر، (۱۳۸۶) مجموعه کامل قوانین و مقررات عوارض شهر و روستا، انتشارات حضرت عباس (ع)، قم، هاشمی، سید مناف، مجموعه قوانین و مقررات مالی، اداری و منابع درآمدی شهرداری‌ها، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهر تهران، تهران -Un-Habitat, Financial manage ment for Local, (2006), un-Habitat Government, Nairobi. (1992), Johannes f. Linn, Roy w. Bah2, Urban Public Finance in Deceloping Countries Published for the World Bank, Oxford University Press. Uk. این کتاب به سفارش بانک جهانی تهیه شده است. اصول مالیه محلی در سه بخش مالیات‌های محلی اخذ بهای خدمات شهری و روابط مالی سطوح حکومت در آن تشریح شده است، منبع مناسبی برای سرفصل درآمدی است. - (1991) Un-habitat Training Manual on Urban Local Government Finance for South Asian, Countrais , Un- Habitat, Nairobi.		

عنوان آموزش: تأمین مالی طرح‌ها و پروژه‌های توسعه شهری		کد: ۳-۲-۲
اهداف رفتاری: توانایی‌های زیر در پایان دوره از شرکت‌کنندگان انتظار می‌رود. الف) با انواع طرح‌های توسعه شهری و رویکردهای مالی و اقتصادی این طرح‌ها آشنا شوند. ب) روش‌های مختلف تأمین مالی طرح‌های توسعه شهری و بهسازی سکونتگاه‌های غیررسمی را بیاموزند و بتوانند آن را به کار بندند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: برنامه ریزی و توسعه - حقوق - مالی اداری - فنی و عمرانی
بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۰ ساعت) + (عملی : ۸ ساعت)		سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ پژوهشی ☒
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: الزامی ☒ اختیاری ☐
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: برنامه‌های توسعه شهری محورهای تأمین مالی طرح‌های توسعه شهری تهیه طرح پنج ساله سرمایه‌گذاری مدل‌های تأمین مالی پروژه‌های توسعه شهری ایجاد و شکل دادن به صندوق‌های خرده وام نحوه تهیه طرح‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری		
منابع درسی: ۱- م. سهیل خان (۱۳۸۴)، شراکت عمومی - خصوصی در خدمات‌رسانی شهری (راهکارهایی برای حمایت از کم‌درآمدها)، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، تهران. ۲- دفتر برنامه‌ریزی عمرانی وزارت کشور (۱۳۷۹)، گزارش دستورالعمل نحوه تهیه برنامه پنج ساله عمرانی شهرداری، تهران 3- Un-Habitat (2006), Financial Management for Local Government, Nairobi ۴- سایت Un-Habitat به آدرس www.unhabitat.org/publications ۵- رسولی منش، سید مصطفی (۱۳۸۸)، تأمین مالی پروژه‌های شهری با استفاده از روش B.O.T، سی دی مجموعه مقالات همایش مالییه شهرداری مشکلات و راهکارها، تهران.		

عنوان آموزش: فقر عمومی و فقر شهری		کد: ۳-۳-۱
اهداف رفتاری: بعد از اتمام این درس از فراگیران انتظار می رود مفهوم فقر و فقر شهری را با تصویری از این مسئله در سطح جهان، در سطح ملی، منطقه ای و محلی درک نموده و عوامل اصلی، کلیدی و ساختاری برای شکل گیری، تداوم، چرخش و بازتولید فقر در فضای شهری را دریابند. از سوی دیگر شهری شدن فقر را در طی یک روند رشد اقتصادی و تغییرات فضایی و اجتماعی درک نموده و اهمیت توجه به سیاست های توسعه و فقرزدایی در شهرها و به ویژه شهرهای مواجه با مسئله را به عنوان مسئله ای مهم تلقی نمایند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و بهبود مدیریت ☐ توسعه		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۸ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☐ الزامی ☒ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: برنامه های توسعه شهری محورهای تأمین مالی طرح های توسعه شهری تهیه طرح پنج ساله سرمایه گذاری مدل های تأمین مالی پروژه های توسعه شهری ایجاد و شکل دادن به صندوق های خرده وام نحوه تهیه طرح های اقتصادی و سرمایه گذاری		

منابع درسی:

- ب پاتر، رابرت و ایونز، سلی لویید (۱۳۸۴). شهر در جهان در حال توسعه. ترجمه کیومرث ایراندوست و دیگران. چاپ نخست، تهران، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور.
- بیات، آصف (۱۳۷۹). سیاست های خیابانی و جنبش تهی دستان در ایران. مترجم: سید اسدالله نبوی چاشمی. چاپ نخست، انتشارات شیرازه؛ برک پور، ناصر و اسدی، ایرج (۱۳۸۸). مدیریت و حکمروایی شهری. چاپ نخست، تهران، انتشارات دانشگاه هنر.
- جواهری پور، مهرداد (۱۳۸۱). چالش جهانی فقر شهری. در: فصلنامه رفاه اجتماعی، سال دوم، شماره ۶، ۱۴۷-۱۲۷
- سیف، احمد (۱۳۸۰). جهانی کردن فقر و فلاکت: استراتژی تعدیل ساختاری در عمل. (مجموعه مقالات گردآوری و ترجمه شده) چاپ نخست، انتشارات آگه.
- کاکرین، آلن (۱۳۸۸). سیاست های شهری؛ رویکرد انتقادی. ترجمه عارف اقوامی مقدم. چاپ نخست، تهران، انتشارات آذرخش
- کالیر، پل و دالر دیوید (۱۳۸۳). جهانی شدن، رشد و فقر. چاپ نخست، تهران، انتشارات موسسه آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی، کورا، چارلز (۱۳۸۴). شهرنشینی در جهان سوم؛ منظر جدید. ترجمه: فریبا قرایی. چاپ نخست، انتشارات دانشگاه هنر.
- رئیس دانا، فریبرز و دیگران (۱۳۷۹). فقر در ایران. (مجموعه مقالات). دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخش.
- دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی (۱۳۸۸-۱۳۸۲). فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی.
- دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی (۱۳۸۲). مجموعه مقالات سمپوزیوم حاشیه نشینی و اسکان غیررسمی. ۲ جلدی.
- مهندسين مشاور آمایش توسعه البرز (۱۳۸۸). گزارشات طرح نهاده سازی فرایند بهسازی شهری در ایران. گزارشات ۱ و ۲. برای: وزارت مسکن و شهرسازی، طرح بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن. پروژه مشترک بانک جهانی با ایران.
- وزارت مسکن و شهرسازی و هیئات (۱۳۸۷). مجموعه گزارشات ملی و منطقه ای اجلاس تهران. چاپ نخست، وزارت مسکن و شهرسازی
- Baharoglu, Deniz and Kessides, Christine (2002). "Urban poverty". A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies, Chapter 16.
- <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY>. 2008/1/6.
- Coudel, Hentschel, and Wodon (2002). "Poverty Measurement and Analysis" in World Bank, A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies, Chapter 1
- <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY>. 2008/1/3.
- D. John and T. MacArthur, Catherine (2000). "Income Inequality". Research Network on Socioeconomic Status and Health. <http://www.macses.ucsf.edu/Research/socio>. 2008/1/6.
- Dinesh Mehta (1999). "Urbanization of Poverty". www.undp.org 2008/1/6.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Poverty_Index. 2008/1/3.
- Jitsuchon, Somchai (2001). "What Is Poverty and How to Measure It?". TDRI Quarterly Review, Vol. 16, No. 4, pp 7-11.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Robin_Hood_Index. 2008/1/3.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Theil_Index. 2008/1/3.
- Slack, Brian and Rodrigue, Jean-Paul (2008). "Gini Coefficient". <http://people.hofstra.edu/geotrans/index.html>. 2008/1/4.

کد: ۳-۳-۲	عنوان آموزش: فقر شهری در سکونتگاه های غیررسمی و روش های کاهش فقر با رویکرد ارتقای توانمندی اجتماعات محلی کم درآمد		
اهداف رفتاری: بعد از اتمام این درس انتظار می رود تا فراگیران در خصوص سازوکارهای مالی، صندوق های مالی و اعتباری، عوامل و زمینه های شکل گیری صندوق ها و به ویژه الزامات وجودی آنها در سکونتگاه های غیررسمی، و تجارب جهانی و ایرانی در این خصوص آموزه هایی را کسب نموده باشند. همچنین به چالش های موجود در موفقیت و پایداری، گسترش مقیاس، حوزه ها و ابداعات لازم برای تداوم فعالیت سازوکارهای محلی و خرد مالی آگاهی یابند			
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه مدیریت ☐			
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی	
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ۶ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی	
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☐ الزامی ☒ اختیاری	
سرفصل ها و محتوای آموزشی: سکونتگاه های غیررسمی: اجتماعات فقرزده و خوشه های فقر شاخص ها و نمودهای فقر (شهری شده) در سکونتگاه های فرودست وضعیت اقتصادی اجتماعات محلی سکونتگاه های غیررسمی اقتصاد غیررسمی و سکونتگاه های غیررسمی شناخت و معرفی بازارچه های فصلی و هفتگی و روابط آن با اقتصاد اجتماع محلی در سکونتگاه های غیررسمی مفهوم و عملکرد تعاونی های محلی تعاونی های موفق: نوع فعالیت و خدمات، مقیاس و اثربخشی بانک پذیری: اصول و کاربرد آن در سیاست های کاهش فقر در سطح اجتماعات محلی صندوق های قرض الحسنه محلی: تأسیس، پایداری و فراگیرسازی مقیاس عملکرد صندوق های قرض الحسنه / وام محلی: تجارب موفق جهانی در حوزه فقرزدایی و ارتقای توانمندی مسائل و مشکلات فعالیت صندوق های وام / قرض الحسنه محلی در جهان و ایران: با تأکید بر فعالیت در حوزه ارتقای توانمندی ها، ظرفیت سازی و بهسازی در سکونتگاه های غیررسمی روش های پایداری فعالیت صندوق های محلی در سکونتگاه های غیررسمی			

منابع درسی:

- آمایش توسعه البرز، مهندسین مشاور (۱۳۸۸). طرح مطالعات امکان سنجی برای نهادهای سازی فرایند بهسازی شهری در ایران. برای: وزارت مسکن و شهرسازی، طرح بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن.
- ایراندوست، کیومرث (۱۳۸۸). جایگاه بخش غیررسمی در توانمندسازی اجتماعات فقیر. در: فصلنامه هفت شهر، شماره ۲۳-۲۴.
- تاک، موسسه بین المللی توسعه خدمات مالی (۱۳۸۷). آماده سازی و تهیه و تدوین برنامه کلی و نقشه راه طرح "خدمات مالی خرد و توانمندسازی سکونتگاه های غیررسمی".
- ب پاتر، رابرت و ایونز، سلی لوید (۱۳۸۴). شهر در جهان در حال توسعه، ترجمه کیومرث ایراندوست و دیگران. چاپ نخست، تهران، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور.
- برک پور، ناصر و اسدی، ایرج (۱۳۸۸). مدیریت و حکمروایی شهری. چاپ نخست، تهران، انتشارات دانشگاه هنر.
- بیات، آصف (۱۳۷۹). سیاست های خیابانی و جنبش تهی دستان در ایران. مترجم: سید اسدالله نبوی چاشمی. چاپ نخست، انتشارات شیرازه.
- سیف، احمد (۱۳۸۰). جهانی کردن فقر و فلاکت؛ استراتژی تعدیل ساختاری در عمل. (مجموعه مقالات گردآوری و ترجمه شده) چاپ نخست، انتشارات آگه.
- کورا، چارلز (۱۳۸۴). شهرنشینی در جهان سوم؛ منظر جدید. ترجمه: فریبا قرایی. چاپ نخست، انتشارات دانشگاه هنر.
- کاکرین، آلن (۱۳۸۸). سیاست های شهری؛ رویکرد انتقادی. ترجمه عارف اقوامی مقدم. چاپ نخست، تهران، انتشارات آذرخش.
- کالیر، پل و دالر دیوید (۱۳۸۳). جهانی شدن، رشد و فقر. چاپ نخست، تهران، انتشارات موسسه آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی.
- رئیس دانا، فریبرز و دیگران (۱۳۷۹). فقر در ایران. (مجموعه مقالات). دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- وزارت مسکن و شهرسازی، شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران (۱۳۸۸-۱۳۸۸). شماره های هشت، نه، ده و بیست و سه و بیست و چهار نشریه هفت شهر با موضوع اسکان غیررسمی.
- دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی (۱۳۸۲). مجموعه مقالات سمپوزیوم حاشیه نشینی و اسکان غیررسمی. ۲ جلدی.
- مهندسین مشاور آمایش توسعه البرز (۱۳۸۸). گزارشات طرح نهادهای سازی فرایند بهسازی شهری در ایران. گزارشات ۱ و ۲. برای: وزارت مسکن و شهرسازی، طرح بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن. پروژه مشترک بانک جهانی با ایران.
- وزارت مسکن و شهرسازی و هیئتات (۱۳۸۷). مجموعه گزارشات ملی و منطقه ای اجلاس تهران. چاپ نخست، وزارت مسکن و شهرسازی.
- هادیزاده بزار، مریم (۱۳۸۱). حاشیه نشینی و راهکارهای ساماندهی آن. چاپ نخست، مشهد، شهرداری مشهد با همکاری انتشارات تیهو.
- Walaitat Worakul (2006). COMMUNITY-BASED MICROFINANCE. Ministry of Foreign Affairs of Thailand and UNDP Thailand. Design & layout: Keen Publishing (Thailand) Co., Ltd.
- UN-Habitat (2005). SMALL LOANS FOR SHETLER: THE RISE AND RISE OF MICROFINANCE. Website: www.unhabitat.org
- UN- Habitat (2006). THE SUF HANDBOOK DESIGN PHASE. VANCOUVER, Canada. Nairobi, Kenya. www.unhabitat.org
- UN-Habitat (2008). The Slum Upgrading Facility. www.unhabitat.org
- Sida(2004). Making Financial Markets Work for the Poor; Guidelines on Microfinance.
- A N Wright, Graham (2000) "Microfinance Systems – Designing quality financial services for the poor"; www.sida.se (SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATION AGENCY).
- UNITUS (2005). DECREASING POVERTY BY INCREASING ACCESS TO MICROFINANCE. www.unitus.com

عنوان آموزش: مبانی نظری و مفهومی آشنایی با مسائل و آسیب های اجتماعی		کد: ۱-۱-۴
اهداف رفتاری: انتظار می رود که فراگیران در پایان دوره بتوانند با طرح بحث مسائل و آسیب های اجتماعی در شهر آشنا شده، مهمترین عوامل آن را مورد شناسایی قرار دهند و بتوانند در مورد نظریه های مربوط به موضوع ارزیابی نقادانه داشته باشند. فراگیران باید بتوانند دیدگاههای نظری، سطوح کلان، میانه و خرد مباحث مربوط به آسیب های اجتماعی را از یکدیگر تشخیص و آنها را مورد مقایسه قرار دهند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه - خدمات شهری
بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☐ الزامی ☐ اختیاری ☒
سرفصل ها و محتوای آموزشی: تعریف و اهداف درس دیدگاه کارکردگرایی ساختاری دیدگاه تضاد دیدگاه کنش متقابل نمادین نظریه های مکمل		
منابع درسی: صدیق سروستانی، رحمت الله (۱۳۸۶) آسیب شناسی اجتماعی: (جامعه شناسی انحرافات اجتماعی). تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت). رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۸) آنومی یا آشفتگی: پژوهشی در زمینه پیاوسیل آنومی در شهر تهران. سروش. محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳) وندالیسم، مبانی روان شناسی اجتماعی، جامعه شناسی و روان شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب شناسی و کز رفتاری اجتماعی مرتن، رابرت کینگ (۱۳۸۵) مشکلات اجتماعی و نظریه جامعه شناختی. ترجمه نوین تولایی. تهران: امیرکبیر. صفحه گروه تخصصی مسائل و آسیب های اجتماعی از گروه های تخصصی انجمن جامعه شناسی ایران حاوی اخبار، انتشار و نشستهای مربوط به مسائل و آسیب های اجتماعی به نشانی اینترنتی: http://www.isa.org.ir/node/317 (ب) سایت سازمان بهزیستی کشور برای آشنایی با سیاستها، برنامه ها و اخبار رسمی پیشگیری و مقابله با آسیب های اجتماعی و نحوه دریافت خدمات به نشانی اینترنتی: http://behzisty.ir		

عنوان آموزش: برنامه ریزی مدیریت شهری برای افزایش رفاه اجتماعی		کد: ۴-۱-۲
اهداف رفتاری: فراگیران باید در پایان دوره بتوانند با مبانی حقوق اجتماعی و فرهنگی شهروندان با تاکید بر ساکنان سکونتگاههای غیر رسمی و وظایف مدیریت شهری در خصوص تامین آن آشنا شوند. آنها باید بتوانند تا وظایف جدید مدیریت شهری برای تامین رفاه اجتماعی شهروندان مانند تدارک امکانات فرهنگی و ورزشی را بخوبی بشناسند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐		عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه - خدمات شهری
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: مبانی نظری و مفهومی آشنایی با مسائل و آسیب های اجتماعی		نوع آموزش: ☐ الزامی ☒ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: حقوق شهروندی برنامه ریزی اجتماعی برنامه ریزی فرهنگی اوقات فراغت		
منابع درسی: دوپوئی، گزاویه. (۱۳۷۴) فرهنگ و توسعه: از پذیرش تا ارزیابی، ترجمه فاطمه فراهانی و عبدالحمید زرین قلم. تهران: مرکز انتشارات کمیسیون ملی یونسکو در ایران. سایت مرکز سکونتگاههای انسانی سازمان ملل به نشانی: http://www.unhabitat.org سایت کمیته ملی المپیک ایران به نشانی: www.olympic.ir		

عنوان آموزش: اصول پیشگیری و کاهش آسیب های اجتماعی		کد: ۳-۱-۴
اهداف رفتاری: فراگیران در پایان این درس خواهند توانست تا با نقش مدیریت شهری در کاهش مسائل اجتماعی مانند انواع جرایم در شهر و بویژه در مناطق سکونتگاهی غیر رسمی آشنا شوند. آنها به مدیریت شهری در قالب جدید خود خواهند نگرست که در پی انجام وظایف خود برای فراهم کردن زندگی شهری ایمن و پایدار است و آن را از طریق همیاری و همکاری مردم انجام خواهد داد.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐ عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و بهبود مدیریت ☐ توسعه - خدمات شهری		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۱۲ ساعت) + (عملی : ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: مبانی نظری و مفهومی آشنایی با مسائل و آسیب های اجتماعی		نوع آموزش: ☐ الزامی ☒ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: امنیت شهری نظریه پیشگیری محیطی آلودگی های شهری اقدامات مدیریت شهری برای پیشگیری و کاهش مسائل اجتماعی		
منابع درسی: بواندیا، هراندو گومز (۱۳۸۰) جرایم شهری، گرایش ها و روش های مقابله با آنها. ترجمه فاطمه گیوه چیان. تهران: دفتر پژوهش های فرهنگی. صدیق سروسرستانی، رحمت الله (۱۳۶۹) انسان و شهرنشینی. نامه علوم اجتماعی، جلد دوم، شماره ۴، زمستان. Un-Habitat (2003) The challenge of Slums: Global Report on Human Settlement 2003. Earthscan Publications Ltd.		

عنوان آموزش: آشنایی با مبانی نظری - مفهومی مشارکت		کد: ۴-۲-۱
اهداف رفتاری: انتظار می‌رود که فراگیران در پایان دوره بتوانند با طرح بحث مشارکت و اهمیت آن در مدیریت شهری آشنا شده باشند و انواع و سطوح آن را مورد شناسایی قرار دهند. آنها باید بتوانند در مورد سیاست‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌های اجرایی مدیریت شهری با نگاهی انتقادی به بررسی به‌پردازند و میان‌گونه‌های مشارکت نمایشی و مشارکت واقعی تمایز قائل شوند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐ به‌بود مدیریت ☐		عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه - شهرسازی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مفهوم مشارکت نقش مشارکت در توفیق برنامه‌های مدیریت شهری سودمندی‌های مشارکت نظریه سرمایه اجتماعی		
منابع درسی: ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۸۰) سرمایه اجتماعی و مدیریت شهری. فصلنامه مدیریت شهری. شماره ۷. غفاری، غلامرضا (۱۳۸۶) جامعه‌شناسی مشارکت. تهران: نزدیک. (این منبع اطلاعات مناسبی برای مباحث نظری و تعاریف مشارکت فراهم می‌کند). نوغانی، محسن [و دیگران] (۱۳۸۷) شهر، شهروند، مشارکت. مشهد: آستان قدس رضوی، شرکت به‌نشر. علوی تبار، علیرضا (۱۳۷۹) بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها (جلد اول: تجارب جهانی و ایران). مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور. علوی تبار، علیرضا (۱۳۸۰) بررسی الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها (جلد دوم: یافته‌های تجربی و راه‌بردها). مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور تهران: انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور. Santosh, Saha (2000) Social Development and Public Policy: A Study of Some Successful Experiences. New York: St. Martin's Press.		

عنوان آموزش: راه کارهای جلب مشارکت شهروندی		کد: ۲-۲-۴
اهداف رفتاری: از فراگیران انتظار می رود که در پایان این درس بتوانند راه کارهای جلب مشارکت را در طرح های توسعه شهری بشناسند. آنها باید میان انواع مشارکت تمایز قایل شده و نسبت به اهمیت در نظر گرفتن شرایط محیطی و شرایط فردی ساکنان در پروژه های مشارکتی آگاهی داشته باشند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه - شهرسازی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۸ ساعت) + (عملی : ۴ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: درس مبانی نظری مشارکت		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: الگوهای مشارکت انگیزه های مشارکت نقش رهبران محلی در جلب مشارکت نقش نهادهای مردمی در جلب مشارکت بازدید از تجربیات موفق		
منابع درسی: مقیمی، سید محمد (۱۳۸۳) کارآفرینی در نهادهای جامعه مدنی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران. Brohman, John (1997) Popular Development, Rethinking the Theory and Practice of Development. Oxford: Blackwell Publishers. Kumar Somesh. (2002) Methods for Community Participation: A Complete Guide for Practitioners. New Delhi: Vistaar Publications.		

عنوان آموزش: رویکرد جامعه‌شناسی به توانمندسازی اجتماعات محلی		کد: ۴-۲-۳
اهداف رفتاری: فراگیران در پایان این دوره باید بتوانند با مفهوم توانمندسازی و انواع آن آشنایی حاصل کنند. درس باید بتواند رویکرد توانمندسازی و ضروریاتی که سبب طرح آن در سالهای اخیر شده است به فراگیران انتقال دهد. آنها باید بتوانند نقش‌ها و مسوولیت‌هایی که سه بازیگر اصلی توانمندسازی یعنی دولت، مدیریت شهری و اجتماع محلی در این جریان دارند به خوبی بشناسند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و بهبود مدیریت ☐ توسعه - شهرسازی		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: آشنایی با مبانی نظری - مفهومی مشارکت		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مبانی نظری توانمندسازی توانمندسازی گروههای خاص نهادسازی محلی و توانمندسازی موانع توانمندسازی آشنایی با سند توانمندسازی		
منابع درسی: ایمانی جاجرمی، حسین؛ بیگدلی، مهرناز و حناچی، سیمین (۱۳۸۳) مدیریت شهری پایدار: بررسی تجارب مشارکتی شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی شهرهای ایران. چ دوم. مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور. تهران: سازمان شهرداریهای کشور. خاتم، اعظم (۱۳۸۱) سهم مردم، سهم دولت در طرح‌های توانمندسازی و فصلنامه هفت شهر، شمار ۹ و ۱۰، پاییز و زمستان: ۳۳-۴۲ زند رضوی، سیامک (۱۳۸۵) ضرورت ایجاد سازوکارهای لازم برای مشارکت شهروندان در مدیریت شهرها		

عنوان آموزش: سازمان های مردمی و نقش آنها در مشارکت شهروندی		کد: ۴-۲-۴
اهداف رفتاری: از فراگیران انتظار می رود که در پایان این درس بتوانند با سازمان های مردمی و ویژه گی های آنها آشنا شوند. آنها باید بتوانند وجوه تمایز و تشابه میان این سازمان ها و سازمان های دیگر مانند سازمان های مبتنی بر خانواده و خویشاوندی و سازمان های بورکراتیک را درک کنند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐		عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و بهبود مدیریت ☐ توسعه - حقوقی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری : ۸ ساعت) + (عملی : ۴ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: درس مبانی نظری مشارکت		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: تعریف و ویژه گی های سازمان های مردمی اهمیت سازمانهای مردمی انواع سازمان های مردمی بررسی تجربه های موفق		
منابع درسی: امیری، آبتین (۱۳۸۴) سازمانهای غیردولتی و مشارکت مردمی. تهران: سروان. زاهدی مازندرانی، محمدجواد (۱۳۸۸) نقش سازمان های غیر دولتی در توسعه پایدار. تهران: مازیار. شاه حسینی، ماهرو (۱۳۸۳) آشنایی با سازمان های غیر دولتی، طرح تدوین منابع آموزشی شوراها. تهران: دفتر برنامه ریزی و آموزش شوراهای وزارت کشور. نشاط، سعید (۱۳۸۰) چهار گفتار درباره سازمانهای غیردولتی. تهران: موسسه فرهنگی هنری نقش سیمرغ: کانون فرهنگ و توسعه.		

عنوان آموزش: آشنایی با مفهوم شهروندی		کد: ۴-۳-۱
اهداف رفتاری: در پایان دوره انتظار می‌رود که فراگیران با مفاهیم مربوط به ایده شهروندی آشنا شوند. ابعاد آن را بتوانند درک نمایند و حوزه‌هایی که این مفهوم ارتباط پیدا می‌کند شناسایی نمایند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی بهبود مدیریت ☐	عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه - حقوقی	
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدیرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: بودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: سکونت‌های غیر رسمی و شهروندی ایده شهروندی شهروندی، دولت ملی، دولت محلی و جامعه مدنی حقوق و تکالیف شهروندی شهروندی و حقوق اقلیت‌های قومی شهروندی و جوانان شهروندی و زنان شهروندی و ارتقای شهروندی شهروندی و اداره امور زندگی		
منابع درسی: فالکس، کیث (۱۳۸۱) شهروندی، ترجمه محمد تقی دلفروز، انتشارات کویر، تهران. علوی تبار، علیرضا (۱۳۸۰) الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها. انتشارات سازمان شهرداری‌های وزارت کشور. سازمان شهرداری‌های وزارت کشور (۱۳۸۱) مدیریت شهری: ویژه نامه مهاجرت و توسعه شهری. تابستان ۱۳۸۱ سازمان شهرداری‌های وزارت کشور (۱۳۸۰) مدیریت شهری: ویژه نامه مشارکت شهری شماره ۵ بهار ۱۳۸۰ Demaine J & Entwistle H (1996) Beyond Communitariaism; Citizenship, Politics and Education. McMillan Press LTD		

عنوان آموزش: مبانی اصول و روش های آموزش شهروندی		کد: ۴-۳-۲
اهداف رفتاری: در پایان دوره انتظار می رود که فراگیران ضمن آشنایی نظری و تئوریک با اصول و شیوه های آموزش شهروندی بتوانند این شیوه ها را در زمان تعامل با ارباب رجوع خود و نیز در هنگام حل مسایل و معضلات اجتماعی و اقتصادی مربوط به جمعیت حاشیه نشین به خصوص گروه های آسیب پذیر آن به کار بگیرند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐ عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه - شهرسازی بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر: مدت آموزش: (نظری: ۱۲/۵ ساعت) + (عملی: ۵/۵ ساعت)		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: آشنایی با مفهوم شهروندی		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: آموزش شهروندی چیست؟ تجارب ایران در زمینه آموزش شهروندی تجارب جهانی آموزش شهروندی رویکردهای مهم در آموزش شهروندی اجزاء آموزش شهروندی رویکردهای مهم آموزشی در آموزش شهروندی گروه های هدف در آموزش شهروندی هدف های آموزش شهروندی		
منابع درسی: www.G.H.K.org: Study on Active Citizenship Education, DG Education and Culture; Final Report submitted by GHK, February 2007. http://canada.metropolis.net/research-policy/cern-pub:Citizenship Education Research Network House of Commons (2007) Citizenship Education; Second Report of Session 2006-07 . London. Demaine J & Entwistle H(1996)Beyond Communitariaism; Citizenship,Politics and Education.McMillan Press LTD. تاجپرو، سوزان و همکاران (۱۳۸۲) ایجاد مشارکت میان دولت، شهروند و فعالیت های انتفاعی، ترجمه مجید پسران قادر و عباس کحال زاده، موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی. تهران. سازمان شهرداری های وزارت کشور: (۱۳۸۲)مدیریت شهری؛ ویژه نامه آموزش و پژوهش و مدیریت شهری. شماره های ۱۵-۱۶ شرکت خدمات مدیریت ایرانیان (۱۳۸۸) پروژه بررسی نهادهای و طراحی بر نامه های آموزشی شهرداری های شهر های تبریز، بندرعباس، کرمانشاه، زاهدان و سندج: گزارش های گروه خدمات اول و گروه خدمات دوم. گزارش منتشر نشده.تهران		

عنوان آموزش: سابقه، تعاریف و اصول حکمروایی خوب شهری		کد: ۴-۴-۱
اهداف رفتاری: انتظار می‌رود پس از این کلاس فراگیر به روشنی مفهوم حکمروایی خوب شهری را تعریف کند و ضرورت آن را تشخیص دهد و به این درک رسیده باشد که مدیریت و توسعه شهری نیازمند تغییر نگرش و روش است و شیوه سنتی با توجه تحولات جدید پاسخگو نیست.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐ حقوقی	عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - شهرسازی - بهبود مدیریت	
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدیرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)	سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی	
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: سابقه مدیریت شهری سابقه حکمروایی مشارکت گروه‌ها و مردم برای کاهش فقر اهداف کلان و خرد نقش حکمروایی در ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی تجارب خوب		
منابع درسی: - www.UNHABITAT.org - www.WORLDBANK.org - Devas, Nick(2004) Urban Governance, Voice and Poverty in the Developing World. Earthscan, London - UN- HABITAT(2003), The challenge of slums; Global report on human settlement , پیرزاده، حسین و دیگران (۱۳۸۷)، اصلاح نظام مدیریت توسعه شهری در ایران، وزارت مسکن و شهرسازی - شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰)، مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری، در فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۸ - مهدی‌زاده، جواد (۱۳۸۶)، حکمروایی خوب شهری، در فصلنامه ی جستارهای شهرسازی، شماره ۱۹ و ۲۰، سال ششم از جدیدترین و مفیدترین منابع منبع زیر است که می‌تواند در ارتباط با تشریح مفهوم حکمروایی و نیز مسائل مربوط به ایران بسیار مفید باشد برک پور، ناصر و ایرج اسدی (۱۳۸۸)، مدیریت و حکمروایی شهری، دانشگاه هنر		

عنوان آموزش: عنوان درس: شاخص‌های حکمروایی خوب شهری		کد: ۴-۴-۲
اهداف رفتاری:		
فراگیر پس از دوره باید شاخص‌ها و هنجارهای تعریف شده برای حکمروایی شهری را بر شمرده و مفهوم هر یک را تشریح کند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒	عنوان رشته شغلی: فرهنگی و اجتماعی - برنامه ریزی و توسعه - شهرسازی	بهبود مدیریت ☐
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ پژوهشی ☒
پیش نیاز: درس سابقه، تعاریف و زمینه‌های حکمروایی خوب شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مشارکت حاکمیت قانون شفافیت مسوولیت پذیری اجماع سازی عدالت و انصاف کارایی و اثربخشی حساب‌پذیری یا پاسخگویی توسعه پایدار موانع شکل گیری حکمروایی شهری		
منابع درسی: --www.UN-HABITAT.org --www.WORLDBANK.org --www.UNDP.org -UN-HABITAT(2005) The Global Campaign on Urban Governance -Devas, Nick(2004) Urban Governance, Voice and Poverty in the Developing World.Earthscan,London -UN- HABITAT(2003),The challenge of slums; Global report on human settlement , - UN- HABITAT(2003),New Frontheir in Urban Good Governance پیرزاده ، حسین و دیگران(۱۳۸۷)، اصلاح نظام مدیریت توسعه شهری در ایران، وزارت مسکن و شهرسازی از جدیدترین و مفیدترین منابع منبع زیر است که می‌تواند در ارتباط با تشریح مفهوم حکمروایی و نیز مسائل مربوط به ایران بسیار مفید باشد برک پور، ناصر و ایرج اسدی(۱۳۸۸)، مدیریت و حکمروایی شهری، دانشگاه هنر - شریفیان ثانی، مریم(۱۳۸۰)، مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری، در فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۸ - مهدی‌زاده، جواد(۱۳۸۶)، حکمروایی خوب شهری، در فصلنامه ی جستارهای شهرسازی، شماره ۱۹ و ۲۰، سال ششم		

عنوان آموزش: مدیریت و برنامه ریزی خدمات پایه و زیرساختهای شهری در سکونتگاه های غیر رسمی		کد: ۵-۱-۱
اهداف رفتاری: فراگیران در انتهای دوره دارای توانایی ها و مهارتها و آموخته های ذیل خواهند بود: ۱- آشنایی با خدمات پایه و زیرساختهای شهری ۲- تبیین خدمات پایه و زیرساختهای شهری در ارتقاء مناطق دارای اسکان غیررسمی ۳- آشنایی با اصول و مبانی مواجهه با سکونتگاههای غیررسمی و تأمین خدمات پایه و زیرساختها در آنها ۴- آشنایی با سیاستها و برنامه های مواجهه با مناطق اسکان غیررسمی در دهه های اخیر		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - ☒ اختصاصی		عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - شهرداری
☐ بهبود مدیریت		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		☐ سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی
پیش نیاز: درس سابقه، تعاریف و زمینه های حکمروایی خوب شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: آشنایی با خدمات پایه و زیرساختهای شهری و نقش آن در ارتقاء مناطق دارای اسکان غیررسمی مروری بر اصول و مبانی، سیاستها و برنامه های مواجهه با سکونتگاههای غیررسمی (با تأکید بر تأمین زیرساختها) مروری بر تجارب جهانی و داخلی تأمین خدمات و زیرساختها در مناطق دارای اسکان غیررسمی نحوه مدیریت و برنامه ریزی تأمین خدمات و زیرساختهای مناطق دارای اسکان غیررسمی (معرفی ارگانها و دستگاههای دخیل، سیاستها و برنامه ها، قوانین و مقررات، منابع و نحوه جلب مشارکت مردمی)		
منابع درسی: آنکاساریا، سروش؛ (۱۳۸۱)، بهبود زاغه نشینی شهری در هند، ماهنامه شهرداریها، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب برای سرفصل ۳)؛ پیران، پرویز؛ (۱۳۸۱)، باز هم در باب اسکان غیررسمی مورد شیرآباد زاهدان، فصلنامه هفت شهر، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران. (مناسب برای سرفصل ۳)؛ حاتمی نژاد، حسین و زمردیان، محمدجعفر؛ (۱۳۸۱)، اسکان غیررسمی در شهر، ماهنامه شهرداریها، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب برای سرفصل ۳)؛ علی آبادی، جواد؛ (۱۳۸۱)، اسکان غیررسمی و شهرداریها، ماهنامه شهرداریها، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب برای سرفصل ۲)؛ غمّامی، مجید؛ اطهری کمال، اعظم؛ (۱۳۸۶)، مدیریت یکپارچه و حل مسئله اسکان غیررسمی، انتشارات شهیدی، تهران. (مناسب برای سرفصل ۲)؛ صراف، مظفر؛ (۱۳۸۱)، به سوی تدوین راهبردهای ساماندهی اسکان غیررسمی، فصلنامه هفت شهر، سازمان عمران و بهسازی شهری، تهران. (مناسب برای سرفصل ۲)؛ صراف، مظفر؛ (۱۳۸۳)، مسئله ای به نام اسکان غیررسمی راه حلی به نام توانمند سازی، ماهنامه شهرداریها، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب برای سرفصل ۲)؛ قاسمی خوزانی، محمد و هادیزاده بزاز، مریم؛ (۱۳۸۱)، اسکان غیررسمی و بهسازی محله های فقیرنشین شهری، ماهنامه شهرداریها، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب برای سرفصل ۲)؛ منصور، جهانگیر؛ (۱۳۸۳)، مجموعه قوانین و مقررات شهر و شهرداری، نشر دیدار، تهران. (مناسب برای سرفصل ۱ و ۴)؛ هادیزاده بزاز، مریم؛ (۱۳۸۲)، حاشیه نشینی و راهکارهای ساماندهی آن در جهان، شهرداری مشهد با همکاری نشر تپهو، مشهد. (مناسب برای سرفصل ۲ و ۳)؛ سایت وزارتخانه ها و دستگاههای مرتبط. (مناسب برای سرفصل ۱ و ۴).		

عنوان آموزش: آشنایی با اصول و ضوابط فنی و اجرایی تأمین آب، برق، مخابرات و گاز سکونتگاه‌های غیررسمی		کد: ۵-۱-۲
اهداف رفتاری:		
۱- آشنایی با علم هیدرولوژی و انواع منابع تأمین آب، خصوصیات و ویژگیهای آب و روشهای تصفیه؛ ۲- آشنایی با نحوه ذخیره آب، خطوط انتقال و پخش آن در شهر و تجارب تأمین آب در مناطق اسکان غیررسمی؛ ۳- آشنایی با تأسیسات و تجهیزات مورد نیاز برق رسانی و نحوه طراحی شبکه ها و ضوابط و مقررات ایمنی؛ ۴- آشنایی با ضوابط و مقررات برق رسانی به ساختمانها (مقررات ملی ساختمان مبحث سیزدهم و ...);		
نوع دوره: ☐ عمومی ☐ شغلی - ☒ اختصاصی ☐ عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - بهبود مدیریت ☐ شهرسازی - برنامه ریزی و توسعه - حقوقی		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۲۴ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: درس مدیریت و برنامه ریزی خدمات پایه و زیرساخت های شهری در سکونتگاه های غیررسمی		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی:		
بخش اول آبرسانی: آشنایی با هیدرولوژی و منابع تأمین آب/ آشنایی با تعیین مقدار مصرف آب، خواص آب و روشهای تصفیه آشنایی با ذخیره آب، خطوط انتقال و پخش آب در شهر/ چالش های پیش رو در تأمین آب در مناطق اسکان غیررسمی بخش دوم برق رسانی: آشنایی با تأسیسات و تجهیزات مورد نیاز برق رسانی و تأثیرات ویژگیهای منطقه شهری در آن آشنایی با نحوه طراحی شبکه های برق رسانی/ مقررات و ضوابط ایمنی در مقابل مخاطرات برق آشنایی با ضوابط و مقررات برق رسانی به ساختمانها (مقررات ملی ساختمان مبحث سیزدهم و مسائل مربوطه) آشنایی با اصول و ضوابط و مقررات روشنایی معابر/ مروری بر تجارب برق رسانی بخش سوم گازرسانی: آشنایی با سیستم انتقال و توزیع و اصول طراحی شبکه ها آشنایی با رگلاتور و دستگاههای ایمنی و نحوه محافظت از آن و کنترل خوردگی/ آشنایی با استانداردهای نحوه اجرای شبکه و محل کنتور و رگولاتور/ آشنایی با استانداردها و ملاحظات ایمنی گاز ساختمانها / مروری بر تجارب گازرسانی بخش چهارم مخابرات: آشنایی با انواع تأسیسات و تجهیزات و شبکه های مخابراتی و اصول ضوابط و طراحی/ آشنایی با اصول فنی و اجرایی شبکه های مخابراتی/ آشنایی با اصول فنی و اجرایی شبکه های تلفن ثابت در ساختمانها/ مروری بر تجارب		

منابع درسی:

- ۱- آشفته، جلال؛ (۱۳۸۵)، طراحی آبرسانی شهری، فنی حسینیان و شهرآب، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۳ بخش اول)؛
- ۲- جرارد، استی؛ (۱۳۸۷)، کتابچه راهنما برای کاربران تأسیسات گاز طبیعی، واحد پژوهش و توسعه شرکت گاز استان چهار محال و بختیاری، شرکت ملی گاز ایران، شهرکرد. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۳ بخش سوم)؛
- ۳- جمشیدیان، محمدرضا؛ (۱۳۸۷)، مدیریت آب جمعیت، برنامه ریزی و هماهنگی، ماهنامه شهرداریها شماره ۹۰، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب سرفصل ۱ بخش اول)؛
- ۴- حسینی، شمس الدین؛ (۱۳۸۷)، مدیریت آب شهری و چالشهای پیش رو، ماهنامه شهرداریها شماره ۹۰، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب سرفصل ۴ بخش اول)؛
- ۵- دفتر تدوین و ترویج مقررات ملی ساختمان (۱۳۸۵)، طرح و اجرای تأسیسات برقی ساختمانها (مبحث سیزدهم)، واحد تحقیقات پژوهشی شرکت شناور ساخت، تهران. (مناسب سرفصل ۴ بخش سوم)؛
- ۶- دفتر تدوین و ترویج مقررات ملی ساختمان (۱۳۸۷)، لوله کشی گاز طبیعی ساختمانها (مبحث هفدهم)، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران. (مناسب سرفصل ۴ بخش سوم)؛
- ۷- زایپ، گونتر؛ (۱۳۸۵)، تأسیسات الکتریکی تأمین انرژی و توزیع برق شهری، مترجم مسعود سلطانی، انتشارات دانشگاه تهران، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۳ بخش دوم)؛
- ۸- شرکت ملی توانیر (۱۳۸۷)، دستورالعمل مطالعات جامع برق رسانی، توانیر، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲، ۳ و ۴ بخش دوم)؛
- ۹- شرکت ملی توانیر (۱۳۸۷)، دستورالعمل تعیین الزامات، آزمونها و جداول ارزیابی فنی انواع چراغهای خیابانی، توانیر، تهران. (مناسب سرفصل ۵ بخش دوم)؛
- ۱۰- گتمیری، بهروز؛ (۱۳۸۳)، منابع و مصارف آب، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران. (مناسب سرفصل ۲ بخش اول)؛
- ۱۱- منزوی، محمدتقی؛ (۱۳۸۵)، آبرسانی شهری، انتشارات دانشگاه تهران، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۳ بخش اول)؛
- ۱۲- هادیزاده بزاز، مریم؛ (۱۳۸۲)، حاشیه نشینی و راهکارهای ساماندهی آن در جهان، شهرداری مشهد با همکاری نشر تیهو، مشهد. (اطلاعات کلی و تجارب)؛
- ۱۳- (شرکت مخابرات ایران) www.tct.ir (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۳ بخش چهارم)؛
- ۱۴- (بخش مهندسی توزیع) www.tavanir.org.ir
- ۱۵- (نحوه برق رسانی) www.zanjansadra.com
- ۱۶- www.lanpars.com (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۳ بخش چهارم).

عنوان آموزش: آشنایی با اصول و ضوابط جمع آوری فاضلاب و آبهای سطحی و ساماندهی مسیل‌ها		کد: ۵-۳-۱
اهداف رفتاری:		
فراگیران در انتهای دوره دارای توانایی‌هایی به شرح موارد ذیل خواهند بود:		
۱- آشنایی با روشهای جمع آوری فاضلاب، مشخصات تأسیسات مورد نیاز؛		
۲- آشنایی با انواع فاضلابها و خواص هر یک از آنها؛		
۳- آشنایی با نحوه برآورد فاضلاب و تأسیسات شبکه فاضلاب و محاسبه انواع شبکه‌ها؛		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐		عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - شهرسازی - برنامه ریزی و توسعه
بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒
پیش نیاز: درس مدیریت و برنامه ریزی خدمات پایه و زیرساخت های شهری در سکونتگاه های غیررسمی		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری ☐
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی:		
آشنایی با روشها و تأسیسات جمع آوری فاضلاب شهری و انواع و خواص فاضلابها		
آشنایی با نحوه بر آورد فاضلاب و نوع شبکه و جنس و نوع تأسیسات		
آشنایی با محاسبه شبکه های جمع آوری فاضلاب		
آشنایی با نحوه کارگذاری و نگهداری شبکه های فاضلاب		
آشنایی با روشهای ساده دفع فاضلاب		
مرور تجارب		
منابع درسی:		
خوش نمک، زهره؛ (۱۳۷۸)، مهار آبهای سرگردان، ماهنامه شهرداریها شماره ۷، سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، تهران. (مناسب سرفصل ۲ و ۴ بخش ۲)؛		
سازمان برنامه و بودجه، مبانی و ضوابط طراحی شبکه های جمع آوری آبهای سطحی و فاضلاب شهری، نشریه ۳-۱۱۸، سازمان برنامه و بودجه، تهران.		
(مناسب سرفصل ۳ و ۴ بخش ۱ و سرفصل ۱ بخش ۲)؛		
شبکه خبری آب ایران، تجارب استفاده بهتر از آب در کشورهای جهان، سایت شبکه خبری آب ایران www.wnn.ir ، بخش مقالات، ریحان سید سراجی، تهران. (مناسب سرفصل ۱ بخش ۱)؛		
صراف پور، رضا؛ (۱۳۷۲)، بهسازی شهری با روشهای ارزان، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی تیمورزاده، نشر طبیب، تهران. (مناسب سرفصل ۵ و ۶ بخش ۱)؛		
گتمیری، بهروز؛ (۱۳۸۳)، منابع و مصارف آب، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران. (مناسب سرفصل ۱ بخش ۱)؛		
لیند، گونار؛ (۱۳۷۴)، آب و شهر، مترجم: بهرام معلمی، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران و دانشگاه جامع تکنولوژی، تهران. (مناسب سرفصل ۵ بخش ۱ و سرفصل ۱ بخش ۲)؛		
مهندسین مشاور جاماب (۱۳۶۹)، مجموعه گزارشهای منابع آبهای سطحی در حوزه های آبریز، جاماب، تهران. (مناسب سرفصل ۱ بخش ۲)؛		
منزوی، محمدتقی؛ (۱۳۷۲)، فاضلاب شهری، جلد اول و دوم، انتشارات دانشگاه تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ و ۶ بخش ۱ و سرفصل ۱ بخش ۲)؛		
(سایت شرکت مدیریت منابع آب ایران) www.wrm.ir (اطلاعات کلی)؛		
(سایت شرکت مهندسی آب و فاضلاب کشور) www.nwww.co.ir (اطلاعات کلی)؛		
(سایت وزارت نیرو) www.moe.org.ir (اطلاعات کلی).		

عنوان آموزش: آشنایی با اصول و ضوابط روسازی، بهسازی معابر و پیاده روسازی		کد: ۴-۱-۵
اهداف رفتاری:		
فراگیران در انتهای دوره دارای توانایی هایی به شرح ذیل خواهند بود:		
۱- آشنایی با انواع روسازی معابر و مبانی طراحی روسازی آسفالتی؛		
۲- آشنایی با روشهای طراحی و ساخت آسفالت اعم از نوع مصالح، روش طرح اختلاط و استفاده از فناوریهای جدید در این خصوص؛		
۳- آشنایی با روشهای کنترل کیفیت و ارزیابی در حین ساخت، اجرا و بهره برداری؛		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - ☒ اختصاصی		عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - شهرسازی - حمل و نقل - برنامه ریزی و توسعه
بهبود مدیریت ☐		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی
پیش نیاز: درس مدیریت و برنامه ریزی خدمات پایه و زیرساخت های شهری در سکونتگاه های غیررسمی		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی:		
آشنایی با انواع روسازی و مبانی طراحی روسازی آسفالتی		
آشنایی با روشهای طراحی و ساخت آسفالت		
آشنایی با روشهای کنترل کیفیت و ارزیابی و سیستم مدیریت روسازی PMS		
آشنایی با دلایل خرابی روسازی و روشهای نگهداری و تعمیر		
آشنایی با پیاده رو سازی و مدیریت و نگهداری از آن		
مرور تجارب روسازی و بهسازی معابر در سکونتگاههای غیررسمی		
منابع درسی:		
آندروود، رابین تی؛ (۱۳۸۳)، طرح هندسی راه، مترجم: جلیل شاهی و مجید اقبالی زارع، مرکز نشر دانشگاهی، تهران. (مناسب سرفصل ۱ و ۲)؛		
دفتر تحقیقات و معیارهای فنی (۱۳۷۵)، تسهیلات پیاده روی، سازمان برنامه و بودجه، تهران. (مناسب سرفصل ۵)؛		
سازمان برنامه و بودجه (۱۳۶۴)، مشخصات فنی عمومی راه، (نشریه ۱۰۱)، سازمان برنامه و بودجه، تهران. (مناسب سرفصل ۱ و ۲)؛		
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (۱۳۸۴)، راهنمای بهسازی رویه های بتنی و آسفالتی، نشریه ۲۹۶، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۴)؛		
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (۱۳۷۵)، آئین نامه روسازی آسفالتی راههای ایران، نشریه ۲۳۴، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۴)؛		
سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (۱۳۸۴)، مشخصات فنی و اجرایی بازیافت سرد آسفالت، نشریه ۳۳۹، سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور، تهران. (مناسب سرفصل ۲)؛		
شاهین، محمد؛ (۱۳۸۷)، مدیریت روسازی برای راهها، فرودگاهها، پارکینگها، مترجمان: محمود عامری و فرهاد افتخار زاده، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران. (مناسب سرفصل ۳)؛		
طباطبایی، امیر محمد؛ (۱۳۷۰)، روسازی راه، مرکز نشر دانشگاهی، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۴)؛		
مؤسسه قیر و آسفالت و پژوهشکده حمل و نقل وزارت راه و ترابری (۱۳۸۷)، خلاصه مقالات چهارمین همایش قیر و آسفالت ایران، مؤسسه قیر و آسفالت و پژوهشکده حمل و نقل وزارت راه و ترابری، تهران. (مناسب سرفصل ۱، ۲ و ۳)؛		

عنوان آموزش: آشنایی با انواع حوادث و سوانح		کد: ۵-۲-۱
اهداف رفتاری: شناخت و تبیین خطرات مؤثر در حیات شهرنشینی ایران شناخت منابع خطر اصلی در شهرهای محل سکونت خود تبیین فرایند ایجاد و تأثیرگذاری حوادث در محیط‌های شهری		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی بهبود مدیریت ☐	عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - شهرسازی - مالی و اداری	
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: بودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: تعاریف، مفاهیم و تبیین خطرات و حوادث شناخت زلزله شناخت سیلاب شناخت حرکات سطحی زمین شناخت طوفان شناخت خشکسالی شناخت آتش‌سوزی موقعیت و شرایط ایران برای وقوع حوادث و سوانح آسیب‌شناسی مناطق شهری و سکونتگاه‌های غیر رسمی در زمینه حوادث		
منابع درسی: عبدالمجید (۱۳۸۳)، مدیریت بحران در نواحی شهری، تهران، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور. رایشهرت، هانس (۱۳۸۷)، بلایای طبیعی: زلزله، آتشفشان، طوفان، گردباد، سیل و خشکسالی، ترجمه مهرش طه‌پوری و بهروز بیضایی محمدآبادی، تهران قدیانی و کتاب‌های بنفشه. خالدی، شهریار (۱۳۷۹)، بلایای طبیعی، تهران، جهاد دانشگاهی. بابازاده، فیروز و حسن تامینی، (۱۳۸۵)، مقابله با خطرات زمین لرزه، تهران، نزهت. اسمیت، کیت (۱۳۸۲)، مخاطرات محیطی، ترجمه: شاپور گودرزی نژاد و ابراهیم مقیمی، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت) طاهری بهبهانی، محمد طاهر و مصطفی بزرگ زاده (۱۳۷۵)، سیلاب‌های شهری، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.		

عنوان آموزش: اصول و مبانی مدیریت بحران		کد: ۵-۲-۲
اهداف رفتاری: تهیه برنامه مدیریت بحران مبتنی بر اولویت‌های برنامه‌ای، سازمانی، آموزشی و تجهیزاتی و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از منطقه برای مواقع بحرانی تهیه برنامه عملی ایجاد آمادگی در ساکنین مبتنی بر آموزشهای نظری و مانورهای تعریف شده تهیه برنامه پیشگیری از بروز سوانح در چارچوب تعیین اولویت بندی فعالیت‌های ساختمانی و مدیریتی موثر بر این برنامه		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ بهبود مدیریت ☐		عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - فرهنگی و اجتماعی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ۶ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒ نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: تعاریف و مفاهیم تاریخچه مدیریت بحران و دیدگاه‌های علمی پیرامون آن آشنایی با الزامات مدیریت بحران آشنایی با عناصر چرخه مدیریت بحران تشریح نقش و وظایف سازمانها و نهادهای مسول در مدیریت بحران در ایران در چارچوب قوانین، مقررات و رویه‌های موجود آشنایی با مدلها و الگوهای مدیریت بحران		

منابع درسی:

- بیرویدیان، نادر (۱۳۸۵) مدیریت بحران؛ اصول ایمنی در حوادث غیر منتظره، چاپ اول، انتشارات جهاد دانشگاهی، تن برگ دیودونیه (۱۳۷۳)؛ مدیریت بحران، ترجمه علی ذوالفقاریان اصل، انتشارات حدیث، چاپ اول، تهران
- جرالدجی هوآتمر وتوماس ای درابک (۱۳۸۳)؛ مدیریت بحران، اصول و راهنمای عملی برای دولت های محلی، ترجمه مرکز مطالعات برنامه ریزی شهرتهران
- عبدالهی، مجید (۱۳۸۳)؛ مدیریت بحران در نواحی شهری، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور، چاپ سوم، تهران
- عبدالهی، مجید (۱۳۸۳)؛ مدیریت مخاطرات در برنامه های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، فصلنامه فرهنگ ایمنی، شماره چهارم، تهران
- ناطق الهی، فریبرز (۱۳۷۸)؛ مدیریت بحران زمین لرزه در ایران، پژوهشگاه بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، چاپ اول، تهران
- نیک کارتر، دبلیو (۱۳۷۱)؛ مدیریت سوانح و حوادث غیر مترقبه، انتشارات مرکز مطالعات و پژوهشهای ارتش بیست میلیونی، چاپ اول، تهران:
- bull.ross(1994),disaster economic,undp,2edition.
- FEMA(1987),Integrated Emergency Management System Mitigation Program Development Guidance,FEMA, ,Washangton,DC,
- Lupton, Deborah (1999). Risk (Key Ideas), Routledge.
- Overview of disaster management(1992),undp,2edition:
- این منبع متن آموزشی است که برنامه عمران ملل متحد برای ایجاد وحدت رویه در زمینه آموزش مدیریت بحران تهیه و منتشر نموده است و در سایت UNDP قابل دسترس می باشد.
- Stephenson.r.s(1994),disaster and development,undp/ Stephenson.r.s(1999),disaster assessment,undp,2edition
- Giddens, Anthony (1999) "Risk and Responsibility"Modern Law Review 62(1):1-10
- Coburn.a.w.domonis(1994).A,disaster mitigation,Cambridge.uk,2edition.
- Disaster Risk Management Working Concept(2002),Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) GmbH Printed by:O.K.KOPIE GmbH, 65719 Hofheim-Wallau Eschborn, April
- Foster Harold D(1980).Disaster Planning:the Preservation of Life and Property,New York,Spring-verlage.
- ISDR(2001), Updated and Expanded Terminology on Disaster Reduction, Geneva
- Model for national disaster management structure(1998),preparedness plan ,and supporting legislation,undp.
- NFPA 1600:Standard on Disaster/Emergency Management and BusinessContinuity Programs,(2007) Edition National Fire Protection Association.
- Yasamin aysan,Ian davis(1993) ;Rehabiation &Reonstrution,undp

عنوان آموزش: شهرسازی و مدیریت بحران شهری		کد: ۵-۲-۳
اهداف رفتاری: انتظار می رود فراگیران پس از دوره: نقش شهرسازی در کاهش خطر وقوع حوادث و سوانح در شهرها را درک کنند. نقش شهرسازی در آماده سازی شهر برای رویارویی با حوادث و سوانح را درک کنند. با انواع خدمات عمومی و تأسیسات و تجهیزات شهری مؤثر در مدیریت بحران آشنا شوند. اصول و معیارهای مکان یابی تأسیسات و تجهیزات ایمنی و حفاظتی در شهر را فراگیرند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒		عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - بهبود مدیریت ☐ شهرسازی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ پژوهشی ☒
پیش نیاز: اصول و مبانی مدیریت بحران		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: تشریح وضعیت آسیب پذیری شهرها در برابر سوانح روشهای مقابله با حوادث شهری تبیین مفاهیم شهرسازی مرتبط با مدیریت بحران تشریح نقش سازمانها و نهادهای در مدیریت بحران با تاکید بر مدیریت شهری تحلیل ضوابط و مقررات شهرسازی با تاکید بر موضوع مدیریت بحران تأسیسات و تجهیزات خاص ایمنی شهر در برابر حوادث با تاکید بر نقش شهرداری در این زمینه		

منابع درسی:

احمدی، حسن (۱۳۷۶): نقش شهرسازی در کاهش آسیب پذیری شهر، مسکن و انقلاب، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، تهران

بحرینی، سیدحسین، (۱۳۷۸): نقش فرم، الگو و اندازه سکونتگاهها در کاهش خطرات ناشی از وقوع زلزله، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات مقابله با سوانح طبیعی ایران.

بحرینی، سید حسن و همکاران (۱۳۷۴): برنامه ریزی کنترل کاربری زمین در مناطق زلزله زده، چاپ اول، مرکز مقابله با سوانح طبیعی ایران، تهران

بوالحسنی، مهناز (۱۳۷۳): تحلیل کار آمدی ضوابط و مقررات شهرسازی ملاک عمل در جهت ایمنی شهری، فصلنامه فرهنگ ایمنی، شماره ۶، بهار، تهران

تومه، آریل (۱۳۸۳): ضوابط و مقررات طراحی ایستگاههای آتش نشانی در ایران، فصلنامه فرهنگ ایمنی، شماره ۶، بهار، تهران

حبیب، فرح (۱۳۷۱)، نقش فرم شهر در به حداقل رساندن خطرات ناشی از زلزله، مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین المللی بلایای طبیعی در مناطق شهری (۱۳۷۱)، دفتر مطالعات برنامه ریزی شهری شهر تهران، تهران

حمیدی، ملیحه (۱۳۷۱) ارزیابی قطعه بندی اراضی و بافت شهری در آسیب پذیری مسکن از سوانح طبیعی، مجموعه مقالات سمینار سیاست های توسعه مسکن در ایران، تهران

حمیدی، ملیحه (۱۳۷۴)، نقش برنامه ریزی و طراحی شهری در کاهش خطرات بلایا و مدیریت بحران، مجموعه مقالات دومین کنفرانس بین المللی زلزله شناسی و مهندسی زلزله، تهران

سر پناه پس از سانحه، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۷۱

سکونتگاههای انسانی و سوانح طبیعی (مرکز ملل متحد برای سکونتگاههای انسانی ۱۹۹۰) انتشارات مهندسین مشاور زاد و بوم ۱۳۷۰

طاهر بهبهانی، محمد طاهر و بزرگ زاده، مصطفی ۱۳۷۱: راهنمای کنترل سیل در طرحریزی شهری، چاپ اول، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران، تهران

طاهر بهبهانی، محمد طاهر و بزرگ زاده، مصطفی ۱۳۷۵: سیلابهای شهری، چاپ اول، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران.

تهران عبدالهی، مجید، (۱۳۸۳)، مدیریت بحران در نواحی شهری، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور،

تهران عسکری، علی و همکاران: بررسی جایگاه ایمنی در طرحهای توسعه شهری، فصلنامه فرهنگ ایمنی، شماره ۶، بهار، تهران

علیزاده، ا. (۱۳۸۳)، " اصول هیدرولوژی کاربردی"، انتشارات دانشگاه امام رضا(ع).

مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین المللی بلایای طبیعی در مناطق شهری، ۱۳۷۱، دفتر مطالعات برنامه ریزی شهری شهر تهران، تهران

مهندسین مشاور عرصه (۱۳۸۳): تدوین ضوابط حفاظت شهرها در برابر آتش سوزی، چاپ اول، مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور، تهران:

سومین کنفرانس بین المللی مدیریت جامع بحران در حوادث غیرمترقبه، تهران

Shelter & Site planning-UNDP&DHA-Traning&programme UN/1997

Disaster Management In Metropolitan Area –Nagoya/ Japan /International conference 1993

عنوان آموزش: جایگاه قانونی شهرداری‌ها در حفظ بهداشت عمومی و فردی		کد: ۶-۱-۱
اهداف رفتاری: مهمترین دستاوردی که پس از طی این درس می‌توان به آن امیدوار بود آمادگی ذهنی و بسترسازی برای تدوین برنامه‌های استراتژیک حفظ بهداشت محیط شهری در شهرداری است.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی ☐		عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فرهنگی و اجتماعی - حقوقی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرك تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: بودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: وظایف قانونی مرتبط با حفظ بهداشت محیط در قانون شهرداری‌ها تجربیات داخلی و جهانی وظایف قانونی شهرداری‌ها وظایف قانونی مشترک شهرداری‌ها با نهادهای دیگر اولویت‌ها و رؤس اقدامات		
منابع درسی: شفیی پور. صادق، قانون شهرداری با آخرین اصلاحات به انضمام قوانین، آئین‌نامه‌ها و نظارت مشورتی مربوطه، مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۷۹. دفتر حقوقی و امور مجلس، سازمان حفاظت محیط زیست، مجموعه قوانین و مقررات حفاظت محیط زیست، سازمان حفاظت محیط زیست، اسفند ۱۳۸۳. حیدرزاده. نیما، جایگاه قانونی شهرداری‌ها در مدیریت محیط زیست شهری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۱۳، ۱۳۸۲. حیدرزاده. نیما، نقش قانونی شوراها و شوراهای اسلامی شهرها در مدیریت پسماندهای جامد شهری، ماهنامه شورایاری، شماره ۱۰، ۱۳۸۵. ارجمندی. رضا، جوزی. سیدعلی، نوری. جعفر، افشارنیا آزاده، مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست در پارکهای شهری، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره دهم، شماره یک، ۱۳۸۷. http://www.ghavanin.ir/index.asp		

کد: ۶-۱-۲	عنوان آموزش: برنامه‌ریزی جهت ارتقاء سطح بهداشت عمومی و فردی در سکونتگاههای غیررسمی		
اهداف رفتاری: پس از اتمام این درس دانش آموخته باید بداند که برای ارتقای سطح سلامت در سکونتگاههای غیررسمی باید چه اقداماتی انجام داد و از کجا شروع کرد. به عبارت دیگر، در صورتی که مسئولیت حل مشکلات بهداشتی یکی از سکونتگاههای غیررسمی شهر به دانش آموخته واگذار گردد انتظار می‌رود که توانایی تحلیل موضوع و ارائه راهکار و تدوین برنامه کوتاه‌مدت و بلند مدت با توجه نوع مسئله، مشکل موجود و شرایط شهر و شهرداری و ارتباط با نهادهای مسئول را ارائه نموده و بر اجرای آن نظارت نماید			
نوع دوره: ☐ عمومی ☐ شغلی - اختصاصی ☒ عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فرهنگی و اجتماعی - حقوقی		بهبود مدیریت ☐	
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی	
مدت آموزش: (نظری: ۱۲ ساعت) + (عملی: ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی ☒	
پیش نیاز: درس جایگاه قانونی شهرداری‌ها در حفظ بهداشت عمومی و فردی		نوع آموزش: الزامی ☒ اختیاری ☐	
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: آشنایی اجمالی با اصول بهداشت محیط و بهداشت عمومی بررسی و دسته‌بندی مشکلات بهداشتی سکونتگاههای غیررسمی شهرهای کشور بررسی تجارب کشورهای دیگر در تدوین برنامه‌های ساماندهی چارچوب طراحی برنامه توسعه سلامت حل مسئله			
منابع درسی: احمدی، مهدی، کلیات بهداشت محیط، شهر آب، آینده سازان، ۱۳۸۴. هیوود، آرتور، پروژه عدالت: استفاده از اطلاعات جهت اقدام: راهنمایی جهت کارکنان بهداشتی در سطح مراکز بهداشت، زارع، محمد، زهراوی، فرحناز، انتشارات سیمیندخت، ۱۳۸۴. اهلر، ویکتور مارکوس، بهسازی شهروروستا، پخش فرهنگی دفتر مرکزی جهاد دانشگاهی، [بی تا]. Jinabhai CC; Mametja D; Coovadia HM; Gouws E, 1997. Development of a health programme in a peri-urban informal settlement in Besters, KwaZulu-Natal. SOUTH AFRICAN MEDICAL JOURNAL. 87 (6):741-6. ANALYSIS OF COMMONLY PRESENTING DISEASES PATTERNS IN THE INFORMAL SETTLEMENT HEALTH CARE FACILITIES, witsetd.wits.ac.za:8080/dspace/.../13Shingwenyana_Chapter5.pdf Gita Goven, Green Urbanism - Kosovo informal settlement upgrade, Case Study. Prisilla Cunanan; Brij Maharaj, 2000, Against the odds: health care in an informal settlement in Durban, Development Southern Africa, Volume http://www.informaworld.com/smpp/title~db=all~content=t713413745~tab=issueslist~branches=17-v1717 , Issue 5, pages 667 – 686. N. BRACKMAN*, P. BRIJLAL, N. GORDON and R. CARELSON, Developing a Health Promotion Strategy in an Informal Settlement. University of the Western Cape, Cape Town. http://iadr.confex.com/iadr/search.epl . Owuor Tom, 2006, Household Environmental Factors and Child Health Outcomes in Urban Informal Settlement, Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Montreal Convention Center, Montreal, Quebec, Canada. http://www.allacademic.com/meta/p105585_index.html http://daneshnameh.roshd.ir/mavara/			

عنوان آموزش: مبانی محیط زیست و توسعه پایدار شهری		کد: ۶-۲-۱
اهداف رفتاری: انتظار می رود فراگیران پس از این دوره: تعریف علمی از محیط زیست ارائه نمایند اجزای تشکیل دهنده محیط زیست را نام برده و هریک را به اختصار تشریح نمایند. موضوع علم اکولوژی را تشریح نموده و روابط اکولوژیکی را درک نمایند رابطه بین ساختار و عملکردهای اکولوژیک را تشریح نمایند.		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☐ شغلی - ☒ اختصاصی عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - فنی و عمرانی - بهبود مدیریت ☐ شهرسازی - فرهنگی و اجتماعی		
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۹ ساعت) + (عملی: ۵ ساعت)		☒ سطح دوره: مهارتی ☐ تخصصی ☐ تخصصی - پژوهشی
پیش نیاز: پودمان یک اسناد و مفاهیم مرتبط بهسازی شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل‌ها و محتوای آموزشی: مقدمه ای بر محیط زیست مبانی اکولوژی اکولوژی شهری مسایل زیست محیطی شهری توسعه پایدار شاخص های توسعه پایدار		
منابع درسی: بوتکین، دانیل. ادوارد کِلر (۱۳۸۶). شناخت محیط زیست زمین سیاره زنده، مترجم عبدالحسین وهاب زاده، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد رائو، پی نینتی کریشنا (۱۳۸۵). توسعه پایدار اقتصاد و سازو کارها، مترجم احمدرضا یآوری، انتشارات دانشگاه تهران ، تهران دبیری، مینو (۱۳۸۶). آلودگی محیط زیست هوا آب خاک صوت، انتشارات آیلاز ، تهران سعیدنیا، احمد (۱۳۸۳). کتاب سبز راهنمای شهرداری ها فضای سبز شهری، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاری گوئل، کهن (۱۳۷۶)، شاخص شناسی در توسعه پایدار، انتشارات مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی. تهران مجنونیان، هنریک (۱۳۷۴)، مباحثی پیرامون پارک ها، فضای سبز و تفرجگاهها، انتشارات سازمان پارک ها و فضای سبز شهر تهران، میلر، جی تی، (۱۳۸۶). زیستن در محیط زیست، مترجم مجید مخدوم، انتشارات دانشگاه تهران ، تهران (این کتاب منبع کمکی مناسبی در فصل اکولوژی و معرفی مفاهیم و اصول آن خواهد بود.) Alberti, Marina. 2008, Advances in Urban Ecology Integrating Humans and Ecological Processes in Urban Ecosystems, Springer publication. NewYork		

عنوان آموزش: مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری		کد: ۲-۲-۶
اهداف رفتاری: با چارچوب کلی برنامه ریزی و مدیریت محیط زیست آشنایی داشته باشند. با فرایند ارزیابی توان اکولوژیکی و کاربرد آن در مکانیابی و استقرار کاربری ها آشنا باشند. توانایی تحلیل معیارهای اکولوژیک برای تعیین مکان مناسب توسعه شهری را داشته باشند		
نوع دوره: ☐ توجیهی ☐ عمومی ☒ شغلی - اختصاصی		عنوان رشته شغلی: خدمات شهری - شهرسازی - فرهنگی و اجتماعی
عنوان پست یا پستهای مورد نظر:		مدرک تحصیلی: حداقل کارشناسی
مدت آموزش: (نظری: ۱۹ ساعت) + (عملی: ۵ ساعت)		سطح دوره: ☐ مهارتی ☐ تخصصی ☒ پژوهشی
پیش نیاز: مبانی محیط زیست و توسعه پایدار شهری		نوع آموزش: ☒ الزامی ☐ اختیاری
سرفصل ها و محتوای آموزشی: چارچوب کلی برنامه ریزی و مدیریت محیط زیست فرایند ارزیابی توان اکولوژیکی و کاربرد آن در مکانیابی و استقرار کاربری ها فرایند ارزیابی اثرات زیست محیطی و کاربرد آن در طرح های توسعه شهری سیستم های مدیریت محیط زیست و کاربرد آن در مدیریت محیط زیست سکونتگاه های غیر رسمی مقررات ملی، ضوابط و استانداردهای زیست محیطی نهادهای مسئول در مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست کشور		
منابع درسی: بارو، کریستوفر جی، (۱۳۸۰). اصول و روش های مدیریت زیست محیطی، ترجمه مهرداد اندرودی، نشر کنگره، تهران بهرام سلطانی، کامبیز، (۱۳۷۱). مجموعه مباحث و روش های شهرسازی محیط زیست، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران سازمان حفاظت محیط زیست، (۱۳۸۳). مجموعه قوانین و مقررات حفاظت محیط زیست ایران، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، تهران سعیدینا، احمد، (۱۳۸۳). کتاب سبز راهنمای شهرداری ها فضای سبز شهری، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاری های کشور شریعت، سید محمود. منوری، سید مسعود، (۱۳۷۵). مقدمه ای بر ارزیابی اثرات زیست محیطی، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، محرم نژاد، ناصر، (۱۳۸۵). مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست، ناشر مولف، تهران مخدوم، مجید، (۱۳۸۱). شالوده آمایش سرزمین، انتشارات دانشگاه تهران، تهران Lein, James K, 2003. Integrated Environmental Planning, Blackwell Publishing		

مبانی نظری، روش ها و نیازهای شناسایی شده
دستورالعمل اجرایی آموزش بهسازی شهری
فرم مشخصات دوره های آموزشی بهسازی شهری

وزارت کن و شهرسازی

شرکت عمران و بهسازی شهری ایران
(مختص)

وزارت کشور

سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور
معاونت آموزشی پژوهشکده مدیریت شهری و روستایی